

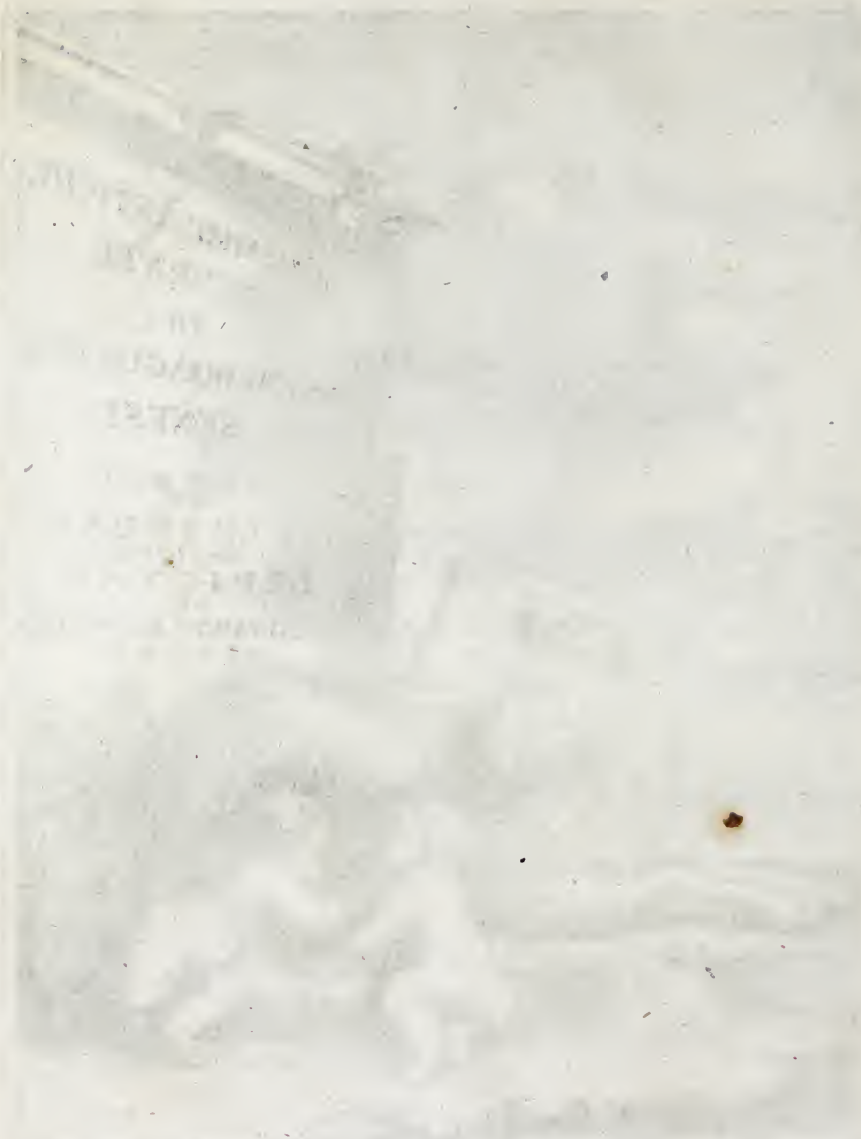

Digitized by the Internet Archive
in 2017 with funding from
Getty Research Institute

*A. Blooteling Excudit Cum Privilegio
Ordinum Hollandiae et West-Frisiae.*

THE
LIBRARY
OF THE
MUSEUM
OF
COMPARATIVE ZOOLOGY
AND ANATOMY
HARVARD UNIVERSITY
CAMBRIDGE, MASS.

Sanctissimo Domino

ALEXANDRO VII

PONTIFICI OPTIMO MAXIMO.

uum Sanctitas Tua dignata sit pacem favoremque impertire his proximis diebus meis sub auspiciis felicissimæ Tuæ stellæ, venio supplex, ut fungar canone ac tributo

otii mei, offerens Tibi in hoc libro imagines antiquarum Gemmarum depictas, in quibus excellit quidem ipsa materia, & multo tamen magis ars ac præstantia earum. Ad hoc nego-

D E D I C A T I O.

rium me adjunxi, quoniam, ex quo Sanctitas
 Tua curam antiquitatis mihi commisit, pla-
 cuit etiam illi aliquoties approbare diligentiam
 in ea meam. Quin & studiosius persuasit mihi
 eruditum ipsarum Gemmarum argumentum,
 non illud dissidens ab doctrina illa, in qua ab
 primis annis Tu Te involvisti simul cum aliis
 institutionibus & disciplinis; ita ut hodie nova
 virtute quadam quasi in factum redigas claras
 præteriti temporis memorias, & exemplum
 præbeas heroicæ ac divinæ pietatis. Cui rei
 fidem faciunt tum ipsæ antiquitates, quas Tua
 Sanctitas suscepit instaurandas jam ab princi-
 pio pontificatus Tui, tum pium ejus studium
 erga Ecclesias & Basilicas, tum etiam munificen-
 tia per universam Urbem: ita ut Roma im-
 pugnata gravissimis malis agnoscat incolumita-
 tem suam in Tua Providentia, & pariter ex-
 surgat formosior, etiam ipsis ruderibus cum ea

læ-

lætantibus, quasi jam jam ponendis super sua fundamenta & diuturnis victuris, quum ab injuriis & annis fuerint reparata. Idcirco tanquam Principi Antiquitatum Conservatori, confesco Sanctitati Tuæ has imagines, & simul supplico, ut dignetur respicere in variis earum symbolis expressam profundæ devotionis meæ consuetudinem erga Sanctissimam Personam Tuam & Excellentissimam Domum ac Nepotes, ad quorum virtutem respiciunt publicæ spes & excitantur communia vota. Et hîc prostratus in terram adoro pedes Sanctitatis Tuæ, Deum precans, ut in bonum Christiani nominis Te sospitet ac custodiat,

Sanctitatis Tuæ

Humillimus ac Devotissimus servus

LEONARDUS AUGUSTINUS.

AMICE LECTOR,

Nondum abierunt multi anni, intra quos apparavi tibi Siciliam Parata ab prima editione locupletatam notabili nomismatum augmento: tunc etiam me tibi obstringens spondensque apparatus alium illustris alterius memoria, nunc adsum, ut satis ample promissum illud mecum praestem, proferendo imagines antiquarum Gemmarum. Sunt sculpturae & varii lapides, in quibus altero tanto splendent vestigia antiquitatis, quam sunt ipsa figura illis in sculpta cum admirabili industria. Quippe vivens Romae usque ab Pontificatu Urbani VIII, quando Gloriosissimus ille & Sapientissimus Pontifex suo exemplo revocabat seculum nostrum ad disciplinas veteres, honoratus fui servitio Eminentiissimi & Reverendissimi Principis Cardinalis Francisci Barberini, dignissimi eo Nepotis meique perpetui Benefactoris & Patroni; qui etiam praeterea ad duplicandam benignitatem suam, dignatus fuit referre me in familiam ejusdem Pontificis. Ex quo tempore industriam omnem impendi, ut ex ruderibus eriperem statuas, & inscriptiones, & nomismata, & locum illis praeberem in celebri palatio & bibliotheca Barberina. Neque hac tantum mea cura fuit adunare marmora, metalla & eruditas sculpturas, sed & multiplicem copiam egyptiorum & variorum lapidum, quae omnia in pinacotheca ejusdem bibliotheca sunt satis rara monumenta. Gemmis illis, quas Graeci & Romani & melius morata gentes gestabant in annulis & ornamentis suis, non modo se instruebant Nobiles & alii insignioris famae viri, sed etiam Reges & maximi Imperatores, ut fecerunt Alexander, Ptolemaeus, Mithrida-

A D L E C T O R E M.

thridates & Pyrrhus & Polycrates ille Samius, de quo tantum est fabularum, & Casar & Pompejus & Augustus & tot alii veteres simul & hodierni principes, qui eos gestabant usque in admirationem. Hinc est, ut nostro tempore sint illæ æstimatissimæ tum consensu omnium eruditorum, tum laudibus quas iis concesserunt pictores ac sculptores; quippe quum Raphael Urbinas, Iulius Romanus, Michael Angelus Buonarotus et Polydorus in tam exiguis exemplis repererint argumenta maxima artis suæ. Ob quam causam quum semper fuerim cupidissimus hujus sortis gemmarum, & possideam multas raras satis & excellentes, constitui participes facere amatores eruditionis et hujus conceptus, positus in otio valde huc opportuno, et aliquam partem satisfacere muneri meo Antiquarii, qui titulus cum altero Probatoris antiquitatum Romæ et in Latio mihi supervenit ab summa Clementia Optimi et Sanctissimi Pontificis ALEXANDRI VII, eo in tempore, quo benignissimus aspectus stellæ ejus respicit Christianam rempublicam, seque vertit prolixè ad virtutem et bonas artes. Ad cujus opera effectum fieri non debet, quin à me memoretur auctoritas Andrea Sacchii inter hodiernos pictores meriti laudes antiquorum, qui quum esset mihi amicissimus, me adduxit ad hoc suscipiendum, ita ut auxilium suum conferret simul ad picturam et sculpturam. Ego tamen huc usque exsequi illud distuli, quum difficile mihi esse comperirem invenire accuratum deformatorem, qualis fuit, in quem postea incidi Joannem Baptistam Galestruzzium, Pictorem Florentinum, qui per labores et progressus, quos habet in rebus antiquis, simul ad formam ex ipsis monumentis extrahendam, simul ad sculpturam omnia contulit, omnemque difficultatem vicit in augendis figuris ex habitu tam exiguo, ut vix visui pateat, servatis

et pro-

A D L E C T O R E M.

et proportionibus inter ipsas et gratia opificii vetusti. Itaque licet fortassis doctiores captabunt occasionem speculandi et cogitandi de his ipsis figuris et damnare tenues meas vires; nihilominus nolui omittere, ut non adnotarem aliquas meas breves expositiones, quas communicavi cum Joanne Petro Bellorio, à quo multas accepi eruditas observationes et notas: ita ut, Amice Lector, si liber hic respectu mei in nullo futurus sit pretio, tamen te precer saltem recipere illum pignus mei amoris adversus nobilia ingenia occupata in studiis pulcherrimarum artium; certus fore, ut ha ipsa gemma in tua eruditione illuminantes antiquitatem, fiant sigilla temporis et ectypa memoria; in qua me retine et vive felix.

SPECTATORI

ET

LECTORI

JACOBUS GRONOVIVS

S. P.

uum adeo sancta, innoxia, etiam immo amœna mihi ac venerabilis nuper exorta fuerit causa & materia conciliandæ notitiæ, teneri nequeo, quin ejus testem te ac conscium faciam; maxime quum relatio ista simul te sit edoctrura editionis hujus occasionem & incre-

menta. Nuper enim factum est, ut Abrahamus Blo-telingius in cœlatoriæ peritia præcellens & ob eximiam artis ejus dexteritatem celebratissimæ jam famæ, non antea mihi visus, exposuerit animi sui mentem ad beandum nostrum orbem, dicam? an instaurandum seculum quæsitissimo hoc vel manus suæ specimine vel lætissimo melioris antiquitatis spicilegio vel etiam opportunissimo ad cognoscendos firmius & auctores & ipsos veterum sensus emolumento. Quocunque enim vel oculo adspicias vel animo consideres,

* a

du-

dubites profecto, quid ex his tribus potissimum in eo mireris & qua salutatione prosequaris. Nobis autem quum causa & res studiorum cordi præcipue sit, summæ voluptati fuit in his tantum non spirantem cernere vetustatis quendam genium, imo ipsam animam. Etsi enim passim animadvertamus cum pictorum cœlatorumque manibus ac penicillis certantes exactissimos elegantium ingeniorum calamos, & quidem ita, ut palmæ sint proximi; fateri tamen debemus parum abesse, quin mortuæ sint plurimæ narrationes, nisi hoc beneficio harum sculpturarum infundatur iis nova quædam quasi vita & prorsus *ἰστία*, quam his metallis comprehensam posteritati reliquerunt doctissimi artifices. Quod ne de singulis loquar; quantum est, ut illas chimærarum, amuletorum larvarumque portentosas omnino structuras haurire possimus perfectissime jucundissimeque ex unius oculi injectu? quarum licet singulas minutias exsequatur consummatissimus quoque stylus, nunquam tamen desinet esse intellectui cæca & obscura illa tot variarum rerum nescio unde non *ἰαυμασίως* sumptarum compages & tot tam discordium commentorum compositio. Sed negotia hæc præterquam quod commendationi suæ satis ipsa valida, & sponte causam suam orantia, magnamque ut mihi, sic cuicumque liberalius adspicienti infundentia & semper infusura æstimationem, suum ab Leonardi nostri sermone nanciscentur pretium, non minus quam ab multis nuper doctissimis viris numismata acceperunt. Propterea audito nostri Blotelingii consilio an dubitare potui, quin statim fronte in voluptatem effusa propositum hoc ut profuturum publi-

co & omnem in partem favorable revererer, simulque si quid vellet operam sedulitatemque meam omnem absque ulla cunctationis sorde illico sponderem? Licet enim volumen illud in mundo esset, neque ego quidquam delecter vel ullum pretium ponam istis repetitis editionibus, præsertim quæ in his locis vigent, alienæ curæ & observationis, unde tam grandes nunc libri excuduntur; tamen alia hîc sequenda mihi videbantur, quum non tantum paucos hic thesaurus haberet possessores, sed etiam paucissimis vel innotuerit. Quapropter quum ego hoc animi motu uterer, neque ullo genere gravis essem; & ille jamdiu hanc spem coxisset, non potuit expectatio vel minima hanc operam morari. Ex illo igitur tempore, quantum fieri ab provido curatore potuit, & ipsius novi amici & hujus editionis commodum focillavi; quod & initio congressus nostri & semper post inde in duobus potissimum decrevi consistere. Primum fuit, ut archetypa sine ullo vel minimæ aberrationis crimine ac nævo purissime referrentur. Quoties enim mihi contigit, ut quum his annis nostris tot oblatis sint libri ad illustrandam illam antiquitatis partem, quæ in nummis continetur, doluerim adeo negligenter & futiliter deformatas exhiberi eorum imagines? quo sane fit, ut nec usui ulli serviant, & sine fide esse debeant, & sic cum nullo utentis commodo pretia librorum extendantur. Secundum erat, ut explanatio his coelaturis adnexa ex sermone Transalpino in linguam pluribus usurpatam & occidentali Europæ familiariorem transferretur. Quorum quidem priori officio respondisse me omnibus modis spero agnituros, quibuscun-

que vel libuerit vel tantum contigerit otii, ut comparisonem istam instituere velint; aliquoties universa animi oculorumque intentione summa non modo in ipsa figurarum argumenta, sed in quasilibet etiam minimas parergorum partes conjecta, ut quantum poterat, omnia ad amussim convenirent. Et convenient, opinor, universa, nisi quod fateri hîc cogar in unius defectu me hæsisse, quum subveniri illi non esset meum. Scribit enim Leonardus ad I, 134. *La picciola statuetta sù la colonna col membro virile eretto*, quod posterius in hac editione prorsus non reperies, non id quidem vitio nostro, sed quoniam non est in Italica. In altero sive potius videri possim conatus fuisse idem, seu adsequutus plane fuerim, equidem vix dixero. Id tantum egi, ut in tot tantisque de interpretandi modo sententiis me ipse consularem, nec excidere quidquam paterer, quod tueri nequirem, caste observata sententia non tantum auctoris, sed etiam manu, nec vel vocibus mutatis, ubicunque ullo modo fieri potuit. Evenit enim in progressu laboris hujus, ut alicubi libertatem mihi aliquam arrogandam esse censuerim, licet gnarus id præceptum esse in alieno opere; sed ut qui maxime vanorum lapsuumque impatiens nihil putavi interesse in emendandis illis quæ emendari deberent, meum an alterius scriptum esset. Emendanda autem occurrebant alia, quæ typis adscribi poterant; alia, quæ ab festinatione auctoris ortum ducere videbantur; alia humanitati ejusdem imputanda. Et ne videar nimius esse, libet nunc aliqua conscientiaæ tuæ proponere. Ab typographis venisse credebam parte I num. 45. G. POMPEO MAGNO.

num. 122 di Venere & Anne. num. 146 Sallanione.
 num. 192 Papilio. part. II num. 10 Therapene.
 num. 13 Dionysius. Iisdem attribuo vitiosas quæ
 multæ hîc occurrunt, & unicuique conferenti primam
 editionem pàtebunt, citationes poeticorum scripto-
 rum. An potius eas festinationi auctoris tribuendas
 putabis? Certe huic imputavi, quod parte I num. 33
narra Epifaro appresso Athenæo. num. 77 *come scrive*
Polisseno, ubieum sic voluisse, ut reposuimus, con-
 stare potest ex dissertatione libro secundo præfixa &
 part. II num. 41; in dissertatione de gemmis *Helleno*,
Flaminio; quod in eadem dissertatione citet prælium
*Timoleonis in Calabria contro Icete al fiume Damir-
 ria*; quod ibidem scribat *Propertio parlando di Delia*,
 quum intelligat Tibullum; quod parte II num. 11
Critia e Trifone. Hæc ergo securus culpæ putavi lici-
 te omnia corrigia me posse. Et similiter corrigi a me
 potuisse jam adverto, quod in dissertatione scribit in-
 terpretem Thucydidis testari *che il segno delli Re di*
Persia, secondo il parere di alcuni, haveva l'immagine
di Serse, & secondo altri, quella di Ciro, o'l suo Ca-
vallo, al cui annitrito egli si acquistò il Regno, omit-
 tens appellationem Darii, quum auctoris illius scho-
 liastes clare, ἡ σφραγὶς τῆς Περσῶν βασιλείως εἶχε καὶ
 μὲν ἵνας τὴν βασιλείως εἰκόνα: καὶ δὲ ἵνας τὴν Κύρου τῆς πρώτης
 βασιλείως αὐτῶν. καὶ δὲ ἵνας, τὸν Δαρείου ἵππον, δι' ὃν χρε-
 μεπίσαντα ἐβασίλευσεν. Magis hæsi in illis, quæ ter-
 tium genus feci. Scribit parte I num. 8. *Scrive Luciano*
*nel Simposio, che li pittori fingevano Hercole Folen-
 se*. An apud Italos Hercules fortitus sit tale cognomen, equi-
 dem nescio; Latinos non habere scio; immo nec intelligi

posse, si talis in horum sermone produceretur Hercules, non magis quam si quis prodiret Molorchensis. Scribit num. 50 *Agrippa havendo ottenuto quella famosa vittoria navale, nel promontorio d'Attio, contro M. Antonio, fu honorato dal medesimo Augusto, con la corona rostrata.* Quæ licet vera sint; tamen causa non fuit, cur ejus victoriæ id donum allegaret potius quam anterioris contra Sextum Pompejum ad Mylas, quo id contigisse & Servius & alii testantur. Scribit num. 92 de Baccha. *In quella bella testa intagliata in plasma: at in ipsius figuræ loco significat esse in corniola.* Scribit II, 27. *Aristomaco philosophando sopra la natura dell' Api, spesetutta la sua vita in osservare li costumi & le stupende operationi di esse, per lo spatio di sessanta due anni: & tamen ex Plinio statim post citat ipse duodesexaginta sine ulla dubitatione.* Gravioris momenti est, quod num. 65 scribit *un Vitellio di metallo col rovescio della Censoria, che sino a questogiorno vatrà le medaglie piurare.* Multum profectò iudabit, qui Censoriam illam inquirere volet ab auctore propositam non secus ac Augustam aliquam, in loco præsertim, ubi loquitur de Septimio & Julia. Sed nulla talis est ista Censoria. Itaque judicavi ab eo innui nummum Auli Imperatoris, in cuius averso latere est L. VITELL. CENSOR II, ut eum producit Occo; L. VITEL. CENSOR II, ut exhibetur in Croyanis & ab Spanhemio in Dissertat. VIII pag. 737, ubi universus ille excessus non redimit fœditatem, qua illic scribi video, *prima vero Cæsari aliquid porrigit.* An Imperatoris Vitellii pater est dicendus Cæsar? Nec magis accurate Occo. *Imp. sedens*

dens in *substr.* & ante eum 3 alia figurae stantes, quum non sit Imperator, sed Imperatoris pater, & tunc Censor. Et hoc quidem ex sententia mea ausus fui fingere. De Semiramide quod scribit I, 77, quis tentare audeat? quum hoc proprium sit ipsius, & quisque Polyænum inspiciens Semiramidem istam Darii filiam ridere debeat; & magis, quod ibidem scribit *Li Regi di Persia portavano il ritratto di lei negli elmi*, quum in dissertatione recte, *usarono li Re Persiani il suggello con l'immagine di Semiramide*, prorsus ut Polyæno σφεαγῖς. Similiter de annulis sigillisque qualia sunt, quæ ab Macrobio scripta tradit in dissertationis initio? Opinor omnino ambiguitatem esse in appellatione, & ab eo innui Marbodeum. Sed etiam ne quid subtraham silentio, non videtur mihi satis expressisse part. II num. 30 sententiam Strabonis de opportunitate sive Alexandriæ sive portus ejus. Scribit enim *quel famoso porto è situato in modo, che dal lato di Settentrione hà il mare Egittio, e da mezzo giorno il Lago, o Mareotide, che è riempita dal Nilo. Riferisce Strabone, che per l'opulentia, & per l'opportunità sua, questo Porto supera ogn' altro del Mondo, essendo atto alle cose maritime, & comodo al trasporto delle mercantie di terra per via del fiume, & che per questo lago per la frequenza, & ricchezza delle merci, all' altro di mare era preferito.* Nos quidem in versione horum Latina non putavimus abscedendum ab his auctoris verbis. Sed animadvertis defectam esse hanc ratiocinationem; neque satis exprimit in quo præstiterit portus versus paludem portui marino; sed neque ait per has duas causas Strabo hunc portum præstare omni-

mnibus, qui usquam sunt; nec potuit dicere salva judicii bonitate, quum tot sint alii eximii portus & ad populares fructus evehendos & ad externos com meatus e mari invehendos longe commodissimi: sed multo plura habet Strabo ac singularia profecto, quæ cognoscas licet ex his ipsius verbis, lib. xvii, 793. Πληροῖ ἡ πᾶσι (Mareotin) πολλάς διώρυξιν ὁ Νεῖλος, ἀνωθένδε καὶ ἐκ παραλίων, δι' ὧν καὶ τὰ εἰσκομιζόμενα πολλὰ πλείω τ' ἀπὸ θαλάττης ἐστίν· ὡς ὁ λιμὴν ὁ λιμναῖος ὑπεῖρηχε παρασιώπερ ἔσθαλίς. πάντη τὰ ἐκκομιζόμενα ἐξ Ἀλεξανδρείας πλείω τ' εἰσκομιζομένων ἐστίν. Sic enim conjunctim ponenda illa, non ut editur separatim ἀνωθεν ἡ καὶ, quod nullam sententiam facit. Et certissimam hæc loquutione Strabo præbet ἀσφάλειαν interpretationi meæ, qua Daventriæ quondam rogatus ab amico carissimo & per insignem doctrinam ad otium illud meum exhilarandum efficacissimi leporis Viro, nunc justissime ad celeberrimam cathedram promotο Jacobo Perizonio aggrediebar voces inscriptionis apud Gruterum pag. diiii Μένισκον Ἐιρωαίς ὑπὸν Μιλήσιον τ' γεγονότα Μένισκον ἀνωθένδε θαρηλίς, ubi etiam male discerpitur, quum vel ipse editor, vel qui descriptum monumentum illud ei tradiderunt, non conciperent aut alibi non observatam haberent hanc formationem. Hæc pauca sunt, quæ huc irrepsisse novi offensura lectorem; certe quæ me offenderunt; in reliquis egregiam hanc Synagogen pulcherrimorum visu ludicrorum & dignissimarum animo politiore contemplationum laude & favore plenissimo complectentem. Et sic meum curatoris officium exsequutus possem te missum facere, & permittere, ut ires & curiosa

riosae menti tuae appositam hanc apparatusissimam & amoenissimam priscae varietatis velut in abaco expositam supellectilem inspicias ac haurias. Sed amo Leonardum Augustinum; exosculor illam simplicitatem, qua venerabilis antiquarius utitur in producenda ἐξήγησις horum symbolorum. Hunc affectum cupio ut tu quoque imbibas, nec ullo praesudicio oneratus ad eum accedas. Et prius quidem imbibes, opinor, si praesentem videas virum doctum, & quae ille scripsit de praesentia numism. pag. 149 conferens cum his Leonardinis parte I num. 209 & 210 advertas, quam lepide haec ab eo sint lecta. Contra innascetur tibi praesudicium, si aurem dederis nonnemi, qui nuper exortus hanc ipsam simplicitatem turbare & nescio qui ἀντιφιλοδοξῆν sustinuit in exponendo lapide undecimo partis secundae. Quid enim facit? nempe verba ejus sunt, quum dixisset se non posse facere, quin suam de marmore a Leonardo Agostini viro eruditissimo edito sententiam aperiret, talia; Cernitur in eo juvenis intecto capite caduceum tenens, jacens in arietis dorso nudus, fere ita ut ab eo ferri vel in caelum vel in aliam regionem videatur. Doctissimus editor Mercurium esse arbitratur, quia Pausanias narrat Corinthi fuisse aeneam Mercurii statuam, cui appositus erat aries. Verum mihi diligenter vultus lineamenta perpendenti, & consideranti, nec talaria nec tempora alata sive petalum hic cerni; nonnunquam suborta opinio, Antinoum repraesentari. Sane eodem plane vultu, eodem capillitio decorus non modo in nummis variis, verum etiam in gemma alibi apud Agostini occurrit. Id primo quam perversum?

sum? An optimus hic Leonardus nihil ibi adfert, nisi Pausaniam de Corintho? Per fidem publicam! immo id minimum est: immo id primum præmittit, velut maxime imbecillum, & mox aliis melioribus & quidem duplici symbolorum genere idem munit. An vero hæc nostro non sunt satis valida, ac tam infirma, ut produci non mereantur & prioribus illis addi? immo validissima quidem illa sunt, & adeo valida, ut præ illis sententia de Antinoo sit lutum. Quid enim ab hoc nostro diligenter perpenditur ac consideratur? nempe vultus lineamenta, nec talaria nec tempora alata sive petasum hic cerni. An futillior consideratio & vanior suspicio dari potest, ut ubi illa quæ nominat non sunt, ibi nec sit Mercurius? & propterea quies harum explicationum exemplo absurdissimæ conjecturæ sollicitari debuit? Quid ergo respondebit ad monumentum Augustanum in ædibus Peutingerorum, ubi idem sine talaribus, sine alis involucro capitis adnexis cernitur læva tollens caduceum, dextra crumænam capiti taurino (non enim capio, cur nobilissimus & eruditissimus ejus editor hircini aliquid in procumbente bestia concipere potuerit) inter cornua imponens? Ne negari ullo modo possit hunc esse deum quo de agitur, evincit omnino addita inscriptio **MERCURIO**. Immo quid respondebit ad nummum Herennii Decii Messii Etrusci, quem profert Tristanus tom. II pag. 650, ubi plane etiam sine petaso simul & talaribus? An igitur nec iste erit Mercurius? immo ridente illo est eritque. Eundem nummum sic video sub inscriptione Pietatis Augg. referri quoque in Croyanis, sed illic petasum ei adpingunt. In qua
ambi-

ambiguitate ut vix decerno, ubi sit error; ita de Trifano fecius cogitare non libet, quum is attente hoc ipsum consideraverit, diserte annotans *sans bonnet & sans ailes*. Sed in rejicienda hujus diversæ conjecturæ ineptia cur probationes petimus aliunde, quas hæc prisca manuum artificia abunde præbent vel ex uno conspectu numeri 199 partis primæ, ubi prorsus eundem Mercurium sic cum bursa & caduceo, sine temporibus alatis vel petaso & talaribus videas. Hæc autem ratiocinatio tanto est indecentior, quod illum nummum Decii ipse inspexerit satis ac consideraverit, ut colligi potest pag. 287 ejus voluminis. Etsi profecto ignorem ego, quæ doctrina illum ibi induxerit, ut scriberet, *In Decii Junioris, Q. Herennii Etrusci Messii Decii, & M. Aurelii Carini Mercurius*. Quo spatio distant, oro, Decius Junior & Q. Herennius ille Etruscus Messius Decius? an ignoravit eundem duabus his appellationibus Principem indicari? Sed & eodem in loco vehementer illum Mercurius agitat, ut inscriptionem Pietatis vel Religionis in nummis hunc Deum exhibentibus investiget contra Antonium Augustinum & Trifanum, negatque a quibusdam Imperatoribus relatum esse Mercurium in nummis, ut sic Mercurio pietatem ac religionem adficerent, sed ut pietatem propriam declararent per ænigma ejus Dei, ut alii Imp. per alia. Sit hoc ita, & bene procedat contra hos duos, & aliqui Imp. demonstraverint suam pietatem per Mercurii imaginem. An ideo refutata est sententia illorum præstantium hominum? Immo adhuc potest illa esse vera, & est verior quam hæc nova: quam si recte stabilire voluisset,

luisset, non contra hos tantum agere debuit, sed vel maxime iis se opponere, quæ proferuntur in eruditissima explicatione nummorum Croyanorum XLV, 19, ubi perfectissime confirmatur a Mercurio sacrificia & Deorum cultus tradita atque ordinata esse, ex certissimo loco Diodori Siculi; quod ille refellere ita non potest, ut nequeant videri hi Imperatores in illo signando & imprimendo nummis suis ad illam opinionem respexisse. Non est igitur, Lector, quod suspectus tibi sit propterea Leonardinus Mercurius; & omnino non erit posthac, si ad hæc adhibueris collectanea Hieronymi Aleandri ad tabulam solis pag. 72.

Idem iste nonnemo Leonardi volumen citans alio loco sic scribit: non secus ac Autumnus corbem fructibus repletum cum anate, vel, ut ego arbitror, anserem tenens apud Leonardum Augustini part. I gem. 147. Itane parvum discrimen est inter duos illos, ut hic tam sedulus imaginum spectator anatem nesciverit separare, aut certe tunc non separaverit ab anserem? Potuit sane oculus Leonardi aliusve sensus aliquid fuisse passus; potest cælatoris manus paulum abesse ab exemplo, & in corpore duxisse lineas incongruas. Sed tamen si qua ex iudicio veterum hujus ambiguitatis decisio fieri debet, (ut profecto debet) utique quum paludicolam avem ab Februario prendi scribit Ausonius, an non clare in eodem Cæsarei Calendarii mense apud Lambecium exprimi anatem videmus, quæ immane quantum distat ab anserem, quem idem exhibet in Novembri, & ab Ausonio *avidus anser* scribitur. Et sicut ista anas immensum distat ab anse-

ansere isto, sic proxime accedit ad figuram hanc Leonardo nostri. Minima quædam omitte; sed quod plene in oculos incurrit, cui attendere sculptor debuit, solam colli longitudinem metire, & apparebit absurda vanitas. Collum, si pedibus teneatur avis pendens, longius apparet, quam si in naturali statu fursum versus vel insideat aquæ manibusve aut corbi vel incedat pedibus. At hoc collum sic pendens in figura Leonardi non extenditur amplius aut teretius, quam solet esse anatis vel natantis vel incedentis aut portatæ, qualis quoque est in anate Februarii. At longe aliud spatium vides in ansere Novembris: ita ut Leonardus adhuc stare possit. Nec corporis forma aut magnitudo moveat quidquam, quum & tam varia sint earum genera, & mirificæ in illis pro regionibus varietates, ut plenissime observatum novimus ab præclaris viris, qui deliciis naturæ in densissima hujus generis diversitate contemplanda operati fuerunt attentius. Idem tamen video accidere in sacrorum ministro, qui exhibetur part. II num. 39, ubi caute quidem de istis, quæ portantur, scribit Leonardus *sei ucelli simili all' anetre*: sed qui eandem figuram citat dissert. IV de præstant. numism. pag. 266, non dubitat edere *appositis cum florum aut fructuum primitiis, tum insuper anseribus vulgo Isidi sacris*; quod quum non videatur negare Leonardus, sit ita, vel ob citatum Ausonii anserem, qui sistro compefcitur, sed hactenus.

Denique referta tersissimæ doctrinæ explicatio subnexa est Veneri part. II num. 15, ita ut Leonardus noster honorati silentii confessione placare ma-

fuerit genium elegantissimi istius Ginii. Huic eidem
 nonnemi illa non adeo probatur, ut scripserit ibi-
 "dem pag. 174. Exstat hanc in rem elegantissima
 "gemma apud Antiquarium urbis præcipuum Leo-
 "nardum Augustini; cerniturque in ea Venus com-
 "positis rite capillis decora & nuda plane, manu dex-
 "tra tenens tres sagittas; sinistra vero lanceam sive
 "thyrsum, quem ambit vineæ ramus racemis onu-
 "stus, cujusque summitati impositæ sunt spicæ; ad
 "indicandum scilicet Venerem absque illis rebus fri-
 "gere. Uvas ore petit Cupido alatus, & ante eam
 "sedet Cupido alius vel puerulus carens alis; quo
 "ænigmate, licet vates non sim, arbitror significari
 "amorem vulgarem Cerere ac Baccho ali, sæpissimeque
 "castra mutare & dubiis volare pennis; at cœlestem
 "sive purum & pudicum stabilem esse, proptereaque
 "alis carere ac sedere. Quæ vaticinatio equidem nisi
 fuisset isti volumini immixta, videlicet verendum
 fuit, ne ornamenta omnia decenter non fuerit ha-
 biturum, aut respublica literaria tanto perfectissimæ
 suspicionis arcano inhonorata parum recte procederet.
 Credo equidem, si adessent Leonardus & Ginius, huic
 Paridigratulentur. Enimvero quis toleret alas affi-
 xas ideo divinantem, quod sæpe mutet castra & dubiis
 volet pennis? Diis omnibus fere deprehendimus ad-
 figi alas, & ipse novit. Si sequamur scilicet vastita-
 tem hujus conjecturæ, id credemus ideo fieri, ut in-
 nuatur eorum instabilitas ac levitas. Quis non rideat?
 quasi id non fiat suo secreto respectu, & ut ille ait,
 πάντα νόε πέρυγεσιν ἐπέδραμον, ὅσα παλαιὰ, ὅσα νέα.
 Rursum scilicet aut Constantia aliqua aut Stabilitas
 pro

pro typo gerit modum sedentis in nuda terra, ut sic fingi hic stabilis Cupido sedens debuerit. Nugacissimum profecto. Porro adhuc cælestis & purus & pudicus amor credendus effingi sub ænigmate ejus, qui terræ adfixit inferiora? Hoc scilicet docent poematice illi & *αινιγματώδεις* lusus. Quidni attulit huc Propertiana II, 12? quæ si inspexeris, videbis quid velim. Utique quî potest ille esse amor cælestis, qui clare elevata dextra admirans felicitatem alterius ad vellendum uvas accedentis Cupidinis, omnino apparet sinistram fultus telluri velut eodem nitens accedere & accessurus, si aut surgere posset aut alas haberet? Denique ut plenissime dicas PARUM CAVISSE illum inventorem hujus commenticii *αἰθρηματ* in illo cœlesti Cupidine, inspicie partis primæ figuram quintam decimam in Venere cœlesti; & ibidem figuram CL in Psyche genu posito & ligatis manibus coacta descendere in terrena, & præcipue partis II num. XXI. Equidem steterunt præstantissimo Leonardo consilia in eo, ut hic ejus labor in conquirendo & interpretando publice notesceret; etiam, ut in his subobscuris fieri facile potest, poneretur in medio eximia æmulatio producendi inde alicujus novi; (atque equidem nemo erit tam siccus, cui non exigenti ista nascantur quædam aliæ harum ambagum declarandarum viæ, & ne hic nostri experimentum demus, occupatio nimia prohibet) nec quasi remedium impatiens quenquam deterret ab iisdem spectandis & acutiore vi probandis; & ubi non exstat materia acuendi ac declarandi ingenii? Sed ab humanitate eorum, quorum oculos istæ gemmæ pasturæ erant, hanc

hanc certe sedulitatis mercedem & ipsis non onerosam, sibi gratam futuram speravit, ut ad hæc sua consideranda, præsertim ad *καινοτομίαν* aliquam inferendam, jūstum doctrinæ robur ac ingenuam lætitiā sine ulla temeritate & arroganti confidentiā adferrent. Immo quidni merito stipulatus est memoriæ id suæ, ut qui tot amabiles effigies & diu obrutas & jam jam penitus perituras, aut certe apud paucos occultandas, ad gaudia omnium oculorum mundo reddidisset, amoris sui effigiem animis & judicio posterorum imprimeret, non tam ἀμόρφος Musæ fieret jocus. Et hæc quæ a nobis omitti nec honestum nec tutum fuit, dicta sunt hactenus ad illibatam servandam formam non modo harum gemmarum, sed etiam ipsarum explicationum, unde aliquoties conspectus meus voluptem sibi conciliavit escam.

Porro ut volumini huic qualiscunque accederet a nobis gratia, quoniam & inter has sculpturas publicatum est exemplum symboli Mithriaci, & passim ab viris doctis mentionem fieri videmus eorundem, quæ multis locis Romæ conspiciantur; non ineptum me fore putavi, si hac occasione, quotquot hujusmodi specimina facere juris mei possem, conspectui publico patefierent. Nam sicut ipse memini optasse aliquoties potestatem ea contemplandi, ita ab ejusdem desiderii æquitate alios non abesse existimo, vel ideo, quod adeo invenuste & incondite descriptiones per verba factas agnoscere debeamus. Quis enim intelligit illa, quæ ex Smetio refert Gruterus? nempe Romæ in ædibus Alteriorum ad Sanctum Marcum Mithra veluti
 “in rupe excavata stat, dextra cultrum monstrans,
 fini-

“finistra nescio quid ferens: taurum substratum cal-
 “cat, dextro inter cornua, sinistro pede in tergo po-
 “sito. Sub tauro serpens & aliud animal cuniculo si-
 “mile. Itane Smetius nobis persuadebit sub tauro sic
 serpentem esse, ut est illud aliud animal? Immo nihil
 cuniculo simile ibi est; nec prope serpentem alia sunt,
 quam vel scorpio vel cancer. Et tamen aliud quoque
 animal sub tauro dici potest, nempe canis sub capite
 ejus, ut in aliis apparet, affiliens anteriori parti colli.
 Eum vero habitum nemo hominum ex illa imperfe-
 ctissima descriptione sibi poterit imaginari. Neque
 vero quia Smetius scribit sub tauro esse aliud animal
 cuniculo simile, credi debet vel in ipso marmore aut
 ita prave distorsteque sculptam fuisse, aut lon-
 go tempore contusam confusamque imaginem,
 vel etiam sic hebetatos fuisse Smetii oculos,
 ut leonem pro cuniculo adspexerit; in quam
 opinionem nos ducere videtur nonnemo, qui illu-
 straturus formam cuniculi appositam imagini, quam
 ficta & commenticia appellatione Harpocraten vocat,
 scribit de pictura Hieroglyphica ab Joachimo Came-
 rario edita, *in qua non CUNICULUS sed LEO est*. Est
 illic quidem Leo, & sub tauro; sed ut illic, ita in
 paucissimis ille sub tauro ponitur. Sed venia sit &
 Smetio & Camerario; non magis dici debuit Leo illic
 esse, quam Canis, & Canis figura illic est, quæ sub
 similitudine cuniculi Smetio illusit, non Leonis.
 Porro id quoque mirificum in eadem descriptione Al-
 teriani marmoris est, quod addunt, *Virgo in antro
 cubito innixa dormiens*; quum prorsus decepti vi-
 deantur isti oculi. Nam eadem passim figura cælata

est, haud dubie etiam virilis, ut ab altero latere. Istæ igitur verborum picturæ quum profecto sint confusissimæ, ordine fecisse me visum iri spero, quum ipsas tabulas huc collectas adjecerim, quarum tres accipe. Prima est ea ipsa, quam ante annos CVIII Joachimus Camerarius in ædibus Comburgensibus Erasmi Neustetteri visam primo cognitamque, ut opinor, ex prælo Antonii Lafrerii Sequani, editam ex lapide qui servabatur in ædibus Octaviani, ut ipse, Octavii, ut scribunt Macarius & Chiffletius, Zeni, & tunc commentario in summam non satis prospero (ut notatum doctis) de agriculturæ ænigmate auctam evulgavit. Hanc vero Mithræ tabulam tanto lubentius judicavi his apponendam esse, quod aut prorsus aut fere illam ipsam esse opinor, quam a Leonardo nostro citari audimus sub nomine marmoris Borgesiani. Adeo universa quæ illic notantur, hic præsentia videmus; nempe ex cauda duas prodire spicas frumenti jam maturas, scorpionem adfixum genitali membro, sub testiculis cancrum, ab uno latere facem levatam in aerem prope caput Tauri, ab altero declinantem prope scorpionem (etsi propinquitas illa accuratius describi potuerit) solem & lunam poni in suis curribus, in medio duas figuras erectas, involutas serpenti, duabus his figuris interpositas septem aras cum totidem gladiolis. Hæc omnia ut enarrat Leonardus, sic exhibet ipsa figura; nisi quod sola discrepent ea, quod duabus his figuris non sit per pictores attributa facies leonina.

Secundam mecum communicavit Vir Præstantissimus & Eruditissimus Evaldus Rulæus, per complures

plures causas mihi conjunctissimum & amicissimum nomen; quæ quum & ipsa sit propter plurima notabilis, tum si quid video, hanc esse ipsam illam suspicor, quam ex Alteriano marmore descriptam paulo ante inspeximus. Et hinc jam incipimus clara in luce versari, quam hætenus non nisi nubilam & misere obscuratam habuimus. Ante omnia hic deprehendimus illud animal cuniculo simile, & quemadmodum sub tauro sit; nempe ipsum integrum canem, non tamen adsilientem pectori & in posterioribus elevatum pedibus, ut alibi, sed propius accedentem quasi allatrantem serpenti vel sagacitatis ergo nares terram versus demittentem, ore ferme admoto ad curvaturam taurini sinistri pedis anterioris. Etiam hinc nobis eripitur error de virgine, ut dubitari amplius hic necessum non sit.

Tertiam descripsi ipse in reditu ab Italia, ubi tribus circiter milliaribus ab Oeniponte, circa oppidum Brixen vocatum, pagus est nomine Mauwels; quem perlustrans, dum apparatus prandium, notavi lapidem muro insertum, effossum, ut mihi narrabant vicini, anno CIO IO C XV, quem prout potui, in chartula depingens etiam verbis ita descripsi, utpote non pauca notabilia complexum. Videlicet in antro clara linea super Mithræ verticem ducto (id autem, quod mireris, nulla ostendit pictura, tantum in descriptione annotat Smetius, & tamen id ubique animadverti debuit, quum certissimo Statii & ejus Scholiastis testimonio de eo constet) juvenis est alatus (ne hoc quidem ab ullo adnotatur, aut alibi conspicitur, & tamen optime tum in omnia divina, tum

in solem, quem referri sub hoc volunt, congruens) cum specie interulæ & dependente veste alia, actiara, genu dextro posito in tauri dorso, digitis sinistrae manus arripiens nares ejusdem & violente attollens; (plane ut Joh. Metellus scribitur ab Grutero vidisse Romæ; quum alias soleat cornu tauri coercere, ut manifestis verbis idem Scholiastes ex ipso Statii loco descripsit) brachium dextrum avulsum apparet demissum juxta pectus cervicem taurinam vel pugno imposito urgere, vel arrepta cutis parte coercere. Taurus genu dextro sub ventrem posito, sinistram projicit, inter quæ genua animal (ad instar canis, ut ex copula liquidissime conjicitur) prioribus pedibus in pectus tauri se erigit. Pars ultima tauri latens in fine lapidis desinere videtur in crassioris caudæ speciem nullibi apparentibus posterioribus pedibus; quod & ipsum notabile est, nec uspiam ita fingitur. Sub ventre prodit serpens cristatus, admordens veluti costas. Inguinibus supponitur cancer. A dextra parte juvenis pari figura facem demittit ad latus sinistram. Ab sinistra alter facem attollens. Qui & ipse ordo non minus observatu dignus. Nam licet fax demissa passim ponatur ab postica tauri parte; tamen id singulare est, quod in conversione hac taurini corporis etiam positio solis ac lunæ non sit conversa? quum sub sole alioquin semper fingatur ille, qui erectam facem tenet; sub luna is, qui deprimit. In hoc autem lapide id quoque observari meretur, quod uterque cum facibus vultum facesque vertat versus taurum & mediam figuram, quum in Alteriano exemplo, is, qui demittit, ab ea sit averfus. In su-

superiore parte ab dextro sol radiatus octo radiis (nam & hos attente inspexi, memor, quid de eorum numero ad Martialem notavisset eruditissimus ille Scriverius, immortale harum regionum decus & cui ego nunquam dubitavi, quin omnia deberet iste Hieronymus Aleander, quæ retulit ad tabulam solis pag. 16) ab sinistro virgo cum procedentibus utrinque ab collo cornibus, ut solet fingi luna. Soli adsculpta est avicula, lunæ aliud animal ad formam urfi, & quidem in habitu adscendentis per summam *ἠερίφειαν* antri, ut ab altero antri latere avicula. Longitudo lapidis æquabat septem meas spithamas & digitos quatuor, latitudo sesquifexam spithamam patebat, additis ad latus aliquot parergis. In eodem pago incidi in hanc inscriptionem

D. ∇ M
 AURELIAE
 RUFFINAE
 MATRI
 AELIUS
 QUANTI
 NUS

Ista igitur sunt, quæ in hac brevitate temporis a me vel præstari potuerunt vel expectari debuerunt. Nam licet non desit voluptas de singulis horum ænigmatum particulis instaurandi subsellii, & multa videam mirificis & subincertis conjecturis involuta, im-

J. GRONOVII PRÆFATIO.

mo ne ipsa quidem in hujus mysterii explicationibus,
quas adhuc vidi, summa se mihi probet, sufficiat ta-
men hactenus inserviisse publico, quum exigere sin-
gula, quæ occasione harum figurarum annotavi,
prorsus non sit nunc otii nostri. Vale, quisquis es,
& fruire πάντας τῆς θεωρίας, ἀλλ' ὡς ἀληθῆς Θεωρὸς καὶ
εἰς ἀγαθόν.

M V LI

ΒΑΣΙΛΕΥΣΑ

ΚΑΤΑΧΕΙΡΩΣ

ΠΕΤΡΟΥ

ΣΤΡΑΤΩΝΗ

ΚΑΡΝΟΥ

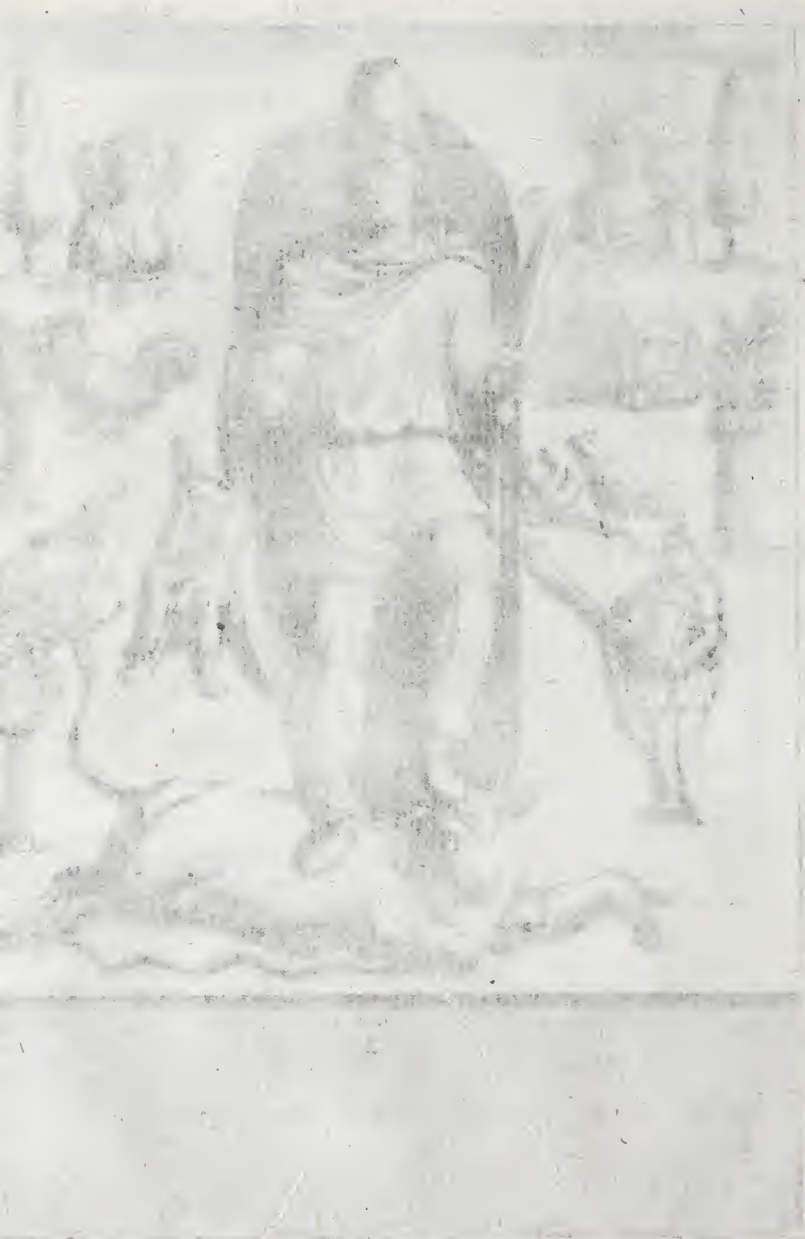
ΣΟΥ

εὐχρηστικὰ ἔργα ἀποδοῦναι καὶ ἅπαντας ἐν τῇ
ἀρετῇ ἐκτρέφειν ἵνα ἐκείνην ἐπιπέμωσιν ἐν
τῷ ἁγίῳ πνεύματι ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ ἐπιπέμωσις
τοῦ ἀποστόλου πάλαι ἐπὶ τοῦτον ἔθηκεν ἵνα
οἱ ἀγαθὰ ἐργάσονται ἡμεῖς οὖν ἵνα οὗτοι
I N-

INDEX GEMMARUM ANTIQVAVM DEPICTARUM

A B

LEONARDO AVGVSTINO
S E N E N S I.

A.

C.

<i>AEsculapius</i>	Num. 3
<i>Agrippina Germanici</i>	84
<i>Claudii</i>	81
<i>Alexander Magnus</i>	33. 34
<i>Allion</i>	32
<i>Antinous</i>	40
<i>Antoninus Imp.</i>	62
<i>Apollo</i>	2
<i>Apollonius Tyaneus</i>	24
<i>Archytas Tarentinus</i>	20
<i>Augustus cum Capricorno & Del-</i>	
<i>phino</i>	48
<i>laureatus</i>	49

<i>Cajus Caligula</i>	52
<i>Cajus Sulpicius Consul</i>	44
<i>Caput ignotum 38. 82. 90. 91. 99</i>	
<i>Caracalla, juvenis, laureatus</i>	66
<i>Claudius Imp.</i>	56
<i>Cleopatra</i>	78. 79
<i>Cnejus Pompejus</i>	45
<i>Commodus</i>	63

D.

<i>Dejanira</i>	73
-----------------	----

E.

<i>Elagabalus.</i>	67.
--------------------	-----

B.

F.

<i>Bacchans</i>	92 & seqq. ad 98
<i>Bacchus</i>	9
<i>Britannicus Claudii fil.</i>	57

<i>Faunus 15. cum fistulis & tympa-</i>	
<i>no</i>	12

FAU-

I N D E X

<i>Faustina Antonini</i>	87	N.	
<i>M. Aurelii</i>	88	<i>Nero Drusus</i>	53
		<i>Imp.</i>	58
		<i>Numa Pompilius</i>	42
		O.	
<i>Galba Imp.</i>	59.60	<i>Olympias Regina</i>	76
<i>Germanicus</i>	54		
		P.	
		<i>Pallas</i>	70
<i>Hercules</i>	5. 6. 8	<i>Pan Deus pastorum</i>	10
<i>cum clava & scypho</i>	7	<i>Pergamus Rex</i>	31
<i>juvenis</i>	4	<i>Philemon Poeta</i>	16
<i>Hiacynthus</i>	14	<i>Philosophus ignotus</i>	21.22.23.26
<i>Homerus</i>	15	<i>Poeta ignotus</i>	25
		<i>Poppaa Neronis</i>	85
		<i>Psyche</i>	74
		<i>Ptolemaus</i>	35. <i>Apion</i> 37. <i>ultimus</i>
		<i>Rex Aegypti</i>	36
		R.	
		<i>Regina peregrina</i>	80
		S.	
<i>Larva symbolum veritatis</i>	104.	<i>Sabina Adriani</i>	86
<i>scenica</i>	101. 102. <i>symbolica</i>	<i>Sacerdos</i>	29. 30.
103. <i>Bacchica Silenorum</i>	100	<i>Sappho</i>	75
<i>Lucius Junius Brutus</i>	43	<i>Semiramis Regina</i>	77
<i>Nepos Augusti</i>	55	<i>Seneca Philosophus</i>	28
<i>Lucretia Collatini</i>	83	<i>Septimius Imp.</i>	64. & <i>Julia</i>
		<i>Augusta</i>	65
		<i>Silenus</i>	17
		<i>Socrates</i>	41
		T.	
		<i>Tiberius Imp.</i>	51
		<i>Trajanus cum modio spicarum &</i>	
		<i>bilance</i>	61
		V.	
		<i>Virgilius</i>	81

INDEX SCULPTURARUM.

A.			
<i>Achillas</i>	160	<i>Canopus</i>	205
<i>Alexander Magnus</i>	155	<i>Capra Ægyptia</i>	177
<i>Amor & Delphinus</i>	150	<i>Caritas militaris</i>	158
<i>tractus ab Delphinis</i>	209	<i>Ceres</i>	122
<i>victor</i>	126	<i>Cerva Sertorii</i>	178
<i>Anchises</i>	151	<i>Chimara</i>	203. 204
<i>Ancilia</i>	152	<i>Cincinnatus</i>	157
<i>Animal Ægyptium</i>	207. 208	<i>Cleopatra</i>	145
<i>Apollo</i>	107	<i>Currus Bacchi, aut puerulus</i>	
<i>Aquila et canis</i>	198	<i>auriga</i>	179
<i>& serpens</i>	197	<i>Vulpis</i>	202
<i>triumphalis</i>	195. 196	D.	
<i>Aries Mercurii</i>	175	<i>Delphinus</i>	211
<i>Auriga</i>	192	<i>Diana Ephesia</i>	119
<i>Autumnus</i>	147	<i>venatrix</i>	120
		<i>Diogenes</i>	154
		E.	
		<i>Europa</i>	185
		<i>Equi desultorii</i>	193
		<i>Equus marinus</i>	212
		F.	
		<i>Fauna</i>	137
		<i>Faunus</i>	136
		<i>et caper</i>	176
		<i>Fortuna</i>	123
		* d	Gal-
B.			
<i>Bacchans</i>	135		
<i>Bellona et Bellonarius</i>	131		
<i>Biga</i>	190. 191		
<i>Britannicus</i>	172		
<i>Bustuarius</i>	170		
C.			
<i>Canis</i>	184		

I N D E X

G.		P.	
Gallus Martis	200	Pallas	130
Mercurii	199	Pastor	189
Ganymedes	108	Pfittacus	201
Gladiator	167. 168	Psyche	150
Gratia tres	114		
		R.	
H.		Rumilia Dea	125
Harpocrates	128		
Hercules cum Leone	111	S.	
et Eurystheus	110	Sacerdos Bacchi	132
Hermeraclides	109	Sacrificans	139
Hierarum una	149	Sacrificium Bacchi	134. Caligula 142. Fauni 141. Salutis 138. 140
		Signum cœleste Taurus	186. 187
I.		Leo et Cancer	173
Focus Socius Amoris	127	Silenus	133
Fole	112. 113	Sistrum	214
Jupiter	106	Spes	121
		Sphinx	206
L.			
Leo	174	T.	
Libertas	124	Tempus	105
Luctatores	146	Terpsichore	144
Lupa cum Romulo et Remo	181	Thalia	143
et caper	182	Tigris Bacchi	180
et lepus	183	Trajani fragmentum	159
Lustratio	171	Trajanus et Plotina	161
Lyra	213		
		V.	
M.		Vacca Ægyptia	188
Miles 165. cum premio	165.	Venatio aprorum	194
spoliis 163. signifer	162	Venus caelestis	115
Mutius Scavola	156	et Amor	116
		victrix	117
N.		Vespasianus et Domicilla	160
Nampheros victor	166	Vulcanus	118
		Z.	
		Zephyrus	149

ANNOTATIONES
AD
GEMMAS
ANTIQUAS
LEONARDI AUGUSTINI.
PARS PRIMA.

1270118

ANNOTATIONES

AD

GEMMAS

ANTICAS

LEONARDO ALCANTARA

MARSI PRIMI

ANNO-

ANNOTATIONES

A D

GEMMAS ANTIQVAS

LEONARDI AUGUSTINI.

I. ISIS ET SERAPIS.

Aput Serapidis, cui imponitur calathus vel panarium frondibus ornatum, declarat efficaciam & naturam ejus Dei, qui Ægyptiis idem existimabatur soli. Talis describitur Lysiæ, Plutarcho & Macrobio his verbis. *Cujus vertex insignitus calatho & altitudinem sideris monstrat, & potentiam capacitatis ostendit, quia in eum omnia terrena redeunt, dum immisso calore rapiuntur. Accipe nunc, quod de sole vel Serapi pronuncietur oraculo.* Alia tamen est ratio veritatis historicæ, quæ affirmat Serapidem regem, quum esset justus ac sapiens, exemisse Ægyptios vitæ agresti, dedisseque illis aratrum cultumque vitium: & quia is ita erat auctor fertilitatis, eum pingebant gestantem capite panarium; in aliis imaginibus, circumdatum juncis cum sarmentis vineæ & alterius generis ramulis.

A

Tem-

Templum Serapidis ab Vitruvio ponitur circa forum, quasi ipse esset præses annonæ. De Iside dea, quæ censebatur Genius terræ, ornata frondibus persici similiter in capite, agetur in alia ejus imagine.

2. A P O L L O.

Inter alia cognomina data Apollini etiam appellatus fuit intonsus & crinitus ob promissos ejus capillos, & talis apparet in onyche sculptus. Hesychius exponit comas intonsas esse typum immunitatis ab dolore; & quia Deus hic creditur liber & purus ab omni perturbatione, ab Græcis appellatur Φοῖβος. Prorsus ita Bacchus etiam fingebatur semper juvenis & capillatus, semper agens hilariter & jucunde, prout describitur

*Solis perpetua est Baccho Phæboque juvena;
Nam decet intonsus crinis utrumque Deum.*

Curæ videlicet ac sollicitudines citius admovent senectutem, quum hilaritas ac lætitia juventutem confervent.

3. A E S C U L A P I U S.

Statua Æsculapii descripta ab Callistrato, appri-
me huic ipsi similis est, & vultus illic Dei item tem-
peratus & jucundus, habitudines & signa propria ho-
minis sani. Unde etiam majorem quam alii Dei ipse
in vultu refert similitudinem & benignitatem Jovis;
nisi quod ex mento & labiis dependeat illi barba
longior, quæ ludibrium debuit Luciano; inde nempe,
quod

quod quum pater ipsius Apollo nondum præferat enatam hanc lanuginem, ipse totus esset pilis obsitus ac barbatus.

4. HERCULES JUVENIS.

Reperiuntur Herculis tam statuæ quam picturæ ætate juvenili: sed in hoc agate, præter quod sit sine barba, exhibetur coronatus lauro, quia judicabatur idem soli, sicut præter notam Macrobiani & Porphyrii eruditionem Orpheus & Nonnus eum vocant solem, effectusque & numina solis ei assignant. Præterea etiam ideo juvenis est, quia idem Orpheus eum vocat varium facie, & Nonnus affirmat clarius ab eo venire & juventam & senectam, ut in sequentibus typis.

5. HERCULES LAUREATUS.

Adjungit Nonnus Herculem esse filium temporis, & ab eo produci circuitum annorum: unde diversimode formatus exhibetur, barbatus aut imberbis, pro varia ætate, cujus ipse præses est. Corona laurea, extra causas solis modo editas, potest etiam convenire illi respectu amicitiae, quæ inter eum & Musas est, aut velut symbolum immortalitatis, quæ illi concessa est præmium eximiorum facinorum.

6. HERCULES CYNICUS.

Apud Lucianum legitur laudatio vitæ Cynicæ, etiam ex Herculis exemplo, qui circuibat neglectus, nudusque & spernens opes amore virtutis eandem vi-

tam exornabat heroicis ausis. In eadem figura exhibitur celatus in hoc sardio, barba capilloque prorsus non curatis: etiam nudus, quantum conjici potest, quæ & erat ipsius consuetudo & ipsi passim tribuitur, videlicet, ut exemplo suo homines ab vitio deterreret ac tenuitatem justitiamque hortaretur. Ille igitur non est factus immortalis nec ad cœlum venit auri copia vel imperii magnitudine, sed quia se exposuit periculis & monstris & ærumnis, solo amore virtutis, subveniens justis & puniens impios.

7. HERCULES LAUREATUS.

Respice ad quintam imaginem modo prægressam.

8. HERCULES CUM CLAVA ET POCULO.

Bacchus dicitur, quum venisset Tyrum, Herculem donasse poculo aureo, & Alexander exemplum Bacchi sequutus, dedicasse ei alterum, prout narrat Quintus Curtius; quippe qui referebat ab Hercule originem. Hoc poculum refertur insculptum crystallo, cujus proprium apud Latinos vocabulum e Græco sermone sumptum fuit *Scyphus*. Macrobius declarans versum Virgilii in persona Herculis

Et sacer implevit dextram scyphus.

Scyphus Hercules poculum est, ita ut Liberi patris cantharus. Herculem vero fictores veteres non sine causa cum poculo fecerunt, & nonnunquam quassabundum & ebrium: non solum quod is heros bibax fuisse perhibetur, sed etiam quod antiqua historia est Herculem poculo tanquam navigio ventis immensa maria transisse. Præter Macrobium scribit

scribit quoque Lucianus in symposio pictores finxisse Herculem apud Pholum cum scypho in manu, qui factus erat ad formam nostrorum cyathorum, ore amplo & grandi, at fundo angusto parvoque, prorsus qualis est in hoc ipso crystallo. Heros iste amavit bibere in poculis majusculis, deque ejus ebrietate pluribus in locis agit Athenæus. Talem vero videntur finxisse sectatores voluptatum, ut sic jungerent hilaritatem fortitudini, quæ secta contraria erat Cynicæ, quæ statuebat Herculem quoque Cynicum, ut descriptus occurrit in præcedente imagine. Crystallo cui caput hoc insculptum est, magnitudo duplo vincit magnitudinem annuli.

9. B A C C H U S.

Hæc Bacchi larva comas habet collectas in morem puellarum, tenero ac delicato vultu, progeminae ejus natura masculina & foeminina. De usu larvarum in Bacchanalibus postea dicitur: nunc tantum noto crines calamistratos pendentisque more Ægyptio. Quorum occasione adducor, ut opiner hunc rarissimum & excellentissimum varium lapidem sculptum esse sub Ptolemæo Philadelpho in celeberrimis ejus Bacchicis festivitatis, quæ ampliter describuntur ab Athenæo, eruditissimo & elegantissimo scriptore.

10. P A N.

Panes, Satyri, Sileni, & Tityri & omnes Dii rustici & agrestes comites fuerunt & sectatores Bacchi, id agentes, ut semper hilariter viveret, narrante Dio-

doro. Et hinc est, quod post illam Bacchi larvam collocetur hæc Panis vel Satyri. Hujus etiam festiuitates sacrorum in comoediis & satyricis ludis implebant scenam, ut ex aliis deinceps imaginibus hoc libro colligetur. Jaspis hujus sculpturæ est ingentis formæ.

11. FAUNUS.

Mos bacchantium fuit caput circumdare foliis & sarmentis vitium ac hederæ, & vestire se variis pellibus damarum, caprorum, cervorum, tigrium & leonum, quæ uno vocabulo appellabantur nebrides. Notabilis in hac effigie modus cingendi se, & adstringendi illas pelles per ungues, prout egregie illum depingit poëta Claudianus.

*Lenis procedit Jachus
Criminali florens hedera, quem Parthica velat
Tigris, & auratos in nodum colligit ungues.*

12. FAUNUS.

Cum fistulis & tympano. Larva hujus Fauni usurpabatur in choro satyrico, de quo singularia quædam post dicentur. Fistula vel potius syrinx ex arundinibus composita appellabatur *πνεύρα* lingua Dorico-Italica, ut refert Athenodorus apud Athenæum, unde etiam Theocritus & Virgilius dixerunt suos Tityros. Alterum musicum instrumentum, quod est inferius, species est tympani rotundi, cujus interdum fundus coriaceus percutiebatur palma; interdum succutiebatur in vacuum aerem, ob strepitum mobilem & sonacium laminarum ex ære, quæ & hic apparent pictæ
per

per orbem & in antiquis bacchantium marmoribus. Athenæus vocat κρέμβαλα.

13. MELEAGER.

Quamvis conjunctio duorum capitum, humani & aprini, possit referri ad monstrosa apotelesmata, quæ frequentia occurrunt in sculpturis, & in annulorum gemmis humani vultus juncti cum vultibus membrisque ferinis: nihilominus quum observaverim in alio sardio caput Neptuni cum capite Delphini junctum, adductus fui, ut cogitem hoc forsitan esse caput Meleagri & apris Calydonii.

14. HIACYNTHVS.

Quum hæc pictura similis videatur alteri picturæ ejusdem Hiacynthi impressi ab Fulvio Ursino, hinc & ipse sequutus sum auctoritatem ejusdem scriptoris. Refert Pausanias pictorem Niciam simulavisse Hiacynthum in facie formosissimi pueri, at Baticlem finxisse jam cum barba. Quod si quis aliter censuerit, opinetur licet esse Regem quendam peregrinum.

15. HOMERVS.

Affirmat Plinius non reperiri veram & naturalem Homeri imaginem; sed & esse fictam ad ornamenta bibliothecarum. Id quod satis adfirmat varietas picturarum illius poetæ. Hæc ipsa tamen convenit nummo per Ursinum edito.

16. PHI-

16. PHILEMON.

Auctor fuit novæ comœdiæ, & pictura hæc ejus par est alteri apud Ursinum.

17. SILENVS.

De Silenis ac Satyris inductis in scenas postea dicitur. Notari meretur in hac larva capillicium vel galericulus cum omni capitis rotunditate ad differentiam aliarum, quæ cum sola parte anteriori visuntur.

18. VIRGILIVS.

Inter gemmas Petri Stephanonii occurrit imago Virgilii laureata & palliata sedens: & simile caput huic meo editum est ab Fulvio Ursino. Et omnes & hæ tres vertunt se ad unam larvam, quam refert Faber ad poesin Bucolicorum. Cui tamen opinioni non videtur consentire, quod hæc larva habet frontem alatum; & in aliis duabus apparet pileus cum alis. Vnde potius suspicor ego exprimi symbolice Memoriam a poetis invocatam, sicut Alcinous Platonius vocat Memoriam alatum. Vultus vero senilis notat tempus præteritum, ad quod volat & se defert ipsa memoria. Ad hanc fidem tanto fortius inclino, quod in sculpturis Gorkæi existet Prudentia habens in manu speculum, sub forma Jani, cum hac larva alata in postico, quæ sine dubio innuit tempus præteritum.

19. S O C R A T E S.

Non est pictura notior quam Socratis per calvitium & depressionem nasi, similem Sileno. Hic tamen ab oraculo judicatus fuit omnium hominum sapientissimus, præbens verissimum exemplum, ab virtute vinci pravam inclinationem.

20. A R C H Y T A S.

Fuit illustris dux Tarentinorum, & Philosophus celebris sectæ Pythagoreæ, florens ætate Platonis, & pictura ejus convenit cum nummo.

21. PHILOSOPHVS IGNOTVS.

Aut alius quispiam illustris pulcherrimo modo sculptus in variò lapide.

22. PHILOSOPHVS IGNOTVS.

23. PHILOSOPHVS IGNOTVS.

24. APOLLONIVS TYANEVS.

Imagines Apollonii exhibentur manibus extra pallium productis, & præter numisma Ursini est penes me facies marmorea, persimilis huic eximiæ sculpturæ. Notabilis in hac imagine est modus philosophorum continentium se intra pallium; ita tamen, ut brachium vel manus extra illud efferri posset, quod Latini dicebant *exerere brachium* vel *manum*.

25. P O E T A I G N O T V S.

26. P H I L O S O P H V S I G N O T V S.

27. M. T V L L I V S C I C E R O.

Facies Ciceronis sculpta in agate nigro convenit cum numismate Græco Fulvii Ursini. Convenientior tamen est cum capite marmoreo, quod cum duabus Marii & Sullæ aliisque rarissimis statuis egregia fuerunt ornamenta magnificentiæ D. Massæi Barberini Clerici Camerae Apostolicæ, qui postea fuit gloriosus ille Urbanus VIII. Hodie autem conservantur in ejusdem familiæ palatio ad radices Quirinalis.

28. S E N E C A P H I L O S O P H U S.

Varius hic lapis ex magno agate cum fundo sardonycis sculptus est in capite albo raso ad morem Romanum, in quo cognoscitur vultus & similitudo Senecæ Philosophi Ethici, præferens illam ejus maciem, ortam (ut ipse sæpe testatur) ex victu tenui, ex studiis, & ingenita naturæ ratione. Reperiuntur nonnullæ ejus statuæ in balnei folio, ubi illi inciduntur venæ. Eæ ipsæ habent nonnihil barbæ circa mentum, velut factæ partim extrema ætate ipsius, partim post mortem: quo tempore is vitata aula moribus & habitu versus erat in Stoicum.

29. S A C E R D O S.

Hic sacerdos velatus, tam quod ad barbam, quam palliolum aut pileolum quod in capite gerit, pro-

prope admodum accedit ad illos, qui portant ancilia, ut apparet ex numero 152.

30. SACERDOS.

Refert Plutarchus in Quæstionibus, Romanos in salutandis Deis fuisse caput velatos; at in honorandis hominibus illud aperuisse, ut ne efferre se viderentur ad res divinas. Velabant se igitur apud Deos ut se præberent humiles, attracta toga super aures, præ metu videlicet, ne quid profanum & impurum audirent, plane ut exhibetur in imagine hujus rasi & profus non barbati sacerdotis Romani. Sed & illud colligitur, Romanos se operuisse non per laciniam, sed partem togæ viciniorem humeris, ut advertit Ferrarius contra sententiam Lipsii.

31. PERGAMVS.

Fuit conditor clarissimæ urbis in Asia cognominis, in qua postmodum regnarunt reges Attalici, celebres opibus & studiis bonarum artium. Reperitur quoque numisma cum impressa imagine hujus regis & circumcirca literis ΠΕΡΓΑΜΟΣ ΚΤΙΣΤΗΣ, quod cum deinde fuit ab Pergamenis in memoriam conditoris ipsorum.

32. ALLION,

Athleta & victor ludis Pythiis, coronatus lauro, quod erat victoriæ præmium in illis Apollini consecratis, in cujus honorem celebrabantur, ita eos describente Ovidio.

*Hic juvenum quicumque manu pedibusve rotave
Vicerat, esculeæ capiebat frondis honorem.
Nondum laurus erat.*

Pindarus elegantissimas odas suas composuit in honorem victorum in ludis simul Olympicis, Pythiis, Nemeis, Isthmiis, ex quibus colligitur, quanta fuerit illorum gloria, ut etiam ex Pausania & aliis scriptoribus constat.

33. ALEXANDER MAGNVS.

Cornutus. Narrat Ehippus apud Athenæum, solitum Alexandrum induere sacros Deorum cultus, & aliquando amictum fuisse purpura Ammonis, sic ut & capiti accommodaret cornu, ad instar ipsius Jovis Ammonii, cujus filius haberi volebat: qualis conspicitur in hac imagine. Sed quod Alexander loco coronæ nunc portat cornu, in mentem mihi ducit id quod aliquando legi, nempe vocem KEREN in lingua Hebraica notare tam coronam quam cornu, quod in sacris literis est symbolum regis potestatis. *Et cornu ejus exaltabitur in gloria.* Etiam duo radii ad similitudinem duorum cornuum divinitus resplenduerunt super frontem Mosis legislatoris & Regis eorundem Hebræorum.

34. ALEXANDER MAGNVS.

Et ejus duces pinguntur sine barba, præter morem Græcorum, quia ut narrat Plutarchus, ipse mandabat Macedonibus suis, ut radi curarent ipsorum
barbas

barbas, alioquin faciles hostibus adprehendendum. Inveniuntur Philippii, moneta aurea Philippi patris hujus Alexandri, vultu barbato. Hæc consuetudo radendi recepta est & usurpata Romanis, donec Hadrianus primus incepit nutrire barbam. Hæc sculptura in amethysto est ingentis formæ.

35. P T O L O M Æ V S.

Hæ duæ sculpturæ exhibent duos Ptolomæos Cleopatram fratres, utrumque ætate juvenili. Primus occidit curavit Pompeium, & hic postea occisus ab Cæsare, ut affirmat Strabo.

36.

Secundus, de quo manifestius constat, in parte regni positus est cum sorore ab illo ipso Cæsare, quum esset admodum juvenis, ut etiam in nummo Græco apparet addito ipsius nomine, & aquila in averfa parte.

37. P T O L O M Æ V S A P I O N.

Hic vultus convenit alteri apud Fulvium Ursinum, qui præterea fronti impositam habet herbam, laserpicium vel silphium, symbolum Cyrenæorum. Sed in hoc meo vario lapide melius apparet formosa coma, calami strata ad modum radiorum, sicut in pictura Deæ Isis. Caput est coloris oleagini, & capillus nigri.

38. C A P V T I G N O T V M.

Sed notabile ob rationem sculpturæ cum capillis

non multum dissimilibus præcedenti illi Ammonis Alexandri.

39. M A S I N I S S A.

Rex Numidarum comparatus est cum rarissimo fardio dactyliotheçæ Barberinæ, ubi idem rex sculptus est sedens, cum tribus filiis ante ipsum: ex quibus duo videntur frangere virgulam, adscripta illic vulgata ejus sententia UNITAS FORTIS, DIVISIO FRAGILIS. Quin etiam hanc faciem firmant characteres Punici, & tonsura barbæ; præterquam quod appareat ætate senili, utpote qui dicitur octogenarius genuisse filios. Et ob hanc causam opinarer illic sculptam Venerem ΑΦροδίτην, testante Strabone Numidas vehementius quam alios barbaros proclives esse ad delicias Venereas. In apice galeæ est canis, prout is narratur habuisse ferocissimos canes ad corporis sui custodiam. Biga procul dubio denotat celebrationem ludorum ab hoc rege editorum: & equus marinus est symbolum Neptuni, quum Numidia sita sit prope mare Africanum, ubi est sinus Numidicus, & ejusmodi equi ac monstra marina occurrunt in nummis multarum Siciliae civitatum, quum & hæc sit superimposita mari.

40. A N T I N O V S.

Sculptura Antinoi, præterquam ex literis ANTI-
NOUS, nota est ex statuis & nummis Græcis cum titulo Herois, ut honoravit eum Hadrianus mortuum.

41. MILES.

Hanc faciem reor esse alicujus Græci herois, quia nudus est & capite galeato, ut conspecti sunt Achilles & Diomedes ex more istorum Græcorum, qui nudos fingeant heroes.

42. NVMA POMPILIUS.

Conspicitur in antiquis argenteis nummis, habens in diademate regio scriptum, NVMA, ex quorum auctoritate exploratur & confirmatur hæc effigies.

43. L. JUNIUS BRVTVS.

Fuit primus consul & auctor libertatis Romanæ. Facies ejus comparata est cum nummo argenteo, in quo est facies ipsius hujus Bruti, cum literis BRVTVS. Qui nummus creditur cusus esse temporibus Marci Bruti percussoris Cæsaris, in prioris memoriam, & eodem tempore credi posset sculptus fuisse hic sardius, cujus magnitudo est summa.

44. CAJVS SVPICIYS.

Multi ex familia Sulpicia habuerunt prænomen Caii, etiam aliqui fuerunt consules, ut C. Sulpicius Paterculus, qui triumphavit ex Africa & Sardinia, estque verisimile, hanc raram imaginem in gypso smaragdino & magnam fuisse in alicujus posteriorum familiarum Sulpiciæ annulo, ut mos erat Romanorum multum gloriari imaginibus majorum, quæ erant testimonium eorum nobilitatis.

45. CN.

45. CN. POMPEJUS MAGNUS.

46. C. JULIUS CAESAR.

Imago Julii Cæsaris in ovata lapidis Chalcedonii figura, multo major reliquis, notabilem habet lauri coronam, quod intertextas habeat frondes palmæ super frontem, quæ notant ejus magnas & æternæ laudis victorias. Hæc imago post mortem Julii sculpta fuit, quum adsit stella, in quam transformatus dicitur, & lituus, solenne auguratus symbolum. Supra pectus gerit ægidem Palladis; qui mos armaturæ & ex Græcorum consuetudine adornandi se placuit postea cæteris Romanis Imperatoribus.

47. C. JULIUS CAESAR.

Hæc altera Cæsaris effigies artificiose sculpta in fardio, cum lauru, stella & lituo, a me hic relata est, non tantum ob insignem pulchritudinem, sed etiam ad efferendam gratam meam voluntatem, quam debeo D. Matthiæ Bagninio, qui proximis annis liberalissime illam mihi donavit, vinctam annulo aureo. Sed & eadem opera profiteor me multas ob causas eidem obstrictum, & pariter glorior ejus tum amicitia, tum affinitate, qua illi conjunctus sum præter merita dotisque insignium virtutum, quæ eundem tantopere commendant Illustrissimo & Excellentissimo D. Flavio Chisio, fratris filio Sanctissimi Domini Nostri Alexandri VII, ad cujus ministerium ille admotus est.

48. A V G V S T V S.

Cum Capricorno & Delphino. Capricornus (ut notum est) fuit horoscopus Augusti: Delphinus insigne & sigillum ejusdem. Caput juvenile exhibere potest eundem Augustum vel potius aliquem ex ejus nepotibus aut posteris, qui sibi felix omen cecinerunt in hoc fausto signo. Reperitur nummus Græcus Cæsarum cum capite Lucii & Capricorno in averfa parte; sed hic mihi videtur potius esse Cajus, ut patet ex imagine Ursini. Capricornus & Delphinus sunt signa cœlestia.

49. A V G V S T V S.

Pulchrum Augusti caput laureatum in hiacyntho repertum fuit in rudibus Catanæ, quum in Sicilia morarer anno sancto Urbani VIII 1625, quo tempore in deliciis habere & colligere antiquitates cæpi. Hæc fuit prima sculptura, quæ in manus meas venit, bonum augurium in aliis dare mihi visa.

50. M A R C U S A G R I P P A.

Illustris dux in expeditionibus militaribus Augusti, & parta navalis belli victoria ad Actium promuntorium contra Antonium, rostrata corona ab eodem Augusto decoratus, de qua canit Virgilius:

*Parte alia ventis & Diis Agrippa secundis
Arduus agmen agens: cui belli insigne superbum,
Tempora navali fulgent redimita corona.*

C

Variis

Varius hic lapis grandis est & diversæ sculpturæ.

51. T I B E R I U S.

Varius lapis ingens, ab singulari artifice sculptus.

52. C A L I G U L A.

In sardio.

53. N E R O C L A U D I U S D R U S U S.

Frater minor Tiberii. Hic quoque varius lapis grandi forma est, & facies conveniens nummo.

54. G E R M A N I C U S.

Filius Neronis Claudii Drusi, & ab Augusto destinatus successor Tiberii, de cuius virtute & infelicitate ample narrat Tacitus. Sed & doctrinam ejus testatur Ovidius in dedicatione Fastorum.

*Pagina judicium docti subitura movetur
Principis, ut Clario missa legenda Deo.*

Lapis varius cum vultu præstantis hujus & eruditi principis sculptus est summo artificio, & convenit nummo.

55. L V C I V S.

Nepos & filius adoptivus Augusti, natus ex M. Agrippa & Julia, qui confirmatur ab nummo.

56. CLAUDIVS.

Imperator, lapide vario ingenti: caput colore cæli, cum fundo sardonycis.

57. BRITANNICVS.

Filius Claudii & Messalinæ, ereptus imperio ab Agrippina, & veneno interfectus ab Nerone; de quo refert Tacitus, & auctor tragœdiæ, cujus titulus Octavia, in qua sic defletur ejus mors.

*Tu quoque extinctus jaces,
Deflende nobis semper, infelix puer,
Modo sidus orbis, columen Augustæ domus;
Britannice.*

Varius hic lapis præfert summam artis perfectionem.

58. NERO.

Imperator.

59. GALBA.

Hic sapphirus artificiose sculptus cum capite Galbæ hodie exstat penes Excellentissimum Virum Lælium Ursinum, principem in eruditione & bonarum artium scientia eximium. Huic dicavi adeo raram gemmam, ut reverentiæ meæ tributum; qui & dignam eam judicavit manu sua, quæ præclare & calamo & penicillo operatur pari elegantia inter poesin & picturam.

60. GALBA.

Lapis varius singularis artificio & magnitudine; paulo minor ipsa imagine.

61. TRAJANUS.

In hac curiosagemma effigiatus est vultus Trajani super modium aut frumenti mensuram, unde procedunt duæ aristæ in symbolum annonæ, qualis etiam conspicitur in ejus nummo. Hic optimus Princeps non solum Romæ annonam recte administravit, sed suis sumptibus per omnem Italiam pueris puellisque egenis alimenta dedit, sicut Plinius in elegantissimo panegyrico eum idcirco celebrat, & nummi hodieque indicant. Lances libratæ denotare possunt cum annonâ justitiam vel pondus monetæ.

62. ANTONINVS PIVS.

Imperator, cujus effigies satis nota ex statuis & nummis.

63. COMMODVS.

Imperator, ætate juvenili, & Princeps juventutis, ut in nummis vivente adhuc ipso patre M. Aurelio cufis.

64. SEPTIMIVS SEVERVS.

Imperator, capite pulcherrimo in gypso.

65. SEPTIMIUS ET JULIA.

Insignis hic varius lapis custoditur a me ob duplex pretium, vel artificium, vel triplicem ipsius gemmæ colorem, cum duobus candidis capitibus & fundo superius nigro, sed vario in averfa parte, ex cœlesti azyre. Ego tamen longe eum habeo gratiorem, eo quod ad me venit ex manibus Amicissimi & Generosissimi Patroni mei, Illustrissimi & perquam Reverendi Maximi, Patriarchæ Hierosolymitani, & Apostolici Nuncii apud Regem Catholicum; qui præclarus vir, multas alias virtutes suas maximas exornat summa eruditione & rerum antiquarum cognitione; ita ut & a me accipere dignatus sit Vitellium ex metallo, cujus in altera parte est CENSORII, qui ad hunc diem usque haberi solet inter nummos rariores, estque præcipuæ integritatis, qualia sunt omnia numismata ejus Patriarchæ unice & summo studio servata.

66. ANTONINUS CARACALLA.

Ætate fatis juvenili, vivo etiamnum patre Septimio.

67. ELAGABALUS.

Imperator sculptura fatis nitida effectus.

68. ISIS

Hic varius lapis cum imagine Isidis refert elegant-

gantiam ipsius petrae, ad quam se flexit artifex, quum facies ipsa sit candida, capilli colore rufeo, cum fundo sardonycis translucido, sic ut sit admirabilis. Etiam capilli isti sunt calamistrati more Ægyptio, cum fructu & frondibus perfici super caput & sistrum: qui fructus non modo est typus silentii, sed etiam veritatis, ut colligitur etiam ex Harpocrate & ex aliis Ægyptiis imaginibus. Fructus ille etiam cordis figuram habet & frondes linguæ, quæ utraque simul juncta componunt veritatem, quæ ab Ægyptiis ante omnia divina alia æstimabatur. Dicit insuper Theophrastus, ab sacerdotibus fabricata fuisse Deorum simulacra & instrumenta sacris servientia ex ligno perfici, unde etiam faciebant phylacteria & amuleta, sicut idem illud, quod Isis ipsa suspensum gerebat de collo, non significabat aliud, nisi vera verba.

69. M I N E R V A.

Triton sculptus in casside Palladis refert quandam similitudinem ad illos, qui reperiuntur in nummis Siciliae cum capite hujus Deæ galeato, & inibi nunc Tritone, nunc equo & monstris marinis. Unde facile credi potest, hunc achaten ex sardonyce magno esse sculptum cum insignibus alicujus ex civitatibus ejus insulae celebris propter divitias, ubi multæ præcipuæ repertæ sunt gemmæ. Dicitur quoque Pallas fuisse educata ab aliquo Tritone apud paludem Tritoniam, unde hæc una est ex etymologiis cognominis illius Tritoniae. Herodotus autem narrat eam genitam ab Neptuno; qui instar Tritonis cum tridente sculpebatur ab antiquis, eo modo, quo apparet in hac imagine.

70. PALLAS.

Galeata, qualis describitur ab Homero cum cri-
sta in conum surgente, plane ut idem poeta describit
occultatam ab Achille. Ea Dea sic armata inprimis
colebatur ab Lacedæmoniis, ut mos illorum erat
omnes suos armare Deos, & hanc sic appellarunt
Προμαχίαν. Quod attinet ad sparsos capillos, qui &
in hac & aliis sculpturis visuntur; isti quoque exhi-
bent vetustum eorundem Spartanorum morem, qui
sic exornabant suas puellas, ut Virgilius depinxit Ve-
nerem apparentem Æneæ sub forma virginis Spar-
tanæ.

71. MINERVA.

Alæ super galeam Minervæ sunt adscriptæ huic
Deæ, quæ censebatur genius aeris sublimioris & purio-
ris ætheris, ut declarat Macrobius in Saturnalibus,
& Tzetzes in Lycophronem vult eam esse exhalatio-
nem, quæ facit moveri aërem. Sed etiam alæ possunt
illi convenire, quoniam eadem fuit existimata Victo-
riæ, cujus sic erat alata statua in arce Athenarum, vo-
cabaturque *Νίκη Παλλάς*. Serpens ei fuit consecratus
in signum salutis, quippe quum eadem diceretur *Υγεία*
& salutaris: & serpentibus velut ministris suis usa est
contra Laocoontem, unde Phidias memorabilem il-
lam Minervæ statuam sculpsit cum hasta & serpente
ad pedes, sic ut dubiret Pausanias, sitne Erichtho-
nius. Cæterum draco in galea apparet quasi minans
& ore aperto, ad terrorem illic fictus ex more, quo so-
lebant Reges Ægyptii in armis habere capita ferarum
sculpta

sculpta ad terrorem hostium, ut vult Diodorus, & Stadius libro III. *Ferarum Riētibus horrificant galeas.* Propterea Zonaras describens pulcherrimum Minervæ colossum ex ære in foro Constantinopolitano, dicit eam in capite habuisse caudam equinam, quæ incutiebat terrorem, plane ut in hoc admirabili vario lapide cristata galea distinguitur ab equina cauda, cui minax serpens est adstrictus, quali modo debuit fuisse colossus ille. Quod ad pilos equinos, illis adornabantur heroum galeæ, & talem describit Homerus Teucri galeam. Romani Græcæ consuetudinis æmuli finxerunt Romam sub illo habitu Minervæ cum galea alata & ipso illo serpente, ut apparet in multis nummis consularibus ex argento. Caput Satyri in humero hujus Deæ potest alludere ad vitium rationi & sapientiæ subjectum: modo non inuat pœnam Marfyæ, observante Pausania statuam quandam Minervæ percutientis Marfyam ob recollectas ab terra fistulas. Est hic varius lapis singulari artificio sculptus.

72. M E D V S A.

Admirabiliter sculpta ab excellenti artifice in rufo jaspide formæ ingentis.

73. D E I A N I R A.

Aut potius Omphale, in magno sardio: & hujus deinceps pulcherrimæ duæ integræ imagines sequentur cum spolio leonino & clava vestitæ ad morem Herculis mariti.

Talis

*Talis ab Inachiis Nemeæ Tiryntius antris
Ibat adhuc aptans humeris capitique leonem.*

74. P S Y C H E.

Quoniam papilio inter insecta renascitur ex proprio semine, ideo habitus fuit symbolum immortalitatis animæ humanæ, quæ in imagine Psychæ intelligitur; quam sic fingebant amore correptam, ut alia aliam amplecteretur, cum alis papilionis, ut videre est ex multis marmoribus antiquis. Additur papilionem esse naturæ aeræ, sic ut & aeri & vento fuerit comparatus, & existimata ipsa anima. Unde Virgilio dicitur *Par levibus ventis*, & Græcum ejus nomen *ἀνεμος*, hoc est, ventus, unde *exspirare anima* dicitur de separatione, quam facit illa ab corpore. De alis animæ & ejus habitu in corpora elementaria loquuntur Trismegistus & Plato tam frequenter, ut Plutarchus alas nominet Platonicas. Manus insuper symbolum est dæmonis, affirmante eodem Platone, illum ducere & reducere animas ad corpora. Quæ manus in tali statu & actu est, ut summis digitis attingat alas, & vagum ejus volatum firmet. Cæterum oritur dubium inde, quod papilio, hoc est, anima portetur & sit fusa supra pectus: quæ philosophia potius convenit Epicuro, ex cujus sententia ratiocinatur Lucretius pluribus locis.

*Denique cur animi nunquam mens consiliumque
Gignitur in capite?*

*Consilium quod nos animam mentemque vocamus,
Idque situm media regione in pectoris hæret.*

D

Quam

Quam Epicuri sententiam refutat Cicero, ut etiam ex Pythagoræ & Platonis placito mens situm & sedem habet in cerebro, & cupido vel τὸ Ἰπθυμητικὸν in corde. Nihilominus videtur mihi hæc imago respondere huic secundæ sententiæ; quippe quum Pythagoras adfirmet principium animæ se porrigere a corde ad cerebrum. Videmus autem papilionem pectori superimponere corpus, sed divinas alas habere explicatas fursum versus, quum interim manus vel potius dæmon sublevet divinam partem & immortales alas, per quas intelligitur principatus mentis ac rationis.

75. S A P P H O.

Invenitur argenteus nummus Mitylenæus cum vultu Sapphûs. Statua hujus doctæ poetriæ erat Athenis prope alteram Anacreontis. In hac mea sculptura; per summam industriam facta in rufo sardio, præterea sunt duo rami laurei, efficientes circum, & coronant vultum ejusdem Sapphûs, quæ numeratur inter novem lyricos celeberrimos in Græcia. Et quamvis nonnulli poetæ Græci veteres scripserint elegantissima epigrammata in honorem ejus imaginis, tamen sufficet mihi hîc unum annotare Leonis Allatii, in cujus facundia hodie Romæ resonant suavissimæ Musæ Atticæ, per ipsum ex Græcia in Latium translata.

Εἰς τὴν εἰκόνα Σαπφῆς.

Κλωθῶϊ δῶκε λίνον λάχερις, κλωθῶ δ' Ἰπιδίνῃ,

Μετρεῖσαι Σαπφῆς Φῆμιν ἐΦεισομένην.

Ἀποπῶ ὀχθήσασαι λίνε κλωστῆρας ἀεγίτῃ,

Σαπφῆς, Φᾶσα, γρόνοις ἐχ ἰπιδίξει μίτῳ.

OLYM.

76. OLYMPIAS.

Refert Plutarchus puellas Macedonicas vetusto more celebrasse Orphei & Bacchi cerimonias, portando serpentes & corollas, & Olympiadem Alexandri matrem diligentius præ aliis eas frequentasse, quod videtur conspici in sculptura hujus reginæ diademate & corona ex vitis frondibus ornata. Præterea apparet felix & pulchra industria in hoc vario lapide, ut non sit remota ab ætate Alexandri: cui etiam similis valde est, ut & reliquis Alexandri imaginibus. Hoc insuper statuis ejus Alexandri convenit, quæ coronabantur hedera; ex quibus una gestata fuit in solenni festo Ptolomæi, ad modum bacchantis coronata.

77. SEMIRAMIS.

Sapiens fuit & magnanima Darii filia, quæ ad ulciscendam mariti mortem arma sumpsit, & victrix ab Armeniis reversa est. Reges Persiæ gestabant ejus faciem in galeis, ut scribit Polyænus, formatam capillis sparsis super humeros, prout ipsa solebat adornari, & talem quoque descripsit Philostratus in Iconibus suis. Manu tenet parazonium indicium bellicæ foeminæ, & facies habitusque prodit aliquid virile, plane qualem se ostendebat Assyriis, ut narrat historicus Justinus, & cantat Claudianus *Prima Semiramis astu Assyriis mentita virum*. Lapis varius accedit ad dimidium magnitudinis, quæ est in impresso, vultu candido, fundo sardonycis, rarissimo genere.

78. CLEOPATRA.

Est icuncula grandis; quod ad faciem in achate vario, qui transit in livorem & colorem carneum per brachia & nudum pectus, in quo perlucet sanguis impurus & veneno infectus. Capillos habet rubeos ad vivum, & pallam flavam, ita ut per colorum convenientiam sit hæc icuncula curiosissima.

79. CLEOPATRA.

Faciem habet simillimam reliquis hujus reginæ antiquis imaginibus. Inter comas ejus apparent nonnullæ baccæ hederæ, prout aliæ imagines M. Antonii occurrunt coronatæ vite tanquam Bacchi.

80. REGINA.

Peregrina, sculpta in vario lapide grandi, capite rufo, fundo candido, artificiosæ sculpturæ.

81. AGRIPPINA CLAUDII.

Ab hodiernis appellata Agrippina minor, filia Germanici, quæ ad imperium evexit filium Neronem, notissima ex historiis. Sculptura est in magno sardio perquam industrie elaborata.

82. CAPUT IGNOTVM.

83. LUCRETIA.

Romana se occidit, transfigens pectus propter
in-

injuriam ab Tarquinio illatam. Sculptura est in gypso smaragdino.

84. AGRIPPINA GERMANICI.

Major. In facie hujus generosæ fæminæ eminet quædam virilitas & ferocia, unde in suspicionem Tiberio venit, & infeliciter mori coacta cum Germanico conjugæ. De his reperiuntur elegantissimi nummi, cusi ab filio Caligula, qui memoriam ejus restituit. Porro officii mei est in hac parte consignare exemplum liberalitatis D. Cardinalis Francisci Buoncompagnii, Archiepiscopi Neapolitani, dum vixit, meique prisci fautoris, qui per Romam Italianamque jussa fieri collectione nummorum paulo rariorum, & sculpturarum, & variorum lapidum, reperit hunc ipsum Agrippinæ vultum mirifica arte sculptum in chrysolitho, de cujus intellectu abunde statim illi satisfeci. Propterea insigni liberalitate & præter omnem meam expectationem donavit me centum scutatis aureis. Exstat autem hodie hæc gemma cum aliis vetustatis reliquiis penes Illustrissimum & maxime Reverendum D. Buoncompagnium, Archiepiscopum Bononiensem, verum virtutis tanti patris æmulum & successorem.

85. P O P P A E A.

Moris erat Romanis, præcipue in epulis, circumdare crines variis floribus, sed maxime rosis; quæ inter convivales coronas præferebantur, continentes subsidium contra ebrietatem, perinde ut hedera, vim

creditæ habere refrigerandi , atque etiam propter speciem earum ac delicias. Hinc in maxime opiparis conviviis mulieres & viri frontes suas & pectora, etiam ipsos calices ac toros rosis adornabant. De quo videri possunt Seneca, qui hos mores arguit; Plutarchus in *Quæstionibus convivalibus*, & ex poetis Horatius multis locis. Quod ad vultum Poppææ attinget, forsan apparebit dissimilitudo in positione capillorum, qui sunt longiores & allevati supra frontem, colore & splendore instar electri a Nerone laudati, ut refert Plinius. Sed quia penes me nummus est Neronis Græcus cum ejusdem Poppææ vultu ad hanc sculpturam proximè accedente, judicavi ita eam cognominandam.

86. S A B I N A:

Alius vultus Sabinæ, coronatæ rosis, admonet me alterius moris in festis Bonæ Dæ, quæ dicebantur *Floralia* tempore verno, quo etiam matronæ rosis se coronabant, & solenne illius Dæ sacrum caste obibant, ut fecit Sabina, foemina castitatis gravitatisque præcipuæ.

87. FAUSTINA ANTONINI MAJOR.

88. FAUSTINA MARCI AURELII MINOR.

89. I U L I A A V G V S T A.

Uxor Septimii Severi; varius lapis paulo minoris magnitudinis, quam hæc figura.

90. CAPVT IGNOTVM.

Cum ridiculo & novo capitis habitu ac ornamento.

91. CAPVT IGNOTVM.

In lapide vario.

92. BACCHANS.

Præter coronam ex hedera bacchantes caput frontemque circumdabant vitta, hoc est, fascia ejusmodi, qualis hic sculpra conspicitur. Apud Athenæum scribit Ariston, veteres ad curandum dolorem capitis ex vini crapula, vinculo aliquo tempora ligavisse, & postea eum morem transiisse in ornamenta coronarum. In hoc formoso capite sculpto in gypso, etiam cognoscitur usus fasciæ & coronæ: & in festivitate illa Ptolomæi inter reliquos apparatus erant coronæ & vittæ, pendentæ ex sarmentis vitium & hederarum, quæ umbram faciebant simulacro Bacchi. Sed non solum in Bacchanalibus, verum etiam in festo Matris Deum mulieres coronabantur hedera & pampinis & thyrsus gerebant. Juvenalis Romanas fæminas, quod eadem licentia uterentur inter bacchantes, reprehendit.

*At aliæ quoties aulea recondita cessant
Et vacuo clausoque sonant fora sola teatro,
Atque a plebeis longe Megalesia, tristes
Personam thyrsusque tenent & subligar Acci.*

93. B A C C H A N S.

De variis coronis ex hedera & vite usurpatis per Bacchanalia, vide Plutarchum in quæstionibus convivialibus, & Athenæum, quas censuerunt esse remedium contra ebrietatem, etsi Eustathius interpretetur esse indicium libidinis.

94. B A C C H A N S.

95. B A C C H A N S.

96. B A C C H A N S.

Inter multa alia vocabula bacchantibus tributa, fuerunt etiam appellatæ Mænades, ἀπὸ μαινεῶν, hoc est, infatuari, furere & sic instinctum incedere capillis sparsis. De fascia, frontis illarum vinculo, dictum antea. Sculptura in gypso æquat magnitudine dimidium hujus figuræ, & mirabili artificio.

97. B A C C H A N S.

Aliud vocabulum bacchantibus datum derivabatur ab pellibus ferarum & animalium, quibus indui in orgiis & sacrificiis illæ solebant: unde vocabantur Nebraides, ut est indicatum in imagine Fauni; quæ pelles servire videbantur ad inferendum terrorem. Hæc bacchans in carchedonio zapphirino habet caput ac reliquum truncum exstantem, paulo minori magnitudine. quam est figura.

98. BACCHANUS.

Sic qui initiabantur & consecrabantur Baccho, operiebant se præcipue exuviis caprarum, ut videmus in hac imagine, & significat Clemens Alexandrinus, *Nebridarum familiam pellicula cohonestavit hinnula, quæ sacrabat eos. Qui sese ad mysteria parabat, hinnuli pelle contactus erat.* Amethystus est magnus.

99. CAPUT IGNOTUM.

Quod insculptum est sardio maxima artis industria. Reperitur imago Leandri eodem in habitu & forma, unde hæc, quia est facies foeminæ, a non-nemine credita est exhibere Herô ab Leandro isto amatam.

100. LARVAE.

Bacchanalia Silenorum, lusus scenæ fuerunt dedicati Baccho, qui fuit eorum auctor, æque ut dramaticæ poeseos & musicæ theatralis, quæ, sicut distinguit Scaliger, dividitur in satyricam & in sillos, ab Silenis & Satyris Bacchi comitibus. Duæ larvæ hujus sardii conveniunt altera Sileno propter calvitium & simum nasum, altera Satyro ex barba & vultu caprino. A poetis vero chori Satyrorum & Silenorum constituti sunt & introducti in actus, unde summo opere delectabatur populus, sic ut finxerint Bacchum tunc vivere in festis, saltantem cum ipsis, & jocantem tam gestibus, quam dicteriis. Unde in sacris ejus Dei & circa ejus statuam suspendebantur

E

lar-

larvæ comicæ & ridiculæ rusticorum numinum & satyricorum, ut narrat Callixenus Rhodius apud Athenæum.

101. PERSONA SCENICA.

Hæc est alia larva Silenorum scenicorum, cum barba calamistrata more Ægyptio

102. PERSONA SCENICA.

Cum rictu & hiatu oris terribili fuit propria comœdiæ Latinæ, ubi usitatissima in personis comicis & præcipue servorum, prout exhibetur Davus in imaginibus antiqui Terentii bibliothecæ Vaticanæ. Larva autem dicebatur deductâ etymologiâ ab Laribus per imaginarium & vanum terrorem, quem adferebat ejus conspectus, quod suaviter innuit Juvenalis,

Personæ pallentis hiatum

In gremio matris formidat rusticus infans.

& Martialis.

Sum figuli lusus, Rursi persona Batavi,

Quæ tu derides, hæc timet ora puer.

Lucianus in dialogo de saltatione ampliter describit hoc larvæ genus. *Turpe & minime jucundum spectaculum, homo longitudine deformi atque incomposita exornatus, altis calceamentis ingrediens, caput larva minaci obductum habens, tum per amplo ore hiantem, quasi spectatores devoraturus.* Iste hiatus, puerulorum terror, in comœdiam inductus, augebat sonum

vocis

vocis cavitate illa, & ab hoc sono crediderunt quidam ab Latinis larvas appellatas esse Personas.

103. P E R S O N A.

Symbolica depingens fomnum, quam adornant papavera, flores somniferi. Velamentum formatum est & instructum quasi mitra vel pileo cum vase aquæ ex Lethe, quia humor ex corde ascendens & ab cerebro frigefactus parit somnum. Adfunt duo cygni, quoniam quum in reliquis omnibus somnus morti sit similis, hic ales præfagiens bonum, quod ex morte capitur, tunc cantat suavissime. Omnia hæc symbola referri ad ipsam mortem possunt, figuratam in urna vel olla cinerum, intus habente papavera æterni fomni

*Nobis cum semel occidit brevis lux,
Nox est perpetua una dormienda.*

Cygni sunt convenientes morti volucres, ut Cicero discit ab Socrate, qui quum jam jam esset exspiraturus, dixit amicis: Vos me existimatis minorem cygno in prædicendo; qui finem suum præsentiens, auget cantum, se promptum & alacrem ostendens migrationi ad Deum, cujus est minister.

104. V E R I T A S.

Ex ore hujus imaginis pendet fructus persici, quod quia fructum similem habet frondi, habitum fuit pro symbolo veritatis, ut fuit annotatum supra in figura Isis. Magnitudo varii hujus lapidis æquat dimidiam hanc imaginem.

105. T E M P U S.

Dicitur Jovem Saturno patri catenas dedisse ob causam regni : quin etiam Romani fingebant hunc Deum cum cippis vel compedibus ligatum, resolvi solitis in festo ipsius per mensem Decembrem ad memoriam felicitatis ; qua fructi sunt homines sub ipsius legibus. Stautus Silv. 1.

*Saturnus mihi compede exsolutus,
Et multo madidus mero December.*

Macrobius causam ex natura rerum petit. *Vinctum autem quod certa lege naturæ connexa sint tempora, vel quod omnes fruges quibusdam vinculis nodisve alternentur.* Unde vinctus Saturnus vel tempus præcipue respicit nodum, qui simul connectit secula, annos tempestatessque, quæ mutari & volui nequeunt vel tardiores vel velociore. Cæterum philosophi statuerunt tempus esse mensuram motus ; quod licet in hac figura appareat incurvum & fessum, nihilominus habet alas, volat & fugit momentis omnibus.

106. J U P I T E R.

Cum hasta & fulmine, qualis frequenter occurrit in nummis cum diversis inscriptionibus, JOVI TONANTI. JOVI STATORI. JOVI VICTORI. JOVI CONSERVATORI.

107. APOLLO.

*Ipsè Deus vatùm palla spectabilis aurea
Tractat inauratæ consona fila lyræ,*

uthanc imaginem describit Ovidius. Mulier quæ super pateram offert puerum, Pythia est vel sacerdos ex antiqua religione Cretenſium, qui ex voto obſtricti erant quotannis illi Deo offerre primitias humanas. Idem votum poſtea celebraverunt Athenienſes liberati ab Minotauro. Similis conſuetudo obtinebat uſque ad ætatem Plutarchi, ut ipſe ſcribit in vita Theſei, in ornatiffima navi mittentibus eiſdem Athenienſibus Delphos pueros ſuos in memoriam liberationis, ſicut etiam in Phædone refert Plato.

108. GANYMEDES.

Deſcriptus eſt ab Virgilio, unde ſufficiet referre ipſos hujus poetæ verſus imagini congruos

*Intentuſque puer frondosa regius Ida
Veloces jaculo cervos curſuque fatigat,
Acer, anhelanti ſimilis, quem præpes ab Ida
Sublimem pedibus rapuit Jovis armiger uncis.*

Vas denotat ambroſiam, quam Ganymedes miſcet Jovi, & eſt ſignum Aquarii.

109. HERMERA CLIDES.

Statua Herculis, quæ circa medium deorſum deſinit in truncum quadratum Mercurii, exhibet duos

hos Deos conjunctos, & ab Athenæo appellatur Εἰρημέ-
 εκληῖς, quia Εἰρηῖς Græce notat Mercurium, Ηἰρα-
 κληῖς Herculem. Similes statuæ grandes ex marmore
 non affabre factæ reperiuntur, quæ in confiniis agro-
 rum & viis collocatæ erant, quia Hercules simul cum
 Mercurio erant Dei Viales & Terminales, & in pri-
 mis clare id colligitur ex epigrammate Leonidæ in
 Ἀνθολογ. lib. I.

*Qui ob hanc properatis viam; sive ad agros
 Ex oppido, sive ab agris tenditis ad urbem,
 Nos terminorum custodes duo Dii, quorum hic qui-
 dem Mercurius
 Ut vides me, hic autem Hercules.*

In eadem prorsus imagine colebantur Hercules &
 Mercurius in palæstris, quarum erant præsidēs, quod
 declarat Phornutus significare fortitudinem ratione so-
 ciatam. Unde affirmat Aristides, illos pro amicitia &
 conjunctione sua in omnibus negotiis semper fuisse
 junctos & formasse unam statuam. Hermeraclidæ palæ-
 strarum inveniuntur perpulchre fabricati in eximiis
 marmoribus: sed hæc icuncula est in gemma carchedo-
 nii zaphiri, plane eadem magnitudine, quam habet
 figura; quin etiam vidi Hermeraclidas fardiis incisos,
 quos in annulis gerebant athletæ.

110. HERCVLES ET EVRYSTHEUS.

Eurystheus durus appellatur ab Virgilio propter
 aspera imperia, quippe qui Herculem periculosis
 expeditionibus objecit. Qui quidem Hercules (ut
 liquet

liquet ex hac imagine) Eurystheo rationem reddit athlorum suorum. Cæterum quia in hac figura apparet Hermes vel meta super certas rupes, venio in memoriam antiqui commeantium moris, qui consecrabant saxa & petras Herculi & Mercurio vialibus Deis, ut ostendit doctissimus Aleander in tabula solis, in qua super petrarum cumulum sculpta sunt clava & caduceum.

III. HERCULES LEONTOPHONOS.

Appellatus a Græcis occisor Leonis, quod fuit primum athlum Herculis. Archias.

Non amplius taurivorigravem rictum leonis

Formidate agricolæ, pastores, Nemeæ.

Certe enim ab Hercule optimo cæratore cecidit domitus

Cervicem feras occidentibus strangulatus manibus.

Hercules autem in juvenili sua ætate prius occiderat alium leonem, qui devorabat armenta patris Amphitruonis. Ideo in imagine, etsi suffocet Nemeæum, portat in dorso pellem primi leonis, qualis conspicitur in statu is antiquis Herculis juvenis, ut memorat Tzetzes, nati circiter annos XVIII.

112. J O L E.

Ovidius in Fastis lepidam narrat fabulam de Hercule ad fœminæ modum amicto vestibus Joles, unde Faunus Deus deridebatur.

113. Sed

113.

Sed ad scopum hujus imaginis tantummodo memorasse suffecerit versus istius poetæ ex epistola, quam marito Herculi scripsit Deianira, infamans Jolen depictam cum clava & spoliis Leonis.

*O pudor! hirsuti costis exuta leonis
Aspera texerunt vellera molle latus.
Falleris, & nescis: non sunt spolia ista leonis
Sed tua: tuque feræ. victor es; illa tui.
Femina tela tulit Lernæis atra venenis,
Ferre gravem lana vix satis apta colum.
Instruxitque manum clava domitrice ferarum,
Vidit & in speculo conjugis arma sui.*

Qui locus præclare expressus est ab Torquato Tasso.

*Mira-si Jole, con la destra imbelle,
Per ischerno trattar l'arme homicide;
E porta' l'cuoio di leon, che sembra
Ruvido troppo a sit tenere membra.*

114. TRES GRATIAE.

Tres Gratiaë invicem amplexæ uno nodo describuntur ab Claudiano

*Idaliæ juxta famulae triplexque vicissim
Nexa sub ingenti requiescit Gratia quercu.*

In hac imagine sub similitudine trium Gratiarum sunt tres Deæ, Pallas, Juno & Venus, significantes tria maxima vitæ bona, sapientiam, pulchritudinem, & opes, suntque hæc tria dona suprema ac divina, sic
invi-

invicem sociata, ut nequeant esse disjuncta, neque alterum sine altero possideri. Statuunt philosophi bonum & pulchrum esse plane unum idemque, & sapientem solum possidere divitias, juxta doctrinam Platonis & votum Socratis in Phædro, *O amice Pan & alii omnes, qui locum hunc colitis, Dii, date mihi, ut pulcher intus efficiar & quæcumque extrinsecus habeo, intrinsecis sint amica. Divitem autem sapientem solum existimem.*

115. VENUS COELESTIS.

Alæ sunt Veneri attributæ, ut pote amorum potenti numini, significaturæ innatum procreationis desiderium, quia etiam eadem amanti res est, ut demonstrat Lucretius.

*Namque voluptatem præfagit multa cupido:
Hæc Venus est nobis, hinc ductum nomen amoris.*

Etiam est penes me pulcherrimus sardius paulum ruptus, cui insculptus est vultus Veneris cum alis in summitate dorsi, & ad latus ibidem est telum, ab eodem Lucretio & Græcis poetis in pluribus locis sagitta Veneris appellata. Simile conspicitur in nummis Julii Cæsaris, sed sine telo, & credidere nonnulli esse Venerem Victricem. Si quis tamen volet considerationem Veneris vertere ad res cœlestes & naturam, potius dicet convenire illi alas, quod sit spiritus puri aeris in suprema regione elementorum cœlestium, ut indicat Macrobius: & quoniam hæc Dea est virtus, quæ se movet ad faciendanda omnia tempore veris,

F quæ

quæ ab ipso illo Lucretio vocatur *genitabilis aura*.
 Quod ad libum, quod præbet illa Cupidini, inde
 probari videtur amorem sese pascere & potentem esse
 dono pulchritudinis, unde Horatius,

O crudelis adhuc & Veneris muneribus potens.

116. VENUS ET AMOR.

Narrat Pausanias Sicyonios habuisse ornatissimam
 & ditissimam statuam Veneris ex marmore & auro
 compositam, quæ pomum tenebat manu alterâ, alte-
 râ papavera. In hac sculptura eadem Dea porrigit
 Amori papavera, typum fœcunditatis, quæ sequi-
 tur amantium gratias, quia hic flos est plenus seminis
 & fertilis. Ovidius lib. 2 Met.

Ante fores antri fœcunda papavera florent.

Etiam mihi videtur, ab papavere denotari somnum
 socium amoris, & sic in Jovis ac Junonis concubitu
 cum vocat Nonnus.

*Et Jovis oculos mulsit comes somnus amorum,
 Ut mollis dormiret in floribus oblectatus Jupiter.*

Præterea Virgilius cum Venere jungit post amplexus
 Vulcani,

*Optatos dedit amplexus, placidumque petivit
 Conjugis infusus gremio per membra soporem.*

Sic somnus est socius, & sequitur Venerem & Amo-
 rem.

117. VENUS VICTRIX.

Similis imago Thetidis cum galea & scuto prima conspecta est in averfa parte nummi Græci Achillis, & deinde in aliis Iulii Cæfaris & Augusti, quasi Venus & Thetis ferrent arma ab Vulcano fabricata in gratiam Æneæ & Achillis. Et hæc imago VICTRIX fuit tessera vel signum ejuldem Cæfaris in bello contra Pompeium, unde Propertius,

*Vexit & ipsa sui Cæsaris arma Venus,
Arma resurgentis portans victricia Trojæ.*

Eadem hæc imago reperitur in nummo Iuliæ Titi, cum literis VENUS AUGUSTA, sed in illo Iuliæ Domnæ diferte est VENERI VICTRICI. Quod ad astronomica hujus imaginis symbola, Venus tenet arma Martis, hoc est, cum adspectu suo mitigat & vincit. Quando igitur hic Deus dominatur in nativitate hominis & horoscopus est, facit eum proclivem ad iras. Sed si Venus ei est vicina, illa reprimit istum impetum & facilem irasci indolem, ac benignum reddit. Docet Macrobius in duodecim cœlestibus signis taurum Veneris succedere arieti Martis, eandem ob causam, quod nempe illa Dea dulcedine sua facit eum mansuetiorem.

118. VULCANUS.

Cudit arma Achilli & Æneæ, ut dictum est in præcedente imagine, ad modum descriptionis Homericæ & Virgilianæ;

*Fecit ei galeam, fortem, temporibus aptam,
Pulchram, variegatam, supraque auream cri-
stam posuit.*

119. DIANA EPHESIA.

Cujus hæc imago est artificiosissima, quippe quæ formatur in habitu Isis Canopæ, unde in locum istarum tot mammarum posita est in hydria aut vase aquali, ita ut caput & pedes promineant ad similitudinem Canopi, ex causa lunaris potentia super humidum elementum. Quapropter Diana appellata fuit Dictynna, & Plutarchus eam nominat Venatricem & Marinam. Præterea loco earundem mammarum, quæ sunt argumentum humoris animalia generantis, hæc Dea circumcincta est septem fasciis vel lunaribus orbibus, in quibus ad speciem gemmarum sunt innexa multa grana, quia in illis semen genitale se præparat & idoneum reddit ad generandum, utpote vita consistente in humido, quod Ægyptii constituerunt rerum principium. Idem aquæ elementum indicatur per candelabra ad instar tridentium, ut in aliis statuis Dianæ tridentiferæ pro candelabris expressus est ipse Neptuni tridens. Nosse tamen oportet, Dianam, Isidem & Deam Syriam habuisse fere unam imaginem communem, ut & cerimonias, quod docent Macrobius & Lucianus. Corona quoque turrata ostendit hanc eandem esse Cybelæ, unde Martianus Capella loquens de orbe lunari scribit; *In eo sinistra Niliaca Eleusinaque lampas, arcus Dictynnae, tympanaque Cybeles.* Velum, quo operitur caput, notat umbras noctis, quibus obductus est aer,

& cervi designant velocitatem cursus, qui XXVII diebus peragitur.

120. D I A N A.

Interdum figuratur nuda, interdum vestita, ex diversitate lunæ, quæ modo se nobis præbet universam & claram, modo sine lumine, & se abscondit: & ideo dicit Homerus in hymno illam vestire se & spoliare rursus lucidis vestimentis. De cervo dictum est in præcedente imagine.

121. S P E S.

In nummis frequens latis est ejus imago, sed in meo onyxe etiam sculptæ sunt spicæ, pendentes retro ex manu, ut indicetur proprie dicta *Spes frugum*. Unde Tibullus.

*Spes alit agricolas, spes sulcis credit aratis
Semina, quæ magno fœnore reddat ager.*

Horatius: *Spem mentita seges*. Et Manilius lib. v Astron.

*Nec solum terræ spem credit, inania vota,
Arvorum ingenerat studium, rurisque colendi
Seminæque in fœnus sulcatis reddere terris
Usuramque sequi, majori sorte receptis
Frugibus innumeris.*

122. C E R E S.

Cum spicis & papaveribus in manu describitur a poetis Græcis: Theocritus.

Et ipsa rideat manipulos & papavera utraque manu gestans.

& Callimachus,

Floreas coronas & papavera manibus tenens.

Etiam ex donis, quæ huic Deæ offerebantur, papaver fuisse acceptissimum habitum scribit Clemens Alexandrinus, unde Virgilio id dicitur *Cereale papaver*. In fabulis multa narrantur de isto flore, qui ab Cerere gustatus famem levavit, & per somnum abstulit memoriam ærumnæ in rapta filia. Ovidius 4 Fast.

*Illa soporiferum parvos initura penates
Colligit agresti lene papaver humo.
Dum legit, oblitio fertur gustasse palato,
Longamque imprudens exsoluisse famem.*

Sed & somnus valde opportunus nutrimentis facit oblivisci malorum; etiam huic Deæ illud sacratum est, quia papaver est rotundum ad similitudinem terræ continentis in se innumera distincta semina, cum symbolo fertilitatis, ut in figura proxima Veneris & Amoris est annotatum.

123. FORTUNA.

Cornu copiarum indicat omne bonum felicitatemque esse in manu Fortunæ. Gubernaculum navis item notat penes illam esse mundi regimen, ut apparet etiam in aliis ejus nummis, ubi ipsum illud gubernacu-

nacu-

naculum est globo alligatum. Refert Pausanias prope flumen Ilissum fuisse ejus templum & statuam Fortunæ gubernatricis rerum omnium ; etiam alia fuit Athenis , Philostrato memorata. Primus , qui sub hoc symbolo significavit Fortunam , fuit sculptor Bupalus. Sed Juvenalis de hac melius , quam illi , opinatus est.

*Nullum numen habes , si sit prudentia : sed te
Nos facimus , Fortuna , Deam cœloque locamus.*

124. LIBERTAS.

Virga & pileum , quæ duo Libertas Dea habet in manibus , refert morem vetustum in servis manumissis , capiente lictore virgam , quæ vindicta dicebatur , & percutiente caput illius ac tergum. Servus tum operiebat caput pileo , & liber fiebat. Elegantissime ad hoc Claudianus in consubatu Honorii.

*Te fastos ineunte quater solennia ludit
Omina Libertas , deductum a Vindice nomen
Lex celebrat , famulusque jugo laxatus herili
Ducitur , & grato remeat securior ictu.
Tristis conditio pulsata fronte recedit ;
In civem rubuere genæ , tergoque removit
Verbera promissi felix injuria voti.*

Sed hic me revoco ad antiquam in ludis Romanorum consuetudinem , quum populus volens favere egregiis gladiatoribus & similibus theatro addictis viris , acclamaret & in libertatem eos vocaret : ac dominus ad

ad istas populi preces jubebat esse liberos. Id quod cognosci potest ex vase cum palma, quæ utraque solita dari in ludis præmia, ut in variis nummis sacrorum quinquennialium ac Pythiorum conspiciuntur ejusmodi vasa & palmæ & coronæ. In quo observandum est, servos gladiatores liberatos ab arena & donatos rude (ut demonstrabitur) non etiam simul consequutos fuisse libertatem, nisi cum gemino præmio etiam ipsis datum esset pileum, ut distinguit Lipsius ex Tertulliani auctoritate. *Et qui insigniori cuique homicidæ leonem poscit, idem gladiatori atrocipetat rudem & pileum præmium conferat.* De palmis gladiatoriiis agit Lampridius in Commodo, qui quum gladiatorem ageret, mille acceperat.

125: R U M I L I A.

Appellatur apud Romanos Dea, quæ curam gerebat educationis puerorum; quod nomen derivatur ab mamma veteribus ruma dicta. In ejus sacrificiis effundebatur lac, ut narrat Plutarchus in Romulo. In simili figura conspicitur tum in aliis nummis, tum in averfa parte nummorum Faustinx Dea Fœcunditas cum duobus infantibus ad pectus, item Venus Genitrix, & Juno Lucina.

A M O R V I C T O R.

Reportat spolia & tropæum ob exarmatum Martem. Quod paulo ante fuit dictum de Venere Victrice, potest etiam applicari huic Amori Victori, quum

quum sit eadem potentia; & bene huc convenire mihi videtur epigramma Philippi.

*Spoliantes cœlum vide quomodo armis Amores
Ornantur, immortalium spolia ferentes.
Phœbi arcus ferunt, Jovis fulmen, Martis
Arma & galeam.*

Amor vincit spoliatque Martem placando illum & adjungendo Venerem. Sic eum describit Lucretius Deam invocans.

*Nam tu sola potes tranquilla pace juvare
Mortales: quoniam belli fera munera Mavors
Armipotens regit; in gremium qui sæpe tuum se
Rejicit æterno devictus vulnere Amoris.*

127. J O C U S.

Socius Amoris exhibetur alatus, & juxta Horatii descriptionem, simul cum Amore volans circa Venerem,

*Sive tu mavis Erycina ridens
Quam focus circumvolat & Cupido.*

Talem cum larva ante faciem ostendunt Iocum inter Amores quædam vetusta marmora, in quibus conspiciuntur duo pueruli, quorum unus pulsat lyram, & alter jocatur cum larva ante vultum: adscriptum AMOR. VENUS & super larvam illam vel personam LVSVS.

128. HARPOCRATES.

Digito os premit, in signum silentii. Ovidius eum ita describit,

Quique premit vocem digitoque silentia suadet.

Cornucopiæ notat abundantiam bonorum oriri ab tacendo & loquendo opportune & cum iudicio, ex sententia ejusdem poetæ,

*Eximia est virtus præstare silentia rebus,
Et contra gravis est culpa tacenda loqui.*

De persico, quod vertici hujus Dei imponitur, scriptum supra.

129. PUER.

Jocator.

130. PALLAS.

Vide sequentia.

131. BELLONA.

Martianus Capella declarat allegoricam sententiam armaturæ Palladis cum hasta & scuto & galea in capite, divisa in tres pennas vel cristas, armato petore cum facie Medusæ.

*Hinc nam tergemina rutilant de vertice cristæ,
Quod dux sanguineo præsulque corusca duello;
Vel tibi quod sulget, rapiturque triangulus ignis.*
Hinc

Hinc tibi dant clypeum, Sapientia quod regat orbem,

Vel rationis opem quod spumea prælia poscant.

Hasta etiam vibrans penetrabile monstrat acumen.

Lymphæsum magis est, & scutum circulus ambit.

Et postea.

Pectore saxificam dicunt horrere Medusam,

Quod pavidum stupidet sapiens solertia vulgus.

132. SACERDOS BACCHI.

Dicerem hunc unum esse ex Silenis chlamydati, quos describit Athenæus, si adesset calvitium; sed quoniam interdum Bacchus fuit depictus cum barba, posset esse imago ejus Dei barbata cum ferula & cantharo, ut in aliis juvenilibus imaginibus. Fingebatur Bacchus puer, juvenis & senex. Unde Macrobius: *Liberi patris simulacra partim puerili ætate, partim juvenili fingunt, præterea barbata specie, senili quoque.* Sic eum fingebant eundem soli existimantes, ut ipse ille auctor exponit, de qua re videndi Diodorus Siculus & Ulpianus in Demosthenem. Ad hanc diversam Bacchi ætatem convenientes legebantur in Bacchanalibus chori puerorum, virorum ac senum. Quod ad vestes talorum tenuis dependentes attinet, earum originem produnt Pollux & Hesychius, quum eam vocant Bassarida ab Bassaris urbe Lydiæ, ubi vigeat earum factura, unde Horatius ad Bacchum

Non ego te, candide Bassareu, &c.

133. SILENUS.

Ex scena cum parvulo & ridiculo Satyro vel Fauno, qui circa eum ludit. Tales affirmat Philostratus exhiberi solitos in theatris inter personas satyricas: & Virgilius in illa sua pictura jocos eorum describit sic incipiens,

*Chromis & Mnasyllus in antro
Silenum pueri somno videre jacentem.*

134. SACRIFICIUM BACCHI.

Rusticus agricola ex utre vinum effundit in vas aut carchesium Baccho sacrum, idque ex vetustissimo paganorum ritu, qui singulis annis Deo Pani, Cereri & Baccho primitias offerebant uvarum ac segetis, consecrantes delubra, altaria & lucos in villis suis & agris, ut ex Ænea Sophista colligitur, & Apulejus ita de illis. *Iste vero nec diis rurationis, qui eum pascunt, ac vestiunt, segetis ullas aut vitis aut gregis primitias impertit, nullum in villa ejus delubrum situm, nullus locus aut lucus consecratus.* Tertullianus lib. de spectaculis. *Nam quum promiscue ludi Liberalia vocarentur, honorem Liberi patris manifeste sonabant: Libero enim a rusticis primo fiebat, ob beneficium, quod ei adscribunt, pro demonstrata gratia vini.* In hac imagine distincte cognoscitur ara instar columellæ, cujus moris inventor fuit ipse Bacchus, qui Jovi Junonique mustum libavit ex ingenti vase, ut colligi potest ex Nonno. Arbor vitis eidem vini auctori sacra erat, eamque portabant in ipsius festis, & ad illius umbram elevabantur altaria ejus & statux. Parva imaguncula,
infi-

insistens columnæ cum membro virili erecto alludit ad Ithyphallicos & ad hortorum Deum agrestem, Bacchi sodalem.

135. B A C C H A N S.

Ad morem fæminarum furentium, quas Mimallonidas appellabant, currebant etiam viri in Orgiis, edentes inconditos motus & capillis sparsis, qualis hic apparet insaniens bacchans, vibrans ferulam & racemum uvæ. Ex brachio ejus pendet leonina pellis, & uno pede impellit ac subruit cantharum vinumque per terram. Istæ Mimallonides sic erant vocatæ ab imitatione furoris Bacchici.

*Ecce Mimallonides sparsis in terga capillis,
Ecce leves satyri præviaturba Dei.*

Unde adducor, ut opiner in hac imagine literas ΝΕ ΜΑΛΛΑΙΟ, quasi ΜΙΜΑΛΛΑΙΟ esse prorsus idem pro varietate dialecti Græcæ; hoc est, imitator & Mimallon.

136. F A U N U S.

Hunc in habitu Fauni, manu exaltata, habitu gestientis, quasi vellet verbis accommodare saltationem, censeo esse unum ex choro satyrico vel potius Sillico, qui (ut dictum est) canebant dithyrambos, hoc est, versus conjunctos cum saltatione & symphonia, ut exponit Aristoteles in Poeticis. Aliæ similes figuræ, quæ in hoc libro occurrunt, pertinent ad scenam & dramaticam poesin. Non est hic omittendum, in

pompis circensibus solitum quoque antèire chorum similiarum histrionum ad voluptates vulgi, ut notat eruditissimus Panvinus. Baculum incurvum, quod hic manu tenet, dicebatur *pedum*, quo pastores solebant coercere pecora.

137. FAUNA.

Jocatur luditque cum puero, eum sublevans super alterum pedem suum. Est hæc una ex fictis Faunorum personis, una cum viris eandem lasciviam adjuvans & scurrilitatem scenæ, ut dictum est. Etiam hodie videmus ab Cæretanis in publicis locis pares ludos jocosque agitari.

138. SACRIFICIUM SALUTIS.

Serpens facer fuit Apollini & Æsculapio tanquam Genio salutis, quia quotannis renovat exuvias, atque etiam habitus fuit symbolum boni & felicitatis augurii (ut auctores sunt Homerus & Virgilius) in Æneæ ingressu in Italiam, quo tempore apparuit anguis circa patris Anchisæ sepulchrum, cujus apparentia agnoscebatur optimum præfagium. Etiam Valerius Flaccus ex ipsis his serpentibus faustum omen deducit incepto Argonautarum.

*Dixerat, & summis frondentes contulit aris
Libavitque dapes, placidi quas protinus angues
Umbrarum famuli linguis rapuere coruscis.*

In hoc autem sardio conspicitur sacrificans, qui tenet anguem vicinum altari foculo accenso, ac præter-

terea vasculum vini aut alterius liquoris, ut dicetur statim in alia figura.

139. SACRIFICANS.

Cum cultro in manu, & capite arietis sub pedem & adstante capro. Hæc pecora pro gregum diversitate Diis rusticis sacrificabantur ab paganis pro custodia & incolumitate eorum. In his ruralibus Diis præcipui erant Bacchus & Mercurius, quorum peculiare hostiæ fuerunt caper & aries.

140. SACRIFICIUM SALUTIS.

Præter ea, quæ superius dicta sunt de serpente salutifero, fuit quoque Æsculapius adoratus in forma colubri, allati ex Epidaurò, quem cum Luciano sic vituperat Arnobius. *Æsculapius iste, quem prædicatis, Deus præstans, sanctus Deus, salutis dator, valetudinum pessimarum propulsor & extinctor, serpentis est forma & circumscriptio finitus, per terram reptans, cæno natis ut vermiculis mos est, solum mento radit & pectore, tortuosis voluminibus se trahens: atque ut pergere prorsus possit, partem sui postremam conatibus prioris adducit; & quoniam legitur usus cibus etiam, quibus vita in corporibus immoratur, habet patulas fauces, quibus cibos transvolet, oris hiatus appetitos.* Vnde in meo sardio serpens aperit fauces, ut cibi aliquid hauriat, quem sacrificulus apparatus offert & digito in patina intingit. Quin etiam in nummis Dea Salus sculpitur cum serpente in manu, revolutò ad capiendum cibum, juxta descriptiones a Virgilio

gilio & Valerio Flacco factas in præcedente imagine. Fœmina nuda ex patera vergit vinum vel lac super caput arietis sacrati huic eidem Æsculapio & Saluti, utpote qui symbolum est conservationis propter insignem temperiem in signo cœlesti, ut amplius ostendatur in imagine Chimææ.

141. SACRIFICIUM FAUNORUM.

Baccho immolabatur caper, unde is Deus in Bœotia appellabatur Ægobolos, prout refert Pausanias. Causa est, quod caper sit inimicus vitibus. Ovidius in Fastis.

*Rode caper vitem : tamen hinc cum stabis ad aram,
In tua quod spargi cornua possit, erit.*

Horatius vult hanc hostiam esse albi coloris, utpote dedicati cœlestibus ;

*Voveram dulces epulas & album
Liberò caprum.*

142. SACRIFICIUM CALIGULÆ:

Hæc sculptura in heliotropo memorabilis est ob magnitudinem & excellentiam artificis, etsi referat indignam Caligulæ recordationem cum tribus sororibus Lucilla, Drusilla & Julia celebrantibus lasciva sacrificia ityphallica. Ideo detestans alia, tantum laudabo præstantiam artificii in figuris.

143. THALIA.

Cum larva comica petasata in manibus, est una Musarum, præfes comœdiarum.

144. TERPSICHORE.

Vel potius Erato cum testudine & lyra amabiliter saltat, ut describit eam Virgilius,

*Plectra gerens Erato, saltat pede, carmine,
vultu.*

145. CLEOPATRA.

In hoc habitu & forma conspiciuntur imagines Cleopatrarum mortuarum, vultu declinante super alterum brachiorum. Sic in meo sardio ostenditur languens; & in alia simili figura expressus est serpens circumdatus brachio.

146. LUCTATORES.

Cum duobus his pueris sculptus illic est pædotriba vel præfectus luctæ virgam manu tenens, eosque docens brachiorum & aliorum membrorum motus. Hoc palæstræ exercitium proprium erat puerorum nobilitium, ut adfirmat Terentianus Parmeno.

*Fac periculum in litteris, in palæstra, in musicis:
Quæ liberum scire æquum est adolescentem.*

Memorat Plinius Silanionem, qui depinxerit Epistaten exercentem athletas.

147. AUTUMNUS.

Juvenis alatus, cui similes in antiquis marmoribus conspiciuntur alatae tempestates, volantes cum tempore, tanquam quatuor adolescentuli vel pueri. Hujus brachio alligatum est canistrum pomis & herbis plenum, ab altera ejus manu pendente anate, ave aquatica, quæ nihilominus apparet sculpta in manu etiam ad symbolum hiberni temporis, quasi posset in hac figura notari utraque tempestas inter harum confinia.

148. HORA E.

Adstant portis cœli, ut finxerunt poetæ, interdum adducentes nebulas, interdum facientes aerem ferenum. Homerus.

*Sponte portæ crepuerunt cœli, quas custodiebant
Horæ,*

Quibus commissum est magnum cœlum Olympusque.

Ut & aperiant densam nebulam & claudant.

De zona inflata vento vide in sequente imagine.

149. ZEPHYRUS.

Fascia vel zona, quam adolescens hic tenet intraduas manus super caput vento inflatam, convenit figuris ventorum, quæ occurrunt in marmoribus antiquis, significans motum auræ. Ovidius loquens de velis,

Nam

*Nam modo Threicio borea, modo currimus euro,
Sape tument zephyro lintea, saepe noto.*

Lucretius zephyrum dixit alatum, unde possemus dubitare, nisi vidissemus aliquot figuras vetustas per aërem & in locum alarum incurvantes pallium instar veli, notantes flatum & motum ipsorum ventorum, ut in nummis & ectypis antiquis & præcedente imagine.

150. P S Y C H E.

Alæ papilionis adsignatæ huic Psychæ sunt symbola immortalitatis animæ, ut jam supra dictum est in alia imagine, tam quoniam est naturæ aereæ, quam quia renascitur ex proprio semine in æternum. Hic conspicitur ipsa anima ligata instar servæ, manibus in tergum, captiva ducta ab affectibus corporis & sensu in hac vita; non elevata in altum, sed flexo ingenu posita & humilis ob res terrestres, ut docte philosophatur Virgilius tum de cœlesti ejus origine, tum de carcere corporis cum affectibus.

*Ignæus est ollis vigor & cœlestis origo
Seminibus, quantum non noxia corpora tardant,
Terrenique hebetant artus, moribundaque membra.
Hinc metuunt cupiuntque, dolent gaudentque, nec
auras,
Respiciunt clausæ tenebris & carcere cæco.*

151. AENEAS CVM ANCHISA:

Descriptio Virgiliana per omnia huic imagini convenit. Conspicitur Anchises velato capite, ob causam relatam a Plutarcho in Quæstionibus, quia Romani in salutandis Deis & in sacrificiis velabant caput in signum reverentiæ & humilitatis ex more per Ænean in Italiam inducto. Hinc Anchises portans secum in vase illo penates Deos, toga frontem operit.

*Ergo age care pater, cervici imponere nostræ:
Ipse subibo humeris, nec me labor iste gravabit,
& mox*

*Tu genitor cape sacra manu patriosque penates,
& mox.*

*Succedoque oneri, dextræ se parvus Julius
Implicuit, sequiturque patrem non passibus æquis.*

152. ANCILIA.

In imaginibus duorum sacerdotum Saliorum industrie est depicta toga vel tunica ab Latinis cognominata *picæ*, instituta ab Numa Pompilio, ut narrat T. Livius. *Salios item duodecim Marti Gradivo legit, tunicæque picæ insigne dedit.* Hi Salii non exhibentur in habitu saltantium, ut solebant, percutientes scutum cum apice aut galea in capite, sed capite velato ad ritum Gabinum, convenienter ad habitum Numæ, quum is idem videret ancile e cœlo labens. Sic enim describit Ovidius in Fastis.

*Constitit, atque caput niveo velatus amictu
Jam bene Dis notas sustulit ille manus.*

Toga

Toga stricta & succincta fuit ex antiquissimo usu militari, quum Romani togati in militiam irent, ut sic ad prælium essent agiles & expediti. Talem describit Virgilius Picum Regem habitu Saliorum.

*Ipse Quirinali lituo parvaque sedebat
Succinctus trabea, lævaque ancile gerebat Picus.*

Quod ad Sirenen & equum marinum in tunica pictum; vix aliquid excogito, in quo consistam, quum Numa prohibuerit formare Deos sub hominum & animalium formis. Alioquin videri posset, eum edoctum aliquam peregrinam philosophiam, retulisse rerum principium ad aquæ elementum ex doctrina Ægyptiorum, Sirene quasi inculcante Pythagoricam harmoniam. Sic nympa Egeria, quæ de rebus ad religionem pertinentibus eum instituebat, erat præses Aricini lacus Dianæ, quæ typus humoris.

*Egeria est quæ præbet aquas, dea grata Camænis,
Illa Numæ conjunx consiliumque fuit.*

Sed expositionem hanc incertam relinquo, ut & characteres Etruscos veteres, obscuros usque ad ætatem nostram; quibus tamen hodie incipit exoriri magna lux ab erudita inquisitione præfecti militum Cosmi dell'Arena, nobilis Florentini, viri digni utraque laude & ob militiam & ob cultum literarum. Hic in eo est, ut absolvat alphabetum Etruscum cum pulcherrimis typis & vestigiis antiquitatum Etruscarum; atque idem quoque in characteribus hujus imaginis legit vocabulum Ancilium.

153. PHILOSOPHUS.

Cum gestu manus ac brachii velut disceptans, sedens in sede vel cathedra, unde ab Seneca dicuntur *cathedrarii Philosophi*. Solebant declamatores & poetæ recitare in cathedris. Sed quoniam hæc imago est sine tunica & media nuda, in mentem mihi venit exedarum in gymnasiis & thermis, in quibus non solum hi philosophi, sed rhetores & grammatici solebant congregari, & pariter cum corpore exercere quoque animum.

154. DIOGENES CYNICUS.

Satis notus est in suo dolio.

155. ALEXANDER MAGNUS.

Tenet sceptrum una manu, altera innixus hastæ.

156 MUTIUS SCAEVOLA.

Mutii factum in Porsena rege Etruscorum celebratur ab Martiali in hoc epigrammate.

*Quum peteret regem, decepta satellite dextra
 Ingressit sacris se peritura focus.
 Sed tam sæva pius miracula non tulit hostis,
 Et raptum flammis jussit abire virum.
 Urere quam potuit contempto Mutius igne,
 Hanc spectare manum Porsena non potuit.
 Major deceptæ fama est & gloria dextræ,
 Si non errasset, fecerat illa minus.*

157. CINCINNATUS.

Ab aratro transit ad dictaturam, memorabili exemplo virtutis Romanorum. Conspicitur se armans & inducens caligas, similis alteri imagini.

158. CARITAS.

Vel pietas militaris in sepeliendis mortuis, religiose observata & celebris apud antiquos, ita ut post pugnam solerent inducias facere cum hostibus, ut spacium locumque sepeliendi cadavera nanciscerentur. In hac imagine exhibetur miles cum altero milite, vel fortassis filio in humero letaliter frigefacto & immobili.

159. TRAJANVS.

Fragmentum hujus varii lapidis pulcherrimi spoliatum est vultu & pectore Imperatoris, qui credi potest fuisse Trajanus ab captivo Daco vel Partho ingeniculato cum tropæo. Lapidis varii magnitudo fere respondet huic figuræ.

160. VESPASIANVS ET DOMITIA.

Sic est scriptum per incuriam pro DOMITIANUS & JULIA in habitu Cereris cum spicis, quæ etiam significare possunt congiarium populo datum.

161. TRAJANVS ET PLOTINA.

Vultus Trajani satis bene notus est, sed non etiam ille Plotinæ: unde ego potius censeam has duas imagines conjunctis manibus referendas esse ad fidem & concordiam maritalem. Claudianus in epithalamio Palladii & Serenæ.

*Tum dextram complexa viri, dextramque puellæ
Tradit, & his ultro sancit connubia dictis;
Vivite concordēs.*

162. MILES SIGNIFER.

Notabile in imaginis ima parte acumen hastilis ad figendum humi signum, de quo loquitur Dion.

163. MILES CUM SPOLIIS.

Tam apud Græcos quam Romanos moris fuit, ut victores deponerent & consecrarent arma sua Diis, ut etiam milites emeriti apparatus eorum militarem. In poetis Græcis exstant pulcherrima epigrammata pertinentia ad has consecrationes nunc Minervæ, nunc Jovis, nunc Martis. Sic Silentarius.

*Scutum taureum munimen cutis, hostiumque
Sæpius hastam gestantem intestina,
Et tela avertentem e pectore thoracem,
Et galeam equinis setis horrentem,
Posuit Lysimachus munus Martis.*

Qui mos confirmari potest ex hac imagine, quæ posset exhibere gladiatorem vel athletam eodem ritu fungentem. Mirmillones & parmularii erant gladiatores armati scuto & galea, & hoplomachi erant justis armis instructi. Inter athletas erat genus cursorum, qui sic armati gravi armatura currebant, de quibus videre est in Pausania. Hi omnes deponebant consecrabantque arma sua Jovi & Apollini & Herculi & Neptuno, idque dicebatur *ponere* seu *deponere arma*, ut apparet sculptum in hoc lapide, fortassis portato in annulo ab aliquo istorum athletarum aut gladiatorum.

164. M I L E S.

Cum præmio. Robustiores milites præmium virtutis accipiebant varia dona militaria, monilia, armillas, hastas, coronas & arma, sic ut legatur Alcibiades post partam victoriam ad Potidæam, favore Socratis accepisse coronam & armaturam. Hic cum galea, hasta, in typum præmii militaris; nisi quod apud Romanos hasta donari solita dicebatur pura, eratque sine ferro. Unde dubitare cogor, & adhærere vetustis marmoribus, in quibus occurrunt similes imagines apud Imperatores, & vocabantur custodes armorum.

165. M I L E S.

Cum serpente in galea, qualis etiam visus fuit in imagine Palladis.

166. N A M P H E R O S:

Cum palma, victor sacrorum certaminum habet

scutum & galeam, seu quod fuerit unus mirmillonum, seu cursorum armatorum, ut ante fuit dictum. Inter opera Silanionis numerat Plinius effigiem athletæ cum scuto.

167. GLADIATOR MERIDIANVS RVDIARIVS.

Tanta erat voluptas, quam capiebant Romani ex pugnis gladiatoris, ut ideo uterentur variis generibus, fere ut congruerent varietati horarum diurnarum. Gladiatores matutini portabant galeam, scutum & alia arma ad arbitrium ejus qui edebat spectaculum, dicebanturque Ordinarii. Major voluptas erat, quam dabant Extraordinarii meridiani, circa horas meridiei, quum essent toti nudi, occidentes se sine impedimento aut præsidio ullo, utebanturque sica, ut apparet in his duabus figuris, qui ipsis dictus *gladiatorius mucro*. De his loquitur Seneca in epistola ad Lucilium, damnans adeo crudelis rei inventionem. *Casu in meridianum spectaculum incidi. Deinde. Mera homicidia sunt, nihil habent quo tegantur, ad ictum totis corporibus expositi, nunquam frustra manum mittunt. Hos plerique ordinariis paribus & postulaticis præferunt. Quidni præferant? Non galea, non scuto repellitur ferrum: quo munimenta? quo gladii artes? omnia ista meræ mortes sunt.*

168. GLADIATOR RUDIARIUS.

Quin etiam cogito illam sicam, quam ipse is gladiator tenet manu, esse rudem, quod genus armorum e ligno dabatur gladiatoribus emeritis & ab arena libera-

liberatis, quasi non amplius essent obligati dimicare ad ferrum; licet Grammatici velint fuisse baculum lanistæ, nihilominus aliud mihi persuadet auctoritas Suetonii & Lampridii in Commodò: *Rudibus in arena inter cubicularios gladiatores depugnavit.* Et ille in Caligula. *Mirmillonem e ludo rudibus secum batuentem & sponte prostratum confodit ferrea sica, ac more victorum cum palma discucurrit.* Erat igitur rudis species quædam armorum, ad pugnandum mimice: & tales gladiatores vocabantur rudiarii ab ipso illo rude, quem donum acceperant, eumque portabant in pignus & laudem fortitudinis suæ ac liberationis.

169. ACHILLAS.

Occisor Pompeii. In gemma Stephanonii conspicitur idem Achilles nudus & ingenuatus coram Julio Cæsare, offerens illi caput Pompeii.

170. BUSTUARIUM.

Erant gladiatores, qui placabant Deos Manes & mortuos, quibus gratum credebant eorum sanguinem. Mos hic fuit antiquissimus, & soliti occidi captivi ad sepulcra eorum qui in prælio erant interfecti, ut fecit Achilles in funere Patrocli & Æneas in rogo Pallantis. Etiam depugnabant illi ante sepulcra, & in hac imagine exstat pyramis sepulcralis cum ingenuato gladiatore, in habitu defendentis se ac restituentis per scutum. Postea funebres ludi conversi sunt in lasciva spectacula, & cum tanta vulgi voluptate celebrabantur, ut relictis sepulcris curarent ea fieri

fieri in foris & theatris, dicebaturque *gladiatorium munus*.

171. L U S T R A T I O.

Videtur hic se abluere, ut fieri solebat in lustrationibus; sed tamen, quia manu tenet ferrum ante columnam Bellonæ, magis videtur Bellonarius, hoc est, unus ex hujus Deæ sacerdotibus, qui secantes sibi venas, devovebant ei sanguinem suum. Lucanus lib. I.

Quos sectis Bellona lacertis Sæva movet.

Hic Bellonarius jam jam se feriens, manum cruentat sanguine, qui ex tibia profluit. Vide Lactantium Firmianum, Arnobium & Tertullianum.

172. B R I T A N N I C V S.

De hac imagine Britannici prætextati ex marmore Ægyptio vel potius Æthiopico, quod simile marmori Italis vocato *basalte*, sed paulo declinans in viride, supra diximus in dissertatione proœmiali harum annotationum.

173. S I G N A C O E L E S T I A.

Horoscopus in signo Leonis facit hominem justum, veracem & magnanimum, ut illud animal non patitur se subjici cuicumque; quin etiam desiderat dominari & imperare. Contra scorpio est humilis, malignus & fraudulentus. In gemma vero apparet elevatio Leonis supra scorpionem, qualis portabatur ab
super-

superstitiosis in annulis contra fraudes ac proditio-
nes.

174. L E O.

Signum coeleste, ut in priore imagine.

175. A R I E S M E R C U R I I.

Fuit Mercurius Deus tutelariorum armentorum: unde veteres arietem ei consecrabant. Sed & in quibusdam ipsius imaginibus conspiciuntur spicæ: unde colligitur eum esse, qui auget greges & frumenta, in quibus præcipue consistebant divitiæ & lucrum. Naturalis autem causa hujus imaginis est ea, quod in signo Arietis seges incipit spicam proferre; sic denotans virtutem solis, quæ in altum tollit segetem cum culmo, & provehit in formam spicæ. Unde Martianus Capella recte appellat Mercurium Deum Veris.

176. F A U N U S E T C A P R A.

Affirmat Plinius, si pastor capram barba prehendat, omnes alias consistere velut stupidas. Pierius inde format hieroglyphicum in symbolum timoris & animi victi: etsi in hac figura Fauni appareat potius typus lasciviæ. Barba hæc caprina Plinio dicitur *aruncus*.

177. C A P R A E T P A L M A.

Dicit quoque Plinius capram mordendo arbores efficere ut exsiccentur. Nihilominus est ea signum Venereum & symbolum fœcunditatis, sicut etiam palma, quæ quocunque anni mense producit ramum,

ut docet Horus. Est quoque symbolum conjunctionis & amoris conjugalis, quia in ea arbore mas & foemina se invicem amplectuntur. Etiam illa in Ægypto cum vite portabatur in pompa Bacchi, cui itidem capra fuit sacra.

178. C E R V A S E R T O R I I.

Apud Plutarchum & alios historicos nota est cer-
va, quæ intrepide inter arma & militarem strepitum
sequebatur Sertorium. Unde astutus ille Dux finge-
bat eam sibi missam ab Diana, tanquam ab oraculo, ut
cum ea ageret de expeditionibus faciendis. Sub tali
prætextu superstitionis Sertorius & terrebat hostes &
animum militi suo augebat, vincens ubique & tropæa
erigens, ut in imagine sculptum exstat.

179. R E D A B A C C H I.

Etsi reda hæc cum tigribus possit attribui Baccho,
nihilominus existimarem esse unam ex redis circensibus,
quum in multis vetustis vasibus appareant similes
pufiones nudi & interdum alati in modum Amorum,
qui currunt circa metas, cum variis redulis, leonum,
tigrum, cervorum & aliarum ferarum ac animalium.
Unam hujusmodi imaginum ponit Panvinus in libro
de ludis circensibus, nec illic quidquam dicit, nec
etiam reperitur aliquid simile in scriptore antiquo. In
ea re igitur dicam id, quod mihi videtur verisimile de
hujus imaginis arcano. Quum cursus circensis sit qua-
si effigies vitæ humanæ, quæ velocissime progreditur
ad suam metam, in ipsius pompa & apparatu prægre-
die-

diebantur saltantes juvenes, senes ac pusiones, omnis ætas, & nudi, & sic quasi omnes se exercebant ad cursum, ut expressum est in multis circensibus marmoribus antiquis Romæ & in aliis locis. Præterea quantus fuerit numerus ferarum mansuefactarum, ut leopardi, leones, tigres, pantheræ, quæ adhibebantur ad eosdem ludos, legitur in diversis scriptoribus: ita ut Plinius narret M. Antonium fuisse primum, qui ad jugum & currum suum domuerit leones. Id ipsum significatur in hac imagine per usum tigrium, in qua motus adolescentis aurigæ & forma redæ potius accedit ad circum, quam ad Bacchica.

180. TIGRIS BACCHI.

Frequenter Dei exhibebantur sub variis imaginibus animalium ipsis sacrorum, ut Jupiter in aquila, Apollo in corvo, Bacchus in tigride, ut in hac imagine, cum ferula ejus Dei; & similis conspicitur in nummis.

181. LUPA:

Cum Romulo & Remo. Sæpe Romani ob gloriam antiquæ originis renovabant memoriam Lupæ cum Romulo ac Remo, ut apparet in multis marmoribus & nummis, consentientibus omnibus eorum & sculptoribus & poetis in una eademque descriptione: unde & hæc imago congruit cum ea, quam fecit Virgilius in scuto per Vulcanum fabricato.

*Fecerat & viridi fetam Marsortis in antro
Procubuisse lupam; geminos huic ubera circum
Ludere*

*Ludere pendentes pueros, & lambere matrem
Impavidos. Illam tereti cervice reflexam
Mulcere alternos & corpora fingere lingua.*

182. LUPUS ET CAPER.

In hac imagine indicatur rapacitas per lupum prædatorem, & mansuetudo obnoxia violentiæ, ut in sequente imagine.

183. LUPUS ET LEPUS.

Lupus, qui progreditur ex domuncula vel conditorio limacis, infiliens unguibus & morsu leporem simul significat violentiam & improbitas infidias, quæ fugæ tempus præcidunt & animorum imbellium prædas faciunt.

184. C A N I S.

Sculptus ita, ut totus exstet ac emineat in carchedonio zapphirino ad magnitudinem ipsius hujus imaginis. Jacet porrectus in longum, in quo positu Ægyptii sculpebant hoc animal vigilans, etiam in somno ad custodiam sepulcrorum, quomodo apparuit in monumento antiquo, & per istam quoque custodiam attribuitur Diis Laribus.

185. E V R O P A.

Hæc pulchra sculptura reperitur in museo D. Joannis Petri Bellorii, mei singularis amici & fautoris, cui ego illam donavi in memoriam debiti mei erga illum

illud

illum amoris. Argumentum quoque hujus Europæ tanto est artificiosius, quanto similis est descriptioni Achillis Tatii & Ovidii in quinto Fastorum.

*Præbuit ut taurus Tyriæ sua terga puellæ
Iupiter, & ficta cornua fronte tulit.*

*Illa jubam dextra, læva retinebat amictus,
Et timor ipse novi causa decoris erat.*

*Aura sinus implet, flavos movet aura capillos,
Sidoni sic fueras adspicienda Jovi.*

Et libro II Met.

Mediique per æquora ponti

Fert prædam, pavet hæc litusque ablata relictum

Respicit, & dextra cornu tenet, altera dorso

Imposita est, tremulæ sinuantur flamine vestes.

186.

187. T A V R V S.

Signum cœleste. Taurus incurvato genu unum est e signis cœlestibus, ut describitur a poetis & Astronomo Manilio

Taurus

Succidit incurvus claudus pede.

Et elegantius a Lucano lib 3 Pharf. *Nisi poplite lasso
Ultima curvati succederet ungula Tauri.*

Hæ descriptiones confirmantur auctoritate pulcherri- ni globi Atlantici ex marmore in celeberrimis antiqui- tatibus palatii Farnesiani Romæ, ubi sunt cœlestia signa cum Tauro sculpto dimidiato, prorsus apprime ad nodum, quo in his duabus imaginibus exhibetur; ed & aliæ similes conspiciuntur in multis nummis Augusti Syracusanis, Mamertinis, & Tauromeni- anis.

188. V A C C A A E G Y P T I A.

Nutriebatur in quibusdam regionis ejus locis, maxime in urbe Memphi, quæ habebatur mater Dei Apidis, ut refert Strabo. In lineamentis hujus figuræ cognoscitur forma Ægyptia.

189. P A S T O R.

Cum agresti lacerna aut palliolo adstat armento, quoniam taurus furens est & concitatus in libidinem. Nihilominus feritas hujus animalis domatur voluptate generandi, ut describit Ovidius.

*Leta salitur ovis, tauro quoque leta juvenca est,
Sustinet immundum sicut capella marem.
Blanda truces animos fertur mollire voluptas.*

190. B I G A.

Nummi quidam consulares argentei appellantur bigati & quadrigati ab redula duobus vel quatuor equis juncta, illic expressa cum Victoria. Hic typus originem habuit a celebritate ludorum Circensium, qui exhiberi Romæ solebant ab Consulibus & Ædilibus. Quoniam vero omnis eorum voluptas & gloria pendebat ab victoria, etiam hanc formabant in habitu dirigentis & gubernantis redam. In aliis antiquis sculpturis existat ibi auriga comitatus eadem Victoria cum corona & palma in modum triumphantium.

191. B I G A.

Lapis varius est notabilis ob summam sculpturæ præstantiam, & ob colores, habens fundum obscurum, unum ex equis candidum ex fardonyce, alterum zapphirinum tenebrosum. Ingenium sculptoris lusit in ingenio gemmæ, imitantis morem veterem in eligendo equo candido & nigro, ad similitudinem lunæ, quæ & noctu & interdiu videtur.

192. A V R I G A.

Vestitus aurigarum erat succinctus & adstrictus, ut exhibetur in hac imagine, cum pileo in capite, & illo vestierunt sese Caligula, Nero, Commodus & Elagabalus cum contumelia dignitatis Imperatoriæ. Palma erat præmium, quæ primum data Romæ victoribus, ex more Græco, in reditu Carvillii & Papiirii, ut narrat Plinius.

193. E Q V I D E S V L T O R I I.

Desultores solebant cum velocitate sane periculosa transilire alternis ex uno equo in alium in ipso vehementissimo cursu impetu. Et de his intelligit Propertius.

*Est etiam aurigæ species Vertumnus, & ejus
Trajicit alterno qui leve pondus equo.*

In figura sunt quatuor generosi equi sine freno, ut solebant, & ab ipso desultore incitantur ad cursum.

194. VENATIO APRORVM.

Quæ etiam conspicitur in nummis plane huic conueniens, cum cane & apro lancea transfixo, & inprimis in moneta argentea notata nomine triumviri Getæ, cum vultu Dianæ, & apris, symbolo ipsius Deæ.

195. A Q V I L A T R I V M P H A L I S.

196.

Insigne legionum Romanarum hoc nomine vocatum, Lucanus.

Ut notæ fulsere aquilæ Romanaque signa.

Cajus Marius in secundo suo consulatu fuit primus, qui eas legionibus suis dicavit. Et sicut illa volucris princeps est reliquarum, sic placuit hoc insigne imperio triumphanti & populos omnes subjuganti, quale exhibetur in his imaginibus cum laurea corona in rostro. Duæ hic apparent insignes, exornatæ duobus ramis laureis, quæ solennia triumphorum ornamenta. Duo cornua copiæ, quæ complectuntur mundi globum inter duos delphinos, indicant felicitatem imperii terra marique.

197. A Q V I L A C U M S E R P E N T E.

Explicatio hujus commenti datur ab Plinio, loquente de serpentibus, quæ solent spoliare nidum aquilæ. *Nec unus hostis illi satis est; acrior est cum dracone pugna, multoque magis anceps, etiamsi in*

aeri

aere. Ova hic consecratur aquila aviditate malefica: at illa ob hoc rapit ubicunque visum; ille multiplici nexu alas ligat, se implicans, ut simul decident.

198. A Q V I L A E T C A N I S.

Scribit Strabo Cynopolitanos in Ægypto adoravisse canem & Thebanos aquilam. Sed hæc animalia etiam referri possunt ad signa cœlestia.

199. G A L L V S M E R C V R I I.

Fuit hic ales consecratus Mercurio propter vigilantiam; quippe vigilantissimus gallus, & (ut vult Proclus) particeps solis. Homo autem si vult comparare divitias, necesse est ut sit agilis ad laborandum & promptus; ob quod argumentum gallus spicam rostro tenet. Hæc figura convenit cum alia Arietis Mercurii.

200. G A L L V S M A R T I S.

Etiam in expeditionibus bellicis maxime necessaria est vigilantia, ut prævenias, prævideas provideasque omnia, exemplo Julii Cæsaris, unde Mars Victor dominatur mundo, cujus symbolum est hæc imago.

201. P S I T T A C V S.

Sic antiquitus appellatus, qui nunc Italis pappagallo, imitatur vocem humanam, quem sic inducit Martialis loquentem & adulantem Domitianob.

*Psittacus a vobis aliorum nomina disco,
Hoc per me didici dicere, Cæsar ave.*

202. R E D A V U L P I S.

Quæ flagello percutit & frænâ duos gallos, redæ alligatos. Significat astutiam cum vigilantia necessariam rebus exsequendis; ut in sequente epigrammate.

*En trahitur celeri mendax Vulpecula curru,
Verberat & vigiles callida semper aves.
Insomnes volvit solers Astutia curas,
Utitur assiduis insidiosa dolis.*

203. C H I M A E R A.

Quam ego magis proprie videor vocaturus amuletum contra maleficia & defixiones potens simul & fortunatum. Est ibi caput arietis Ammonis salutaris, cum cornucopiæ superius exundante & felice. Gallus conculcat delphinum, id est, procellam aut odium intellectum sub figura piscis ab Sacerdotibus Saiticis: & palma, typus victoriæ inimicorum & triumphi. Gallus colore candido immolabatur Anubidi, qui erat idem Deus Mercurio, quo indicatur res superiores esse sinceræ purasque, & sic exprimitur hic ales in ista imagine velut supremus genius favensque. Præstigiatores gallo attribuebant vim maleficiorum, & inter instrumenta sua solebant habere unam ex curvis caudæ pennis, quemadmodum per sanuam & ludibrium Lucianus eum facit adfessorem ac paredrum Mercurii, loquentemque introducit cum Micyllo, cui

narrat

narrat se esse transformatum Pythagoram clarissimum magum. Caput agreste & caprinum vicinum arieti exhibet Deum Pana contra timorem & consternationem, quoniam panici vocabantur repentini terrores, quos credebant immitti ab illo Deo.

204. CHIMÆRA.

Hoc secundum amuletum refert avem Ibin, cirratam, qualis conspicitur in hieroglyphicis obeliscorum, eratque dedicata Osiridi & Isidi, bonis & salutaribus Geniis. Conculcat ea crocodilum, hoc est, Typhonum infaustum Genium & malignum ex doctrina Ægyptiorum, qui credebant gubernari mundum ab duobus principibus, quorum unus erat auctor boni, alter mali. Ibis sic erat propitia Ægyptiis, ut occideret serpentes noxios & regionem purgaret. Eandem benevolentiam agnoscebant in Jove Hamone, qui devorabat cristatum draconem monstruosum, quem innuebant per Typhonem, cui adscribebant crudeliores feras. Janus duobus capitibus significat vim solis & Osiridis ab oriente ad occidentem, die & noctu. Cujus religiosus cultus & inde hieroglyphicum ab Ægypto transvectum est in Græciam & Italiam.

205. CANOPUS.

Deus & Genius elementi humidi. Hic quoque fingebatur ab Ægyptiis capite humano super hydriam aut vas aquaticum. Festivum hujus Dei contra Chaldæos, qui ignem adorabant, miraculum refertur ab Rufino.

Gry-

Gryphus, cui ille est impositus, anteriore pede movet rotam, quod symbolum est solis, quippe pro creatione rerum veniente ex circuitu & motu currus solaris. Et quoniam nec aqua nec humor potest efficere aliquid in natura sine ea ipsa solis virtute, propterea conspicitur ab isto grypho portatus hic Deus Canopus.

206. SPHINX.

Ægyptii fingebant sphingem vultu virgineo & corpore leonino, ad denotandam virtutem solis, quæ dat principium & finem in duobus his signis inundationi. De rota solari, quæ movet aquam, ad signata soli dictum est in priore figura.

207.

208. ANIMAL AEGYPTIUM.

Et hieroglyphicum, fictum monstri in modum, cum gemina natura Tauri & Leonis, pariter confusa, ad exhibendam virtutem solis in Tauri signo per vernum tempus efficace ad generationem, & postea quoque in altero Leonis signo, quod coquit & maturat. Sub eadem quoque figura comprehenduntur Apis & Osiris, alter sub Tauri, alter sub Leonis specie significatus.

209. CVRRVS AMORIS TRACTVS AB
DELPHINIS.

In marmoribus antiquis sculpti occurrunt suavissimi joci maritimi de Venere & Amoribus, qui præcipue frænant Delphinos, quia hi sunt & pisces in mari & signum amoris in cœlo, ut describit Ovidius.

*Quem modo cœlatum stellis Delphina videbas,
Is fugiet visus nocte sequente tuos.
Seu fuit occultis felix in amoribus index,
Lesbida cum domino seu tulit ille lyram.*

Quin etiam Delphinus sacratuſ fuit Veneri matri Amoris & Deæ marinæ.

210. AMOR ET DELPHINUS.

Sic Amor ostendit pari modo se regnare in terra & simul in aquis, per symbolum Delphini, ut elegantissime scripsit Tzetzes.

*Nudus Amor, ob hoc ridet & gratioſus est,
Non enim habet arcus & ignitas sagittas,
Nec frustra manibus tenet delphinem & florem;
Hic enim terram, ille vero mare habet.*

211. DELPHINUS.

Signum cœleſte.

212. EQUUS MARINUS.

In quibusdam nummis est symbolum Neptuni vel signum cœleſte.

213. LYRA APOLLINIS

Composita ab duobus delphinis cum tauro. Delphini hinc Deo consecrati sunt, quia delectantur musica, & quoniam Apollo se mutavit in hunc piscem, & cognominatus fuit Delphinus. Ad typum lyræ & Delphini repetam versus supra ex Ovidio citatos:

Seu fuit occultis felix in amoribus index,

Lesbida cum domino seu tulit ille lyram.

Taurus eidem Deo sacratuſ erat, ut exponit Eustathius, ideo, quod colens aratione terram, adjuvat solem in procreando. Harmonia Lyræ hujus coelestis commovet animum meum jam pronum in obsequia Illustrissimi & plurimum Reverendi Equitis, D. Abbatuſ Cassiani del Pozzo, qui clarus æque doctrina & morum nobilitate, dignatus fuit augere simul has imagines & meam dactyliotheſcam dono tam ſingularis gemmæ, vincens ita meas preces & hujus operis ambitionem. Sed quanto magis mihi convenit, ut ſilentium tanto nomini litem: duplo magis ipſe meretur harmoniam Apolliniſ & Muſarum, quibus ipſe præbet hoſpitiuſ domi ſuæ, quæ eſt verum muſeuſ & veruſ Parnaffuſ Romanuſ, ubi cum theſauro doctiſſimorum librorum & cum voluminibuſ immortalium imaginum inſtauravit ornamenta Græciæ & Romæ, reddens conſpectui & memoriæ, quæ tempuſ ſepelierat ac rapuerat. Ad tantuſ decuſ pari ſtudio cum illo currit Illustriſſimuſ D. Caroluſ Antoniuſ del Pozzo, concors ejuſ frater, qui & refert merita avi
ſu

fui, & propria virtute se extollit in splendore nobilissimæ suæ gentis.

214. S I S T R V M.

Quatuor virgæ siftri denotant quatuor elementa: & rotunditas, quæ illud cingit, convenit cœlo lunæ, per quod omnes res moventur. Sistrum quoque in sacrificiis concutiebatur. ad notandum, res omnes naturales esse semper in motu. Flos lotus, qui est in parte superiore, denotat virtutem solis, quæ movet ad generationem. Pulcherrimum sistrum ex metallo conspicitur in Museo D. Equitis Gualdi, ubi etiam adservatur magna copia rerum antiquarum & peregrinarum, ab illo accurate collecta.

P A R T I S P R I M A E

F I N I S.

ISIDE ET SERAPIDE

I

In Corniola

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

APOLLO

In Niccolò

1794

Portrait of a woman

ESCVLAPIO

3

In Corniola

1841

[Faint, illegible text]

HERCOLE

4

In Agata nera

PLATE I

HERCOLE

5

In nicholo di tre colori

NEW YORK

UNIVERSITY OF TORONTO

HERCOLE

6

In Corniola

1850

1850

In nichlo

FIGURE 3

HERCOLE

In Cristallo

BACHO

9

In Cameo

HAARLO

PANE

In Diaspro rosso

37278

[Faint, illegible handwritten text]

In Agata nera

1875

1875

In Corniola

1870

[Faint handwritten text]

MELEAGRO

In Corniola

MILITARIO

di G. G. G.

In Corniola

44
HICISTO

for service

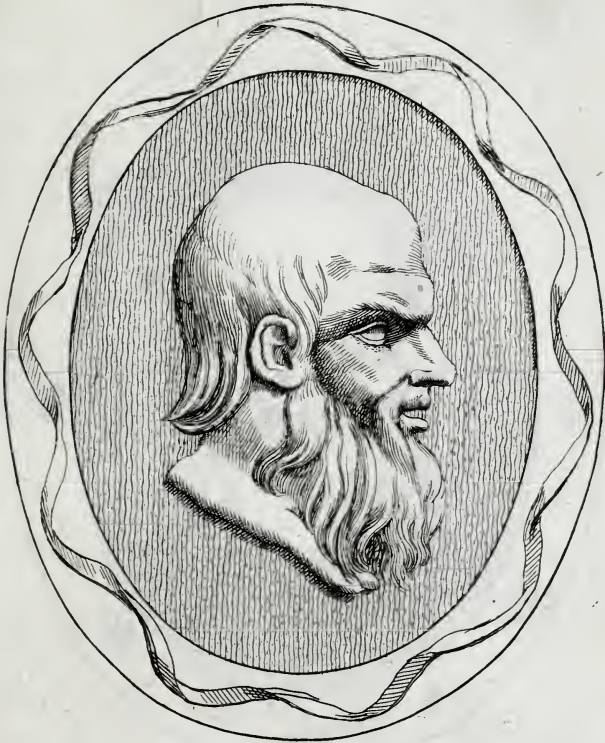
In Diaspro rosso

17
HOMERO

Per the engraver

FILEMONE

In Corniola

THE MUSEUM

Fig. 1.

SILENO

17

In Corniola

1774

1774

In Corniola

VIROGILIO

[Faint handwritten signature or text]

In Corniola

STATE

In Commemoration

In Corniola

In Cameo

REVOLUTION

1776

119.

In Corniola

Portrait of a woman

In Corniola

THE
LIBRARY OF THE
MUSEUM OF NATURAL HISTORY

1850

In Agata nera

44

APOLLONIO TIANICO

Apollonius

In Corniola

[Faint, illegible handwritten text]

FILOSOFO

In Calcidonia

PIRRO

Handwritten signature or name, possibly "Pirro".

In Agata nera

2

ALVARO CARRERA

Alvaro Carrera

SENECA

28

In Cameo

AMERICA

1796

SACERDOTE

In Corniola

J. C. G. G.

In Corniola

Salvator

In Corniola

11. 11. 11. 11. 11.

In Corniola.

In Agata varia

Alfonso de Aragón

In Ametisto

In Corniola

ALPHABETICAL INDEX
OF THE

In Corniola

In Cameo

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

TESTA INCOGNITA

38

In Diaspro rosso

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

In Ametista

M. A. SWINNEY, JR.

LIBRARY

ANTINOO

40

In Corgnola

PLATE 104

In Corniola

PLATE I

PLATE II

In Corniola

W. Barnett

In Corniola

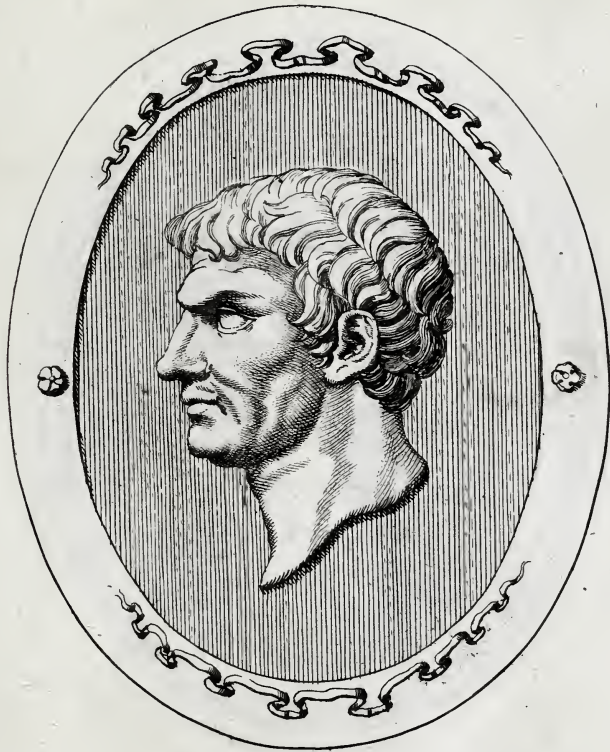
In Prasma

[Faint, illegible handwritten text]

CN. POMPEO. M

45

In Corniola

77

1800

1800

In Calcedonia

REVUE CLASSE

J. C. ...

In Corniola

47

C. GIULIO CESARE

A. Corradi

AVGVSTO ET SVO ASCENDENTE

In Crystallo

ALBERTO DI SIOVACCHINI

Alb. di Siovacchini

AVGVSTO

49

In Hiacinto

et

OTZ RVI

100-22-11

M. AGRIPPA

50

In Cameo

ALBERTA

[Faint, illegible handwritten text]

TIBERIO

51

In Cameo

1871

In Corniola

1870

In Commemoration

In Cameo

Milton Bates

In Cameo

PLATE 10

Fig. 10

In Clitropia

1800

Portrait of a woman

In Cameo

For ...

In Cameo

22

REVUE

[Faint, illegible handwritten text]

NERONE

58

In Corniola

87.

VERBA

In Christo

In Zaffiro

07

STATE

In Office

CALBA

60

In Cameo

Figure

In Nicholo

ANTONINO

62

In Agata varia

REVOLUTION

LIBERTY

COMMODO

63

In Corniola

GEORGIUS

1780

In Prasma

50

ST. THOMAS

St. Thomas

SETTIMIO. ET. GIVLIA

In Cameo

ALVIN WILSON

Alvin Wilson

CARACALLA

66

In Corniola

PARADISE

John Adams

ELAGABALO

67

In Corniola

In Cameo

MINERVA

69

In Agata.

20

MINERVA

Handwritten signature

In Hiacinto

Platone

In Cameo

1872

1872

MEDUSA

72

In Diaspro rosso

In Corniola

DELAUNAY

Portrait of a woman

In Corniola

for Council

In Corniola

013/2

[Faint, illegible handwritten text]

OLIMPIA

76

In Cameo

PLATE I

In Cameo

PLATE I

Fig. 1

Statua In Agata Varia

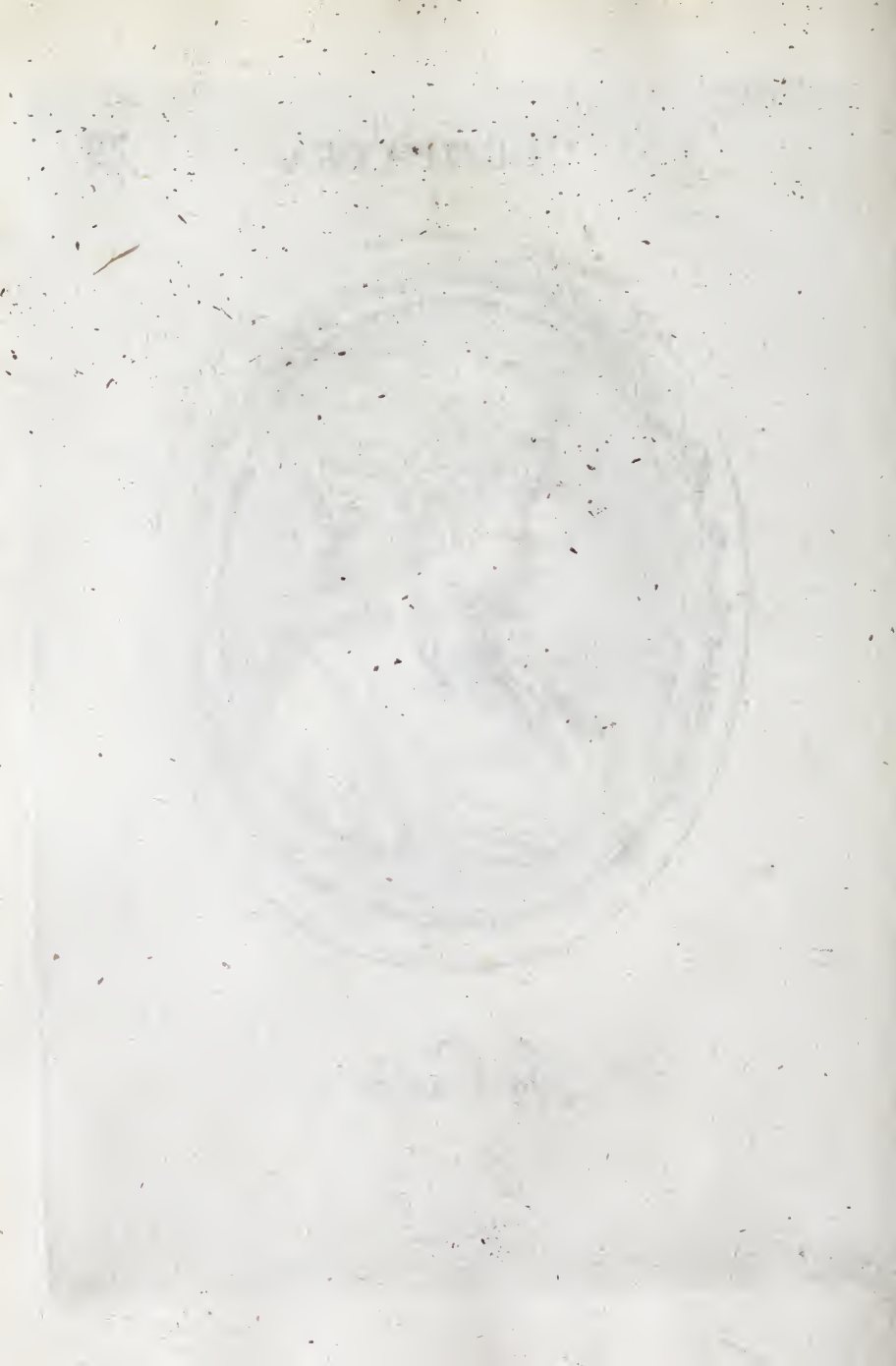
PLATE III

Portrait of the Author

In Cameo

REGINA ESTERNA

80

In Cameo

18. 1789-1793, 1795-1800.

1795-1800

In Corniola

ADRIANUS MINOR

Adrianus Minor

In Corniola

The University of Chicago
Library

In Plasma

[Faint, illegible handwritten text]

In Grisolita

1850

1850

POPPEA

85

In Cameo

82

HERMIONE

for the same

In Corniola

Handwritten signature or text, possibly 'Anthus'.

In Agata Varia

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

In Diaspro rosso

MISS MARY B. BROWN

J. B. Brown

GIVLIA AVG.

89

In Cameo

18

1875

In Corniola

Per Cornelia

In Cameo

60.

LESLIA PROGNITA

W. L. G.

In Corniola

BALCHAMPTON

[Faint, illegible handwritten text]

In Corniola

St. James

In Onice

In Lapis azzurro

20

W. H. L. C.

W. H. L. C.

BACHANTE

96

In Plasma

PLATE I

PLATE I

In calcidonio zaffirino

78

ITALIANE

f.

Handwritten text, likely a signature or name, appearing below the portrait.

In Ametisto.

BACHAN DE

Handwritten signature or name, possibly 'Bachan de'.

In Corniola

TESTA IRONIZATA

[Faint, illegible text]

MASCHERE BACHANALI 100
DE SILENI

MARCHESE BALLESTRINI

DESSEINI

In Hiacin

[Faint handwritten signature or text]

In Corniola

Martina Jardine

In Cameo

In Calcidonio

LIBRARY

1871

In Corniola

100

100

St. George

In Corniola

1870

1870

In Corniola

1877

In Calcidonio zafferino

John ...

HERCOLE ET EVRISTEORE ¹¹⁰

In Niccolo

5
THE UNIVERSITY OF CHICAGO

Handwritten signature or text, possibly "J. H. ..."

In Corniola

Mathias

In Ametisto

[Faint, illegible handwritten text]

In Corniola

Sanctus

Niccolo di vari Colori

Charles G. Loring

In Corniola

In Corniola

1871

THE GREAT EASTERN LIFE ASSURANCE CO. LTD.

London

In Onice

107

PLATE I

PLATE I

In Corniola

811

ALFONSO

ALFONSO

In Corniola

187

BLANK PAPER

[Faint, illegible handwritten text]

In Corgnola

J. C. Brown

In Onice

00

In Onice

121

1875

St. George

In Prasma

10

1875

1875

In Onice

In Corniola

for Exercise

AMORE VINCITORE

126

In Corniola

MADE IN GERMANY

MADE IN GERMANY

127
IL GIOCO COMPAGNO DI AMORE

In Corniola

THE HISTORY OF THE REIGN OF KING CHARLES THE FIRST

By J. H. [unclear]

In Niccolo

[Faint, illegible handwritten text]

In Corniola

1912
BATHING GUILD

1912

Plasma di Smeraldo

187

187

187

Plasma di Smeraldo

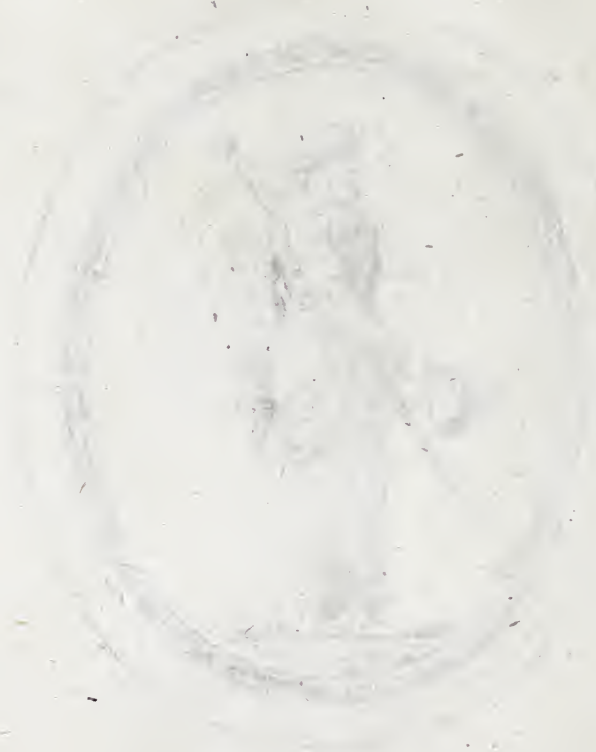

AMERICA

In Onice

THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS

THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS

In Corniola

11

1870

Handwritten signature or text at the bottom of the page.

In Onice

REV. JOHN W. BROWN

1850

In Balasso

In Corniola

1851

OR JAY

[Faint handwritten signature or text]

In Diaspro Verde

McKee

SACRIFITIO ALLA SALUTE 138

In Corniola

86

REVOLUTIONARY WAR

[Faint, illegible handwritten text]

In Agata varia

130

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

The University of Chicago

SACRIFITIO ALLA SALVTE ¹⁴⁰

In Corniola

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

In Cameo

J. C. M.

SACRIFITIO DI CALICVLA

142

In Elitropia

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

In Cameo

43

TALIA MIRA

1750

In Plasma di Smeraldo

John Baptist de ...

In Corniola.

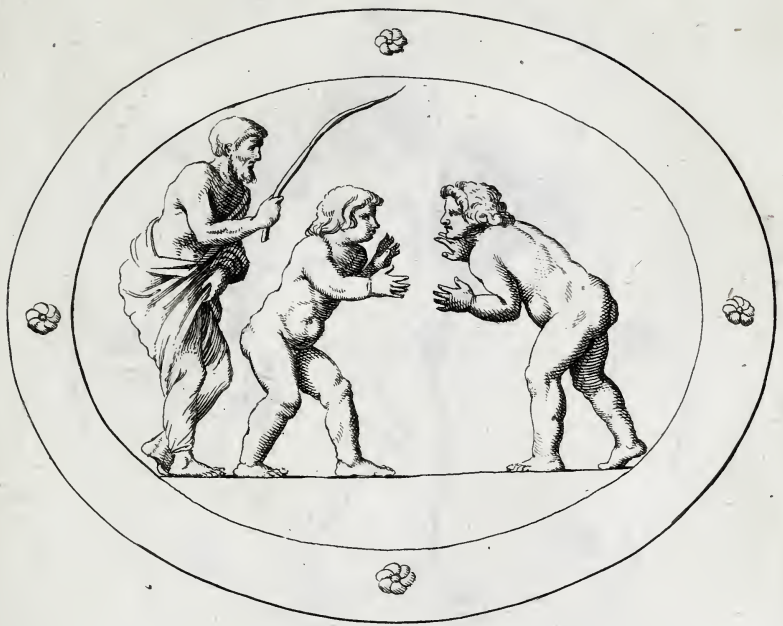
182

GEOPATIA

John J. ...

LOTTATORI

In Corniola

141

INOTATI

Sp. L. 141

In Corniola

AT TITULO

Sancti

In Niccolo

[Faint handwritten text, possibly a signature or date]

In Agata varia

Handwritten signature or text, possibly "P. Pirellino"

In Corniola

250

1871

Handwritten signature or text, possibly "J. C. Smith"

In Onice

273

1877

111

111

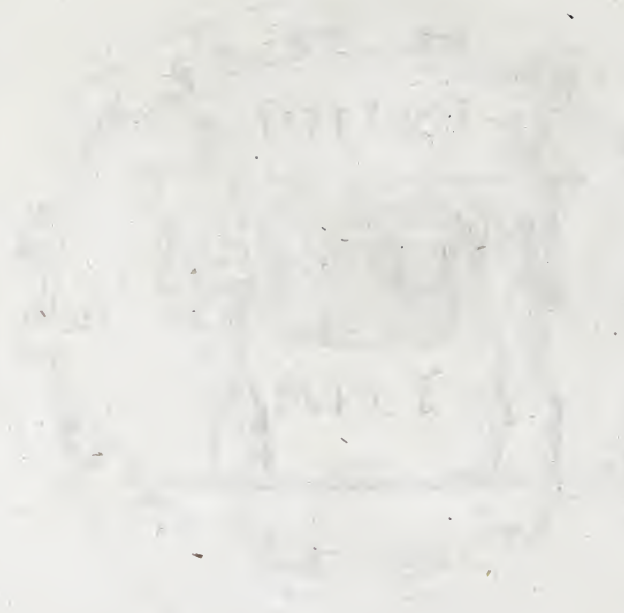
SCVDI ANCILI

In Agata varia

174

REVUE ANNUELLE

In Agata nera

[Faint, illegible handwritten text]

In Corniola

In Corniola

F. C. ...

MVTIO SCEVOLA

156

In Calcidonio

120

MILITIO SCYTHIA

Handwritten signature or name

In Onice

Stanley

In Corniola

CARITA MILITARE

Per Cornelia

In Cameo

120

ITALIANO

Handwritten signature or text, possibly "F. G. G. G."

In Plasma di Smeraldo

ALPHABETI ROMANICI

ALPHABETI ROMANICI

In Clitropia

for the Arts

In Onice

1587

In Igiada

Handwritten signature or text, possibly 'G. B. P.' or similar, located below the illustration.

In Onice

107

BOJLATOLOO OI PREMIO

[Faint, illegible handwritten text]

In Corniola

NAM FERRO VINCITORE

166

In Corniola

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

GLADIATORE

167

In Onice

[Faint, illegible handwritten text]

GLADIATORE

168

In Onice

For Justice

ACHILA

169

In Onice

In Corniola

1871

DEPARTMENT OF THE INTERIOR

LIBRARY OF THE
DEPARTMENT OF THE INTERIOR

In Corniola

JUSTITATIONE

[Faint, illegible handwritten text]

Statua di Pietra Cytia Verde

James O. Hill

In Clitropia

123

ST. JOHN'S COLLEGE

1870

In Niccolo

1800

ARIETE. DI. MERCURIO

In Corniola

ALBERT DUMERCHON

Albert Dumerchon

FAVNO ET CAPRO

In Cristallo Vermiglio

In Diaspro rosso

Handwritten signature or name, possibly 'G. P. ...'

In Elitropia

THE HISTORY OF THE

CARRO DI BACHO

In Corgnola

171

THE GREAT BRITAIN

Handwritten text, possibly a signature or name, located below the vignette.

TIGRE DI BACHO

In Corgnola

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

[Faint handwritten text, possibly a signature or name]

LVPA CON ROMVLO E REMO

In Corniola

1911

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LVPO ET CAPRO

In Corgnola

for Tripoli

LVPO ET LEPRE

In Niccolo

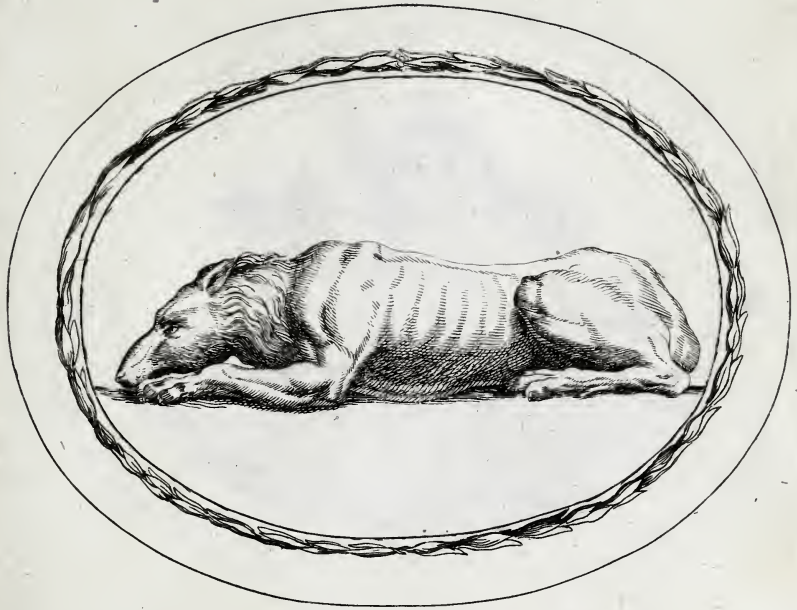
1874

LIBRARY OF THE

John Wilson

CANE

Tutto Rileuo in Calcidonio Zaffirino

187

187

Handwritten text, possibly a signature or name, located below the diagram.

EVROPA

In Corniola

1760

For the Council

SEGNIO CELESTE

In Agata Negra

180

RECENTA CLIMATE

For further information

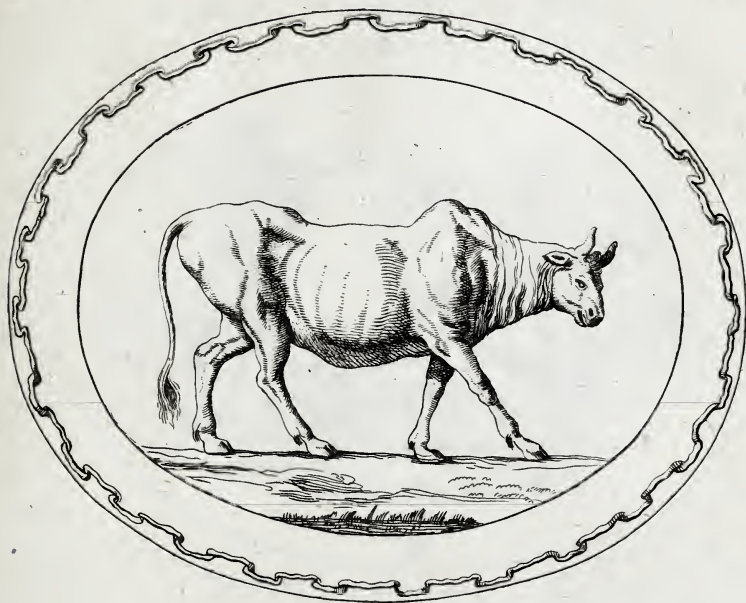
SEGNIO CELESTE

In Onice

VACHA. DI EGITTO

In Nicolo

881

AT THE ...

...

PASTORE

In Calcidonio

121

PLATE I

For the illustration

BIGA

190

In Agata Negra

100

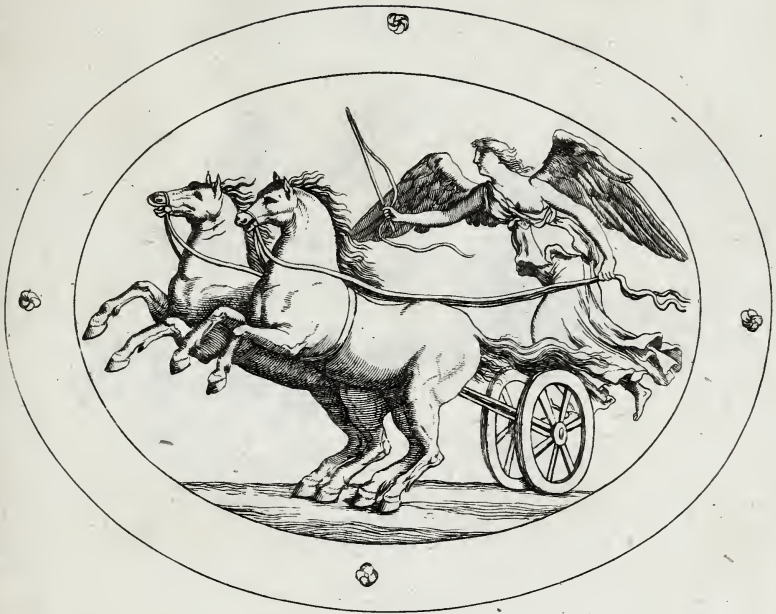
1875

St. George on Horseback

BIGA

191

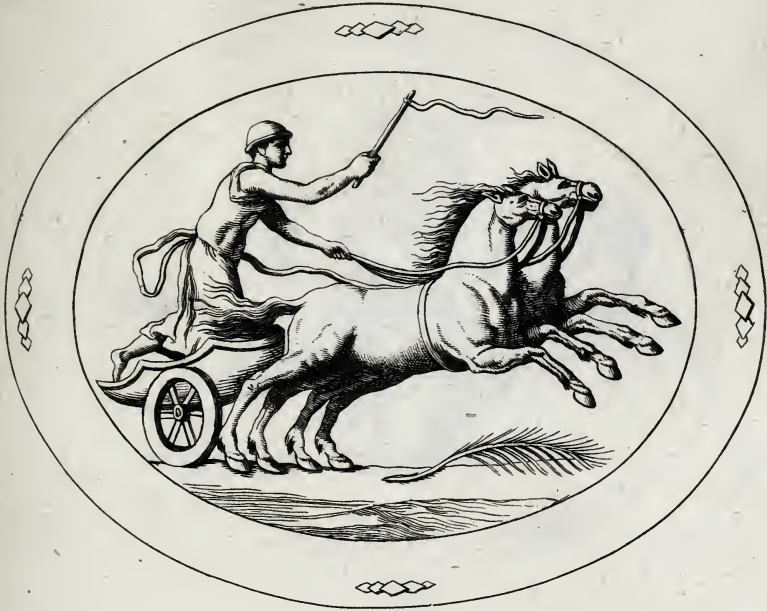
In Cameo

... ..

... ..

AVRICATORE

In Corgnola

CAVALLI DESVLTORI

193

In Corgnola

187

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

CACCIA DEL CINGHIALE

In Corgniola

In Niccolò

Handwritten signature or mark at the bottom center of the page.

In Corniola

100

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

[Faint, illegible handwritten text]

In Agata Nera

Handwritten signature or name, possibly 'Johann...'.

In Corniolo

For the Eagle and Dog

In Corniola

San Giovanni

In Corniola

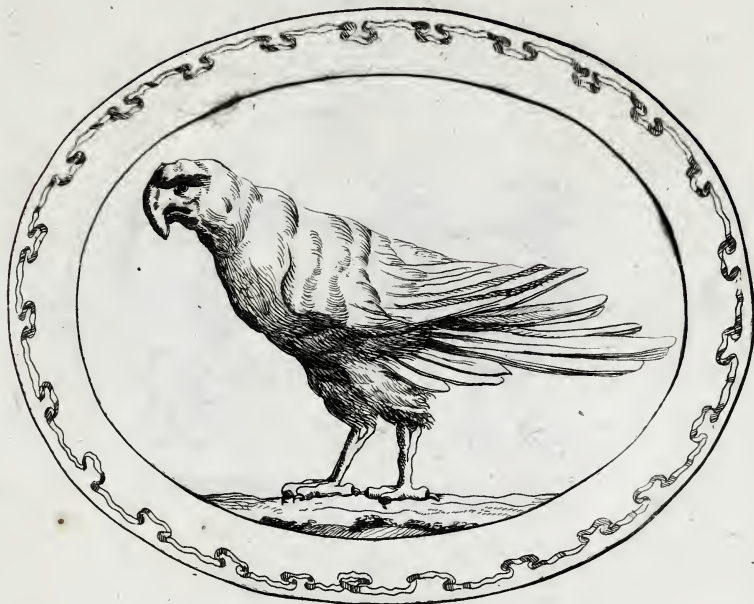
GALLO DIABETE

Testis

PAPPA . GALLO

201

In Smeraldo Orientale

184

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

For the University of Chicago

In Diaspro Rosso

105

CAROLINA

Faint handwritten text, possibly a signature or name.

CHIMERA

203

In Niccolo

103

CHAMBERLAIN

John Chamberlain

CHIMERA

In Onice

104

IMPRESA

Per Orla

In Corgnola

San Carlo

SFINGE

In Agata Nera

500

THE PATENT

Handwritten signature or text, possibly 'The Patent' or similar, written in a cursive style.

In Agata Negra

106

PROBATIONER

[Faint handwritten text, possibly a signature or name]

ANIMALE. EGITIO

In Agata Varia

375

ESTABLISHED 1810

1810

Handwritten signature or name, possibly "J. J. Jones" or similar, written in cursive script.

CARRO D'AMORE TIRATO DA DELFINI

In Diaspro rosso

NATIONAL ANTHROPOLOGICAL ARCHIVES

1880-1881

AMORE E DELFINO

In Niccolo

100

GENERAL INSTRUCTIONS

[Faint handwritten text, possibly a signature or date]

DELFINO

In Niccolo

WESTERN

[Faint, illegible text or signature]

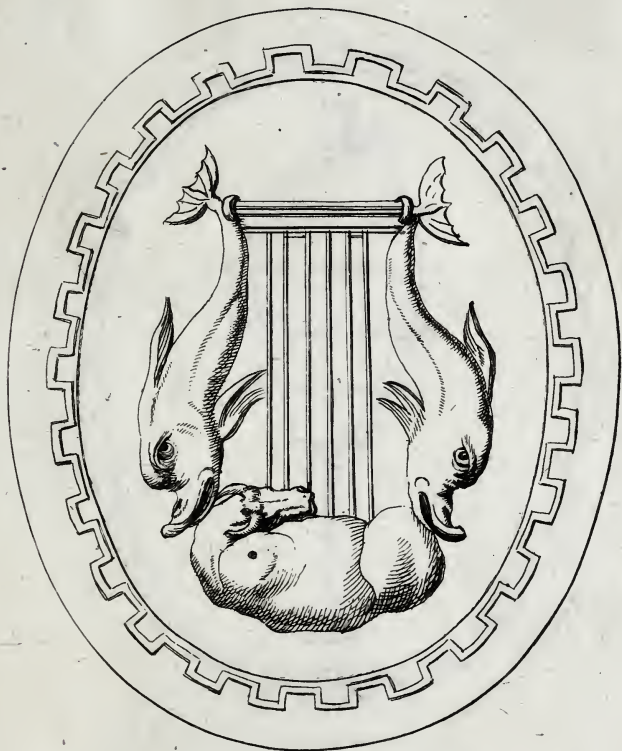
CAVALLO MARINO

In Plasma di Smeraldo

1871

In Corgnola

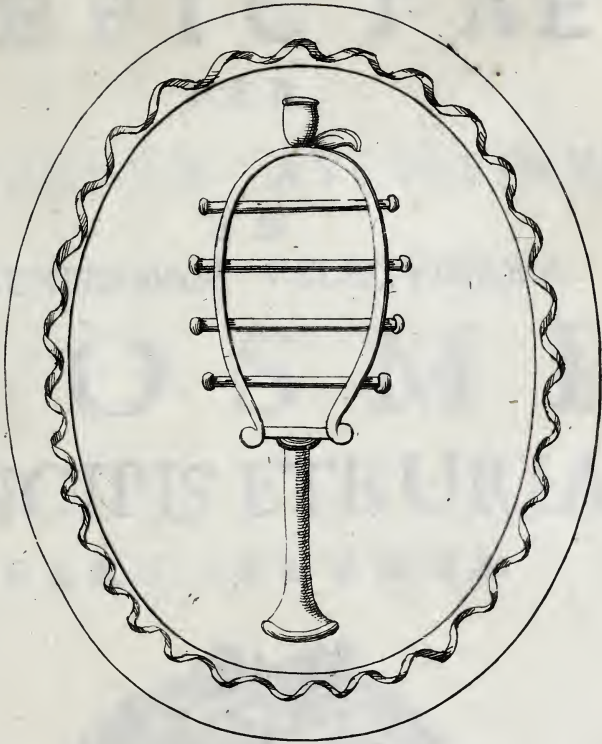
1875

ALDRIDGE & BOWEN

ALDRIDGE & BOWEN

In Plasma di Smeraldo

Handwritten text, possibly a signature or name, written in cursive script.

G E M M A E
ANTIQUAE
D E P I C T A E
P E R
LEONARDVM AVGVSTINVM
A D
SERENISSIMAM CELSITVDINEM
C O S M I
P R I N C I P I S E T R U R I A E .
P A R S S E C V N D A .

AMSTELODAMI
Apud ABRAHAMUM BLOOTELING
MDCLXXV.

GEMMAE

ANTIQUE

DEPTIC LAE

PER

DEPARTMENT OF AGRICULTURE

DEPARTMENT OF AGRICULTURE

COMI

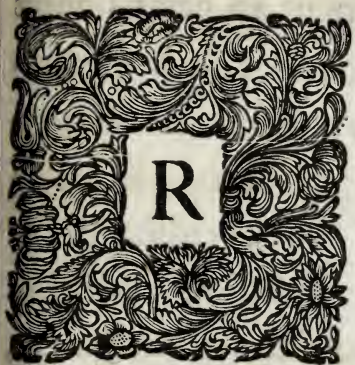
UNIVERSITY OF CALIFORNIA

PART SECOND

THE UNIVERSITY OF CALIFORNIA
LIBRARY

Serenissime Princeps.

Esonat Europā nomen
Serenissimæ Celsitudinis
Tuæ ex omnibus parti-
bus, in quibus vestigia
magnanimæ virtutis Tuæ
impressa reliquisti; simul
& Florentia & Etruria

solvunt ad reditum Tuum vota, salutantes
Deum cum infinitis gratæ voluntatis indiciis,
ac lætis acclamationibus plaudunt & jubilant
agnoscentes Te per incomparabilis Tuæ indolis
ornamenta attulisse tecum, quicquid alibi aut
æstimatur maxime aut admirationem meretur.
Ego autem, qui lætitiæ istius, quæ fruuntur
nunc subjecti Celsitudinis Tuæ, partem ca-
pio, præter hanc communem occasionem sen-
tio ab singulari meâ pietate commotum im-
ple-

DEDICATIO.

pletumque immenso gaudio ; cujus non modo ea fuit felicitas, ut nascerer in fortunatissimo Tuo imperio , sed etiam ut ab primis annis summam Serenissimæ Domus Tuæ benignitatem & favorem experirer, sicut nunc quoque in hac labente jam ætate videor revirescere in gratia Serenissimi Magni Ducis Ferdinandi, & Eminentissimi ac Reverendissimi Principis Cardinalis Leopoldi , quorum alterum Patrem, alterum Patrum nominat Serenissima Celsitudo Tua. Quæ tanta in me est, ut devotissimus mei animi habitus non se capiens & continens prodeat & Tibi se humillime submittat, offerendo quasi tributum has antiquas Gemmas typis expressas, res non quidem tam materia pretiosas, quam forma & artificio. Et quidem in hoc opportuno tempore facio, ut eas offeram Serenissimæ Celsitudini Tuæ, quo acquiescens in Musis, blandissimis deliciis Tuis & oblectamine lenissimo inter alia nobi-

D E D I C A T I O.

nobilia studia recolliges vetusta monumenta
 prisca gemmarum, consuetudine & amore
 hæreditario, qui Tibi innatus est descendens ab
 heroico sanguine Majorum Tuorum & Immor-
 talis ac Gloriosissimæ Mediceæ Domus, præ-
 sidis tutelaris scientiarum ac bonarum artium,
 & cujus ope auxilioque in Italia & Europa
 omni instauratæ sunt antiquæ doctrinæ. Unde
 est, ut hodieque ad exemplum Magni Patris
 Tui Patruisque effulgeant in animo Tuo regni
 istæ virtutes, atque in hac juvenili ætate in Te
 celebretur tutela ac patrocinium virorum do-
 ctorum & liberalis eruditionis; testante id affa-
 tim amore & prolixitate, qua prosequeris li-
 bros, bibliothecas & Academias & comitatutot
 insignium & clarorum ingeniorum in reconditis
 & peregrinis literis. Propterea supplico Se-
 renissimæ C. T. ut admittat accipiatque has an-
 tiquas memorias a me collectas ex antiquæ Ro-

DEDICATIO.

inæ cineribus & sepulcris temporis, refulgentes
tamen ad radios Splendidissimi Tui Nominis;
utique cum illis placeat Tibi hæc mea devotio,
quæ omnes partes viresque meas huc vocat, ut
obsequar Tibi. Et nunc igitur cum ea humillime
me coram Serenissima C. T. projicio, precorque
ubertatem plenissimam omnis felicitatis, de-
dicans Tibi & operam hanc & me ipsum.
Romæ die xvi Novembris cl^o l^o lxi.

Serenissimæ Celsitudinis Tuæ

Humillimus ac Devotissimus

servus ac subjectus

LEONARDUS AUGUSTINI.

AMICE

AMICE LECTOR,

Ita comparatum est a natura, ut prestantes animi incendantur ad desideria earum rerum, quæ astimantur & in fama ac pretio sunt propter aliquam dignitatem & singularem virtutem, unde amor & astimatio eximiarum rerum solet oriri. Nec tantum cum summo labore eas inquirunt & habent acceptissimas, sed si propter aliquem infelicem casum videant eas deficere & sentire injurias temporis, omni cura & sollicitudine se fatigant ad eas fovendas & restituendas in statum pristinum. Ad quod accessit laudabilis consuetudo, ut judicantes ipsi eas esse valde utiles ac jucundas, cum aliis illas communicent operâ literarum, & publico visui exponant cum perpetuo quodam virtutis & ingenii commercio. Inde est, mi Lector, ut, quum dederim tibi Antiquas meas gemmas expressas in libro imaginum jam ante duodecim annos per me publicato, cujus & sensus & artificium simul satis valida sunt ad amœnitatem & antiquitatis cognitionem cum approbatione meâ diligentia & affectus, revertar denuo ad offerendas tibi has alias, quas deinde collegi ex augustis maximæ Romæ ruinis. Sed & eodem fine, quo tunc constituēbam tibi placere per priores, nunc secundas tibi offero in hac altera parte; & tam in his, quam in illis satisfaciēte tibi cura mea, qua eas collegi, laudabo excellentiam conceptus & boni antiqui moris in eclyptis tam raris, quæ certe sunt ideæ et indicia excellentissimorum sculptorum Græcorum simul et Romanorum. Neque ego opinor conspectum requirere efficaciam verborum ad augendum illarum pretium; quæ tunc tanto veniunt commodiores, quod in illud venerimus seculum, in quo pictura et sculptura incipiunt deficere in conceptibus, et coguntur recurrere ad bona antiqua exempla, quorum oblivio inolevit. Quare porrigens tibi imagines harum gemmarum, nescias est, ut silentio negligam laudes D. Joannis Baptiste Galestruzzi, pictoris Florentini, qui continuus fuit in illis traducendis ex primario & ipsa calatura, quod jam dignatus erat facere in primo libro; ad quod efficiendum adhibuit omne studium ac diligentiam, ut ex tenuitate vix conspicienda referres

AD LECTOREM.

in eam magnitudinem, quam vides, servatis congruis omnium ac decentibus formis ac lineamentis. Caterum fert hoc loco animus, ut satisfaciam ingenuitati meae rumpendis silentii pactis et publice enarrando officio ejus, qui tanto magis conatur abscondi illud, in eo quod debeo Joanni Petro Bellorio, qui aliam harum Gemmarum formam depinxit eruditione sua, et gratuito beneficio annotationum suarum tam in prima quam in hac secunda parte me demeruit. Neque est, quod hac confessione censeas quidquam me mihi demere; quoniam et in partem venio gloriae amici, et impleo officium ad quod sentis me esse obligatum. Non habeo, mi Lector, quod in tuam gratiam possim subnectere illis quae de scopo meo aperui tibi in prima parte: & si occurret singularis quedam observatio, explicabitur in notis, in quibus opera data est brevitati tanto impensior, ne dolere posset tua patientia. Quippe si es doctus, mihi sufficit demonstrasse tibi loca, in quibus consuevisti exspatiari cum ingenio; quod si commotus sola quadam curiositate huc accedis, abunde satiaberis in cognitione monumenti alicujus peregrini. Vive felix, grate interpretans hunc meum affectum, quo meas Gemmas tibi offero et dono.

I N D E X

I N

G E M M A S A N T I Q U A S D E P I C T A S

A. B

L E O N A R D O A V G V S T I N O.

A.		F.	
<i>Abraxas</i>	Num. 36	<i>Fortuna Antiochia</i>	31
<i>AEsculapius</i>	12	<i>lusus</i>	21
<i>Alexandria</i>	30		
<i>Apollo et Marsyas</i>	9	G.	
<i>Aristomachus</i>	27	<i>Genii venatio</i>	20
<i>Augustus</i>	47	<i>Gladiatores</i>	26
B.		H.	
<i>Bacchantes</i>	14	<i>Heraclitus</i>	28
		<i>Hercules cum Amore</i>	6
C.		<i>cum Cerbero</i>	5
<i>Capita ignota</i>	49. 50	<i>Hermaphroditus</i>	18
<i>Characteres magici</i>	22		
<i>Circulator</i>	32		
<i>Citharistria</i>	10	I.	
<i>Cleopatra</i>	42	<i>Inscriptio</i>	61
		<i>Isis et Serapis</i>	4
D.		<i>Julius Caesar</i>	46
<i>Democritus</i>	29	<i>Junius Brutus</i>	45
		* *	Le-

I N D E X

L.		P.	
<i>Leda</i>	19	<i>Pallas</i>	1. 2
<i>Leo Mithriacus</i>	34. 35	<i>Poetria</i>	43
<i>Lepidus</i>	48	<i>Priapi sacrificium</i>	13
		<i>Pugna</i>	25
M.		S.	
<i>Medusa</i>	3	<i>Sacerdos Aegyptius</i>	39. 40
<i>Mensa Sacra Aegyptia</i>	38	<i>Sacrificium Priapi</i>	13
<i>Mercurius</i>	11	<i>Semiramis</i>	41
<i>Minerva</i>	1. 2		
<i>Mithra</i>	33	T.	
<i>Mutius Scavola</i>	23	<i>Trajanus</i>	41
N.		V.	
<i>Nereides</i>	17	<i>Venatio</i>	22
		<i>Venus</i>	15
		<i>marina</i>	16
O.		<i>Victoria</i>	7.
<i>Orpheus</i>	8		

F I N I S.

ANNOTATIONES

AD

GEMMAS

ANTIQUAS

LEONARDI AUGUSTINI.

PARS SECUNDA.

ANNOTATIONES
AD

G E M M A R

ANTIQVA

LEONARDI AUSTRIAE

RELIQVA

ANNO-

D I S S E R T A T I O

DE GEMMIS ANTIQVIS ANNVLORVM.

Rincipio usurpati fuerunt annuli non ad ornamentum, sed ut essent sigilla, tesseræ & pignora; non decorati vel artificio vel gemmis; sed eadem materia, unde confecti erant illi, ferrum nempe aut metallum vel aurum continebat sigillum & formam ei dabat. Mox cum usu accrevit species, & impositi illis sunt lapilli electissimi; quin etiam ut fieret eorum pretium inæstimabile, quæsitæ est insignium maxime artificum industria, atque hinc emanavit fama Pyrgotelis, Theodori, Apollonii, Croni & Dioscoridis: de qua re satis scripserunt Plinius & Macrobius. Mihi quidem animus non fert loqui vel de antiquitate vel modis ac dignitate annulorum, neque etiam de materia & virtute lapidum incisorum, sed tantummodo referre utilitatem rerum illic expressarum, velut introductionis loco figurarum hujus secundæ & primæ partis; quod declaraturus sum ea brevitate, quam mihi definivi. Nihilominus incipiam ab ratione incidendi gemmas, quæ duplex est, altera cava & profunda, Græcis appellata *γλυπτική*

vel *Διαγλυφική*, altera eminent, & exhibens figuram ab fundo elevatam, illis dicta *ἀναγλυφική* vel *ἀναγλυπική*. Priore modo sculptæ gemmæ & cavatæ adhibebantur ad sigilla, & vinctæ in annulis signatoribus ectypum in cera relinquebant, & sic signabantur tabulæ, scripta, & res pretiosæ ac familiares. Aliæ gemmæ elaboratæ ita, ut media eminent, adhibebantur modo folius ornatus causa, tam in annulis, quam armillis, monilibus & zonis fibulisque gemmatis, quarum aliquot exempla sunt in promptu & visa. Erant vero illæ insculptæ achatis, sardonycibus, onycibusque & aliis gemmis, quæ nobis vocantur camei. i. varii lapides; ex quibus tamen sunt achatæ admirabiles ad ludum jocumque præbendum arti propter varietatem colorum naturalium. Insuper gestabantur in pectore, tanquam amuleta, & bullæ, & ad ostentationem honoris, sicut apud Fulvium Ursinum exstat effigies Alexandri Magni & Olympiadis matris ejus, inhærente ipsius pectori lapide vario cum capite Jovis Ammonis. Cæterum ea, quæ reperiuntur lapidibus annulorum insculpta, admodum sunt diversa; eo quod unicuique licebat istic exhibere & gestare quod lubebat: præcipue autem reperiuntur Dii, Heroes & Genii Tutelares vel privatorum hominum, vel familiarum aut civitatum, etiam Reges, Duces militum, vultus majorum atque etiam ipsorum, qui usurpabant gemmas & digitis gestabant: & præter hos pro uniuscujusque artificio & studio Philosophos, Poetas, Oratores, Cursores, Athletas, bigas, quadrigas, victorias, & palmas Olympicas sacrorumque certaminum. Alii referebant in

eis historias rerum gestarum in honorem virtutis & splendorem famæ, similiterque dignitates, sacerdotia, sacrificia, sacra mysteria & insignia sacra, itemque varia symbola moralia ac naturalia cum signis cœlestibus & stellarum positionibus, in quibus multi varia credulitate ac superstitione se deceperunt. Quod vero attinet ad formatos in eis Deos, Atteius Capito peritissimus juris pontificii & memoratus Macrobio, prohibebat Deos gestare in annulis sculptos, *cum nefas esse sanciret Deorum formas insculpi annulis*. At tamen dense ac numerosè id fecerunt, & plurimos videmus in gemmis, non modo ex eis, qui singulares erant Romanorum, sed quotquot ad eos venerunt ex Græcia, Ægypto, Perside: & vituperat Plinius, non solas fœminas, sed etiam viros in annulis habere amuleta & idola Ægyptia, Harpocratem, Isin, Osirin, Canopum & alios. *Jam vero Harpocratem statuas Ægyptiorum numinum in digitis viri quoque ponere incipiunt*. Multa numina in hoc scripto occurrunt Ægyptia, Persica, Asiatica, Græca & Romana, & sane posset eorum turba colligi ad componendam plenam Iconologiam. Quod ad Heroas & civitatum conditores Regesque & Principes attinet, offerunt se Pergamus, Helenus, Diomedes, Perseus, Hiacynthus, Hercules, Hyllus, Aventinus, Romulus, cum lactente lupa, & similes, tum in his, tum in aliis imaginibus & ipsis gemmis. Et ut veniamus ad Reges, Alexander Magnus scribens in Europa signabat propria sua effigie; at in Asia utebatur annulo Darii. Interpres Thucydidis narrans Xerxem imperasse Artabazo, ut reddens epistolam Pausaniæ Spartanorum

norum Duci, monstraret ei regium sigillum, addit
 signum regum Persicorum ex quorundam opinione
 fuisse imaginem Xerxis, ut vero alii censent, Cyri,
 aut ejus equi, cujus hinnitu nactus erat regnum. Etiam
 Persici Reges usurparunt sigillum cum imagine Semi-
 ramidis, vel potius Rhodogynes, ut testatur Polyæ-
 nus. Alexander autem ita fuit delicatus in effigie
 sua in gemmis, ut elegerit sibi clarissimum artificem
 Pyrgotelen, omnes alios vetans in eis se exprimere,
 salvo honore Apellis ac Lysippi. Eum Pyrgoteles
 variis simulavit modis, & nos illum vidimus cum cor-
 nibus in capite ea forma, quam monstravimus in
 pulcherrimo achate, quando ornare se solebat pur-
 pura & cum cornibus Ammonis, cujus credi volebat
 filius. Non paucæ reperiuntur cum Alexandri vultu
 gemmæ, quæ fuerunt portatæ in digito & annulis ad
 amuleti modum, non secus ac si ejus imago juvaret
 ad fortunanda negotia & consilia eorum, qui eam
 portarent; etiam Spartiano adnotante, in familia
 Macrianorum tam viros quam fæminas semper gestas-
 se vultum Alexandri tum in aliis ornamentis tum in
 annulis, & ob eandem causam credi potest eundem
 Augustum quoque signavisse imagine Alexandri. Ad
 quam consuetudinem gestandi in annulis vultus Re-
 gum, adjungemus exemplum Luculli, quum in bel-
 lo Mithridatico profectus Alexandriam, honoratissi-
 meque exceptus ab Rege Ptolemæo repudiavit omnia
 etiam pretiosissima munera, solum recipiens smarag-
 dum auro illigatum; quem tamen etiam omnino spre-
 visset, nisi Rex ipsi monstrasset propriam effigiem in
 ea gemma sculptam. Plinius Nepos Trajano scribit
 de

de Callidromo servo Pacori regis Parthorum per multos annos, qui veniens Nicomediam secum apportaverat gemmam cum imagine Pacori habitu & cultu regio. De Romanis Imperatoribus produximus elegantissimas gemmas Julii Cæsaris, Augusti, Tiberii, & sic multorum aliorum, quæ suis quæque temporibus erant usurpatæ. Augustus, de quo paulo ante fuimus loquuti, in signandis epistolis, diplomatibus & libellis supplicibus, primo utebatur Sphinge, dein gemma imaginem Alexandri Magni continente, & tandem is signavit sua ipsius, quam sculpserat Dioscorides, eademque signare perseverarunt Tiberius & alii insequentes Principes. In principatu ejusdem Tiberii capital erat, si quis in latrinas aut lupanaria intulisset effigiem ejus in annulis aut nummis: celebrataque est cautela & fides servi Pauli, viri prætorii, qui inebriatus in convivio, & cupiens urinam exonerare, manum obscœnis admovit, cui erat inditus annulus cum imagine Tiberii, & jam accusandus erat delicti capitalis, nisi diligens servi cura eum liberasset: quippe non advertenti domino anulum digito abstulit, monstravitque eo tempore illum in sua manu fuisse. Liberti Claudii dabant annulos cum vultu Principis illis, quos volebant admittere, & hi soli habebant jus accedendi ad Principem; licet hi annuli essent aurei, quoniam Claudius in principatu suo non usus fuit gemmis, sed auro signavit. Effigies majorum, sicut solebant poni in clypeis aut scutis & in atriis, sic gloriæ causa gestabant quoque in annulis. Tales nonnullæ conspiciuntur Herculis, in typum Heraclidarum, quas etiamnum ad ejus similitudinem videmus

ornatas spoliis Leonis. Valerius Maximus scribit, Censores annulum abstulisse filio Scipionis Africani, in quo effictus erat vultus Scipionis patris. Cicero agnoscens sigilla literarum ab conjuratis cum Catilina scriptarum, in eo, quod erat Lentuli, reperiēbat imaginem Cornelii Lentuli, avi ejus, viri clarissimi, & tuncum rogavit: *tum ostendi tabellas Lentulo, & quasi vi, cognosceretne signum. annuit. est vero, inquam, signum quidem notum, imago avi tui clarissimi viri.* Et ob hanc causam in gemmis effigiati sunt multorum illustrium virorum vultus, Numæ Pompilii, Junii Bruti, T. Quintii Flaminini, L. Sulpicii, & aliorum, tam in nummis quam in gemmis, ab successoribus in familiis ipsorum: multi etiam ignorantur & obscuri jacent ob defectum nominum, quæ adposita non sunt. Julius Cæsar tessera utebatur cum imagine Veneris Victricis, a qua & Ænea gloriabatur originem suam esse. Dio vocat Venerem Armatam, scribitque Cæsarem habuisse eam sculptam in sigillo suo, ac portasse in annulo, prout demonstravimus in priore parte in onyxe, cum hasta vel sceptro, galea in manu, & scuto ad pedes, nec valde differens occurrit expressa in nummis. Quod ad Philosophos, Cicero lib. 5 de finibus loquitur de imagine Epicuri, quæ ab ejus familiaribus exprimebatur non modo in picturis, sed etiam in scyphis & annulis. Sic in gemmis durant varii vultus philosophorum, poetarum, oratorum & celebrium ingeniorum, Solonis, Socratis, Platonis, Archytæ, Diogenis, Apollinis Tyanei, Demosthenis, Ciceronis, Senecæ, Homeri, Virgillii, Philemonis, Aristomachi, Heracliti & Democriti,

criti, quos damus in hac secunda parte. Sic Apollo & Musæ, Hercules Musagetæ, & alia symbola pertinentia ad poesin, ad poema Heroicum, ad Eclogas & ad scenam. Etiam in hac parte secunda repositum est pulcherrimum sigillum Neronis, nempe Citharædus sub forma Apollinis cum fabula Marsyæ, quod satis memorabile. De illis, qui signabant propria imagine in annulo, exemplum habemus in Pseudolo Plautina militis illius, qui apud lenonem relinquebat symbolum suum pretium prostibuli.

*Ea causa miles suum reliquit symbolum
Expressum in cera ex anulo suam imaginem.*

Et Martialis de puero Bruti

*Gloria tam parvi non est obscura sigilli,
Istius pueri Brutus amator eras.*

Et per hanc causam multi in antiquis gemmis occurrunt ignoti vultus. Superfunt etiam varia monumenta athletarum, & expressum habemus Allionem coronatum oleastro vel lauro in sacris ludis Olympicis vel Pythiis, Manferum victorem quoque cum palma, bigas, quadrigas cum victoria, cursores, desultores, gladiatores, rudiarios. Plinius nepos signabat annulo, cujus symbolum erat quadriga, quoniam ipse, ut scribit Calvisio, delectabatur ludis circensibus: *Circenses erant, quo genere spectaculi non levissime quidem teneor*, etsi negligebat eos captus majore amore erga studia literarum. Similes bigæ & quadrigæ relatæ sunt in prima parte, in cujus principio exhibentur aliquot effigies Herculis juvenis imberbis & barbati, coronati oleagina aut laurea corona, quomodo etiam

etiam conspiciuntur in nummis Græcis & marmoribus; & nihilominus possent esse effigies athletarum vincentium, id quod admonendum putavi. In aliis gemmis recognoscimus aquiliferos, legionarios milites cum præmio, tropæis, & victoriis, symbolis & honoribus bellicis, ut leguntur apud Xenophontem symbolum militum Cyri fuisse Victoria & Jupiter Conservator. Timoleon Corinthius in Calauria confligens cum Iceta ad fluvium Damyriam, & ducibus ejus certantibus, quis primus fluvium transiret, ille ad finiendam controversiam annulos universorum inditos chlamydi suæ & simul permixtos educi jussit; primus autem qui excidit, imaginem habuit tropæi, quod augurium fuit victoriæ. Quum Galba Imperator in Hispania esset, in munitionibus castelli alicujus inventus fuit annulus antiquus, in cujus gemma erat insculpta Victoria cum tropæo, quæ similiter augurium imperii Galbæ dedit. In Curculione Plautina Therapontigonus miles in annulo sculptum habebat clypeatum militem, qui gladio percutiebat elephantem. Quis potuisset unquam in lucem reducere sacrificia Jovis, Bacchi, Cereris, Salutis, Dianæ, aut mysteria Eleusinia, Dionysiaca, Ephesia, Isiaca & Mithriaca, cum Silenis, Bacchantibus, Fanaticis & sacris insignibus Apollinis, Mercurii ac Martis, aut Salios ac Ancilia, quæ nos protulimus? Inter historias in gemmis expressas satis nota est illa Sullæ, qui quum cepisset Jugurtham, traditum sibi ab Boccho rege, ad quem fugerat post cladem, ita facto isto gloriabatur, ut id gestaret in annulo sculptum, semperque eo sigillo uteretur, ita ut conspicitur in nummo

mo argenteo cuso ab filio ejus Fausto, ubi exhibetur Sulla Quæstor in sublimi folio, & Bocchus genu humi flectens porrigit illi ramum lauri, quum interim Jugurtha adstat ingeniculatus manibus retro ligatis instar captivi. Hispanus ille ex Intercatia, cujus pater quum provocavisset Scipionem Æmilianum, ab eodem victus fuit & occisus, ille tamen gloriabatur eo ipso, curavitque sculpi in annulo pugnam istam, utens eo sigillo; unde Stiloni occasionem dedit ridendi, dicendique, id non fuisse ipsum facturum, si Scipio ab patre ejus fuisset victus? In compluribus gemmis & variis modis sculptum habemus factum Mutii Scavolæ, Cincinnati, ut se armis induat, cervam Sertorii prope tropæum, caput Pompeii ad portatum Cæsari, itemque varias fabulas, Arionem, Orpheum, Ganymeden, Jolen, Ledam, Hermaphroditum, quorum adferimus exempla. Sed omissis his symbolis sive naturalibus sive moralibus aliisque, quæ requirerent integrum opus, annotabo alia quædam loca veterum auctorum, in quæ incidi ad diversitatem figurarum in gemmis pertinentia. Antiquissimum fuit sigillum Ulyssis usque ab Trojanis temporibus. Quamquam in illis non consentiat Plinius fuisse usum annulorum, tamen scribit Plutarchus eum in scuto posuisse & annulo suo insculpsisse delphina, qui conservaverat Telemachum filium lapsum in mare. Similis delphin occurrit in prima parte in onyce sive per hanc occasionem, seu potius sit signum cœleste. Josephus in Antiquitatibus Judaicis allegat epistolam, ab Ario rege Lacedæmoniorum scriptam ad Oniam Pontificem, in qua significat ei regium sigillum Aquilam,

quæ unguibus tenebat serpentem, & talis alia occurrit in quibusdam nummis. Seleucus Rex Babylonæ a matre dono acceperat anulum ferreum, cui insculpta erat ancora, signum firmitatis ac securitatis: & Poly-crates quoque in annulo suo usurpabat ectypum lyræ. Sigillum in annulo Amphitruonis apud Plautum erat Sol oriens in quadriga, & simile novimus in aliis vetustis gemmis. Ismenias choraules solitus uti pulcherrimis gemmis, comparavit smaragdum, in quo ficta erat Amygone, una ex quinquaginta filiabus Danai, impleta ab Neptuno. Pompejus in annulo suo habebat leonem, qui ferebat ensẽ; & hic ipse adhuc apparet expressus in nummo argenteo Marci Antonii. Mæcenus utebatur ectypo ranæ, etiam quando signabat in absentis Augusti vicem. Sporus in auspicio stolidarum & infamium nuptiarum Neronis donabat ei anulum, in cujus gemma erat raptus Proserpinæ; fuitque is augurium funestum huic ipsi Neroni. Galba signabat annulo & ectypo majorum ejus familiæ Sulpicia, nempe cane inclinatum habente caput sub pro-ram navis. Commodus solitus se adornare habitu Herculis & spoliis leonis in capite, appellans quoque se Herculem Romanum, gerebat etiam pro insigni Amazonem sculptam in gemma annuli, eaque utebatur sigillo, tanquam cum Hercule is vicisset Amazonas. Non prætermittam hîc annotare, quemadmodum in insula Lemno sacerdotes Dianæ exhaustam ex spelunca terram quandam rubeam mixtam cruore capræ signaverint annulo, cui insculpta erat capra & imago ejusdem Dianæ, & per opem hujus terræ fanatus fuit Philoctetes, ut refert Philostratus. Non
me

me nunc occupabo in contemplanda varietate annulorum & sigillorum ex gemmis magicis, quales fuerunt septem illi annuli donati Apollonio Tyaneo ab Jarca principe Gymnosophistarum, in quibus erant nomina septem stellarum; & qui memorantur ab Plinio, Leo sculptus in auro & nomen Solis ac Lunæ in amethysto, aut aquila aut scarabæus in smaragdo, quoniam hæc sese ipsa ostentant in suis figuris. De Leone, signo cœlesti, hoc solum dicam, Alexandrum Magnum quoque in annulo usum fuisse signo Leonis, & vult Tertullianus eam fuisse stellam dominantem in illius genitura, nisi potius videatur eo usus utpote insigni regum Macedoniæ, venientium ab Hercule, unde in eorum nummis reperitur Leo & Clava. Christianorum veterum pietas consuevit pro symbolo in gemmis annulorum habere nomen Christi Columbam, Piscem, Piscatorem, Ancoram, Lyram, Arcam Noë, Naviculam Petri. Per columbam Clemens Alexandrinus intelligit spiritum sanctum, per piscem apparatus ab Christo discipulis mensam post resurrectionem, aut quinque pisces, quibus ille satiabat quinque hominum millia, Ecclesiam per navem, Concordiam per lyram, Constantiam per ancoram, Apostolos per piscatores, vel etiam baptismum; sed de navicula Ecclesiæ incisa gemmæ legitur eruditissima Dissertatio, quam scripsit Hieronymus Aleander junior, lux literarum & fax splendens antiquitatis. Sed ut concludamus hunc sermonem dignitate & pretio insculptarum gemmarum; nihil illis deest præter titulos & nomina, ut sibi tribuant maxime notabiles memorias & insignia monumenta antiquitatis, in quibus

multæ hinc supersunt obscuræ. Et quamvis in hoc cedere coguntur nummis, qui habent titulos ac nomina, tamen superant eos præstantia cœlaturæ, & sculptura clarissimorum ac rarissimorum Græciæ artificum; atque idcirco apud antiquos omnem æstimationem excesserunt. Notum est mirabile Polycratis Samii tyranni factum, qui felicitatem suam ponebat in smaragdo sculpto ab Theodoro Samio cive. Nonius senator Romanus fugiens proscriptionem, ex opibus suis nihil portabat secum nisi gemmam vel palam in annulo, æstimatam viginti millibus HS., utique ob artificium, eaque fuit occasio ipsi mortis, quum eam vehementissime desideraret Antonius. Non loquor de inæstimabili achate Pyrrhi, in quo erant Apollo cum novem Musis, quoniam non talis erat arte humana, sed ipsa natura sic eum in ipso lapide variaverat. Porro accrevit summopere in urbe Roma delicatum illud studium ac desiderium gemmarum, quando aliæ peregrinæ consuetudines ex Græcia & Asia eo influxerunt, magisque quam ipsæ gemmæ, requirebatur artificium & elegantia figurarum. Unde Tibullus loquens de Delia.

*Sæpe velut gemmas ejus signumque probarem,
Per causam memini me tetigisse manum.*

Primus Romanorum qui in dactyliotheca eos collegit, fuit Scaurus Sullæ gener; Pompejus in Capitolio reposuit gemmam regis Mithridatis, ad cujus exemplum Cæsar consecravit sex dactyliotheças in templo Veneris Genitricis, & aliam Marcellus in
tem-

templo Apollinis Palatini. Elagabalus autem ita studiosus erat in gemmis excellentissime sculptis ab egregiis artificibus, ut quotidie anulum mutaret, & sicut in omnibus studiis & affectibus erat fatuus & infans, sic ad majorem speciem electissimis earum adornabat tibialia & calceos, unicuique movens risum, non secus ac si pretiosi isti & subtilissimi in gemmis labores conspici possent, quas in pedibus inutiliter gerebat. Gallienus quoque satis delectabatur his ornamentis, caligasque & armillas ac monilia his instruebat; in quibus forsitan nimis sum proventus.

SYMBOLUM AC TYPUS LIBRI

Exsculpfit gemmas Pallas, signavit Apollo
Hoc opus; est olea, est laurea sacra typus.

ANNOTATIONES

ad

ANTIQUAS GEMMAS

LEONARDI AUGUSTINI.

I. MINERVA.

E ea dictum aliquid in prior parte harum imaginum: hæc desumpta ex trunco achatis, sculptura exstante, & hujus quoque magnitudini respondente, notabilis est propter armaturam; quippe quæ in pectore gestat ægida, ut appellant, intextam squammis, exhibentemque in medio caput Medusæ serpentibus fimbriatum. Alia est ægis ex pelle capræ Amaltheæ, qua armabantur Jupiter & Minerva contra gigantes, eo modo, ut in statuis quibusdam reperitur. Sed hæc lorica ex squammis serpentum formatur, & fabulati sunt Cyclopas eam cudisse huic Minervæ, ut elegantissime describit Virgilius.

*Certatim squammis serpentum auroque polibant
Connexos angues, ipsoque in pectore Divæ
Gorgona defecto vertentem lumina collo.*

Simi-

Similem quoque is describit armaturam Turni; & ad imitationem Minervæ hæc ægis vel lorica usurpata fuit in modo armandi se apud Græcos & ab Romanis Imperatoribus; imo & ipsa Roma in eodem paratu conspicitur cum galea & ægide in pectore: quoniam Romani magnitudinem suam reponentes in armis, & jactantes suam originem ex Marte, voluerunt quoque adorare genium civitatis suæ bellatricis sub forma Minervæ, summa cum cærimonia venerantes fatale Palladium, fingentes quoque Romam non minus ambire sceptrum Jovis, quam ægida Palladis, prout industrie hæc exsequitur Claudianus,

*Seu sceptrum sublime Jovis, seu Palladis ambis
Ægida.*

Atque hæc ideo dicta sint, si forsân quis crederet hanc fuisse Romæ imaginem, non Palladis, quum nec locus hic, nec brevitatis permittant hæere in contemplandis tenuibus quibusdam differentiis, quæ inter eas agnoscuntur. Cæterum hæc Gorgon sic gestabatur in pectore ad movendam hostibus trepidationem, ut colligitur ex Homero hanc ipsam Deam armante, & Ovidio in mutatione capillorum Medusæ.

*Gorgoneum crinem turpes mutavit in hydros,
Nunc quoque ut attonitos formidine terreat hostes,
Pectore in adverso, quos fecit, sustinet anguis.*

De quo magis singillatim acturi sumus in lapide vario, qui sequitur num. 3 cum capite ipsius istius Medusæ; primum locum occupare jussu hoc pulcherri-
mo

mo trunci Minervæ fragmento : quod licet sit sculptum in achate, elevata & exstante sculptura; tamen inter ectypa & varios lapides est hæc statua excellens non tam raritate sua, quam propter aliam dotem; quippe quæ dedicata est genio Eminentissimi & Rev. Principis Cardinalis Virginii Ursini, genii convenientis Minervæ & omni elegantix & doctrinæ in literis, quam adfert ad cognitionem nummorum & antiquitatis : unde dignatur interdum aperire mihi Museum ipsius locupletissimum, in quo natura & ars certant stupendis utriusque effectis, & inde aliis gemmis augebitur harum ornamentum.

2. PALLAS.

Hic elegans varius lapis cum capite Deæ Palladis occasionem præbet considerandi alatum in galea Pegasus, sic forsan sculptum Corinthi: quippe credebatur Deam hanc frænis eum induisse & donasse Bellerophonti civi ejus urbis & Heroi ad devincendam Chimæram. Et ideo Corinthii, ut refert Pausanias, exstruxerunt templum Minervæ Frænatrici, qui etiam apud se monstrabant fontem Hippocrenen scaturientem ex impressa alati equi ungula. Etiam in insignibus habuerunt Bellerophontem jam jam percutientem Chimæram, ut apparet ex eorum nummis. Et hinc firmarem causam hujus equi alati, nisi viderem multos Syracusarum nummos cum capite Minervæ tutelaris gestantis in galea Pegasus, & in eodem plane habitu. Videlicet Syracusani erant Corinthiorum coloni, unde insigne Pegasi fuit transvectum & mansit frequentissimum Syracusis in nummis ejus urbis; unde

unde etiam credi potest, hunc nostrum varium lapidem sculptum fuisse illo tempore, quo urbs illa supra omnes alias excelebat splendore & magnificentia. Galea ingens & sublimior in vertice, in ipsa pugna demittebatur ab fronte in vultum, eum tegens & simul obtendens larvam, quæ illi insculpta est, ut apud nos dicitur calar la visiera. Cæterum præstantia hujus varii lapidis mihi subministrat rationem ornandæ memoriæ Caspari Moroni, illustris nummorum sculptoris, qui dum vixit, hunc carissimum servabat in museo suo: & sane ipse nunc etiam mihi placeo vel ob summum artificium vel ob amicitiam, quæ mihi fuit cum egregio illo viro, claro per typos in nummis & monetis quatuor summorum Pontificum Urbani VIII, Innocentii X, Alexandri VII, Clementis IX.

3. M E D U S A.

Fuit Medusa formosissima universo corpore, sed tamen præcipue jactabat gratiam crinium, quos Minerva in serpentes mutavit propter ejus cum Neptuno coitum in suo templo. In hac imagine occurrunt versus Virgiliani relati ab Servio in viperinis crinibus & caudis serpentinis sub mento constrictis.

*Gorgonis in medio portentum immane Medusæ,
Viperæ circum ora comæ cui sibila torquent
Infamesque rigent oculi, mentoque sub imo
Serpentum extremis nodantur vincula caudis.*

Non debeo negligere hic recordationem curiosissimi numismatis Septimii Severi, in cujus altera parte ex-

hibetur caput Medusæ, & circa literæ PROVIDENT. quo significat, Palladem simul Deam esse prudentiæ & providentiæ, prout erudite exponit in selectis suis numismatibus Abbas Seguinus Decanus S. Germani, quem ego hic saluto, ut ex ipsius nomine per insignem doctrinam & antiquitatis notitiam claro honorem mihi quæram, qui præclarus Vir bis Romam versus Parisiis itinere factò, & præsens & remotus comitate sua me dupliciter obstrinxit ad ipsius æternum obsequium. Videmus igitur Gorgona fuisse symbolum Palladis, ut Leo Herculis, Tigris Bacchi, & Cerva Dianæ: & præterea etiam cognoscitur, eam usurpari solitam non tantum in armis ad terrorem incutiendum, sed & gestatam in tergo & in annulis amuleti instar ob victoriam & salutem. Credebant capiti Medusæo inesse vim præstandæ securitatis & custodiendi illos, qui id portabant, & abigere pericula & mala, ut refert Lucianus, vel anonymus auctor dialogi, qui inscribitur Philopatris, inducens Critiam vel Triephontem sic loquentem in versione Latinâ. *TRIEPH. Dic mihi, Critia, quæ Gorgonis utilitas est? & cur pectori gestamen hoc Dea applicitum habet?* *CRIT. Uti terribile quoddam spectaculum & quod mala avertere possit, sed & hostes perterrefacit, & victoriam utroque inclinantem quocunque ipsa vult advertit.* *TRIEPH. Num ob hoc ipsa quoque Glaucopis invicta atque insuperabilis est?* *CRIT. Atque admodum.* *TRIEPH. Cur igitur non illis potius, qui servare possunt, quam qui servantur, femora adolemus taurorum atque caprarum, ut nos quoque insuperabiles atque invictos reddant, perinde ut Diis, sed solum si quis ipsam gestat.* Tanta igitur

igitur erat potestas Medusæ, ut ipsam Minervam faceret insuperabilem & invictam, & ideo exprimitur ea in tot variis lapidibus, sculpturis, marmoribus, statuis antiquis in thorace & clypeo, utpote quæ quasi favorabile amuletum gestaretur, quo obtupefaceret & audaciam demeret aggressoribus, averruncans pericula omnia & mala. Quapropter Medusa, præter inscriptionem *Providentiæ*, habuit quoque alteram *Salutis*: ut sane conspicitur egregia sculptura in jaspide rubra pene Clariss. Rondeninios, cum capite in extremis alato & crinito serpentibus, ut est proprium Gorgonis, & literæ Græcæ $\text{C}\omega\text{C}\omega\text{C}$ videntur mihi significare $\Sigma\omega\zeta\omicron\nu$, derivatæ ab $\sigma\omega\zeta\omega$ *salvo*, & hæc est Medusa, non vero salus.

4. ISIS ET SERAPIS.

Duo capita, quæ se aspiciunt, exhibent Isin & Serapin, qui ex opinione Ægyptiorum habiti pro sole & luna. Alter in vertice habet calathum fœcunditatis, altera frondes persee, quod symbolum silentii ac veritatis, quod satis demonstratum est in parte prima, quum agebatur de eorum imaginibus num. 1 & 68. Tantum hoc loco id observari meretur, quod tunc neglectum est, instrumentum vicinum Isidis pectori esse sistrum, quod melius in prima imagine exprimitur. Etiam observamus, formas horum numinum & Harpocratis geri solitas in annulis, tanquam amuleta vel phylacteria, quippe quum existimarentur servatores & benefici, & ab dominio harum stellarum & influxuum contineri ac servari universam naturam.

5. HERCULES ET CERBERUS.

Ultima Herculis ærumna fuit tartarus, nempe descendere illuc & educere in lucem ligatum Cerberum, prout describit Seneca in tragædia Hercule Furiente.

*Tunc gravia monstri colla permulcens manu
Adamante texto vincit: oblitus sui
Custos opaci pervigil regni canis.*

Arbor, quæ est propter hunc heroa, videtur significare aliam ejus ærumnam, nempe ob poma aurea Hesperidum. De Cerbero dicitur aliud quid in proxima imagine Orphei. Sed annotatu dignum est, ærumnas Herculis inveniri frequenter incisas sculpturis & gemmis, quum is Deus propter vires suas esset fere tutelaris athletarum, qui velut insigne gestabant eum in annulis, ut sic faveret ipsis ad impetrandam palmam: quoniam is instituit ludos Olympicos, cucurrit in stadio, superavit Antæum ficta, ita ubique relinquens gloriosa roboris sui monumenta.

6. HERCULES VICTUS AB AMORE.

Poetæ antiqui significaturi vim Amoris in universa rerum natura, statuerunt eum victorem non modo hominum, sed pariter heroum ac Deorum. In hac sculptura videmus Herculem, qui in locum oneris Atlantici, humeris portat Amorem, qui magis eum gravat, quam cœlestes sphæræ, eumq; in triumphum ducit manibus in tergo ligatis ad modum captivi servi, effin-

gens

gensita tropæum per clavam & exuvias leonis. Unde ille, qui tot feras vicit ac monstra, & qui domari affligique ira Junonis aut duris Eurysthei imperiis non poterat, subjugatur & vincitur ab ipso Amore, ut ei exprobrat Deianira apud Ovidium.

*Quem non mille feræ, quem non Stheneleius
hostis,*

Non potuit Juno vincere, vincit Amor.

Talem vero eum finxerunt soli voluptatis sectatores, quum alium eum facerent cultores virtutis. Symbolum aut nota literæ decussatæ vel tranfixæ x, expressa in circulo inter clavam & Leonisexuvias, videtur in se continere obscurum ænigma, quod tamen significare posset aliquod nomen, ut in aliis raris characteribus & in hac ipsa litera x est observatum. Hæc nota vel decussis invenitur inter hieroglyphica obeliscorum, atque etiam in aliis Herculis imaginibus occurrit ob certam quandam convenientiam, qualis exhibetur ab Jo. Baptista Casalio in libro de veteribus Christianorum ritibus, ubi est parvulus Hermeracides, aut Hercules terminalis cum spolio leonis in vertice, & inferius notata est litera x, quæ exponitur symbolum salutis. Auctor hujus gemmæ sectator voluptatis videtur voluisse per symbolum significare vim & potentiam Amoris super ipsam virtutem, cujus idea fuit existimatus Hercules, ducendo illum sic vinctum. Numerus denarius præ omnibus aliis apud Pythagoricos honorabatur, quia continere in se videbatur omnes perfectiones. Sic harmonia virtutis in-

telleſta fuit in decachordo, quod complectitur omnes harmonicas proportiones; cujus influxio in mundum colligitur ex circulo, qui tanquam centrum illic notatur: aut ſit æternitas ipſius virtutis, quæ continue ſe vertit æquabiliter cum orbibus cœli ac ſphæris. Sed ſi quis judicabit illud ſignum eſſe potius rotam, ut demonſtrata fuit rota ſolaris & ejus perpetuus circuitus & motus in priore libri hujus parte in imagine Canopi & Sphingis, poſſemus etiam dicere, Herculem eſſe eundem ſoli, & duodecim ejus labores referri ad duodecim ſigna Zodiaci, per quæ is tranſcurrit ex doctrina Orphei & Porphyrii.

7. V I C T O R I A.

Mulier alata, quæ proſtratum taurum una tenet manu, altera vero cultellum ad ferendum eum, proſus non pertinet ad ſuperſtitioſas cærimonias Dei Mithræ, ut videbimus num. 23, ſed exhibet Victoriã, & alludit ad ſacrificia exſolvendis votis poſt hoſtes victos. Non diſſimile quid occurrit in numiſmate Auguſti argenteo cum inſcriptione ARMENIA CAPTA. Etiam vidimus aliquot tales Victorias fictas in tegulis coctorum laterum, extractis ex Romæ ruderibus, in quibus amplius etiam exprimitur, nempe ara ſacrificii, & ſunt illæ artiſcioſiſſime elaboratæ, qualis etiam eſt hæc in cryſtallo ſculpta:

8. O R P H E U S.

Non tantum montes, ſilvæ & ſæviffimæ feræ accedebant tractæ ab Orpheo per dulcedinem cantus, ſed

sed etiam potuit hic placare Cerberum ad portam inferni, degressurus ad mitigandum Plutonium, ut eam suam Eurydicen reduceret in vitam, ut finxerunt poetæ in honorem poetarum. Unde Horatius sic celebrat Orphei testudinem.

*Tu potes tigres comitesque silvas
 Ducere, & rivos celeres morari;
 Cessit immanis tibi blandienti
 Janitor aulae
 Cerberus, quamvis furiale centum
 Muniant angues caput ejus, atque
 Spiritus teter saniesque manet
 Ore trilingui.*

Horatius & Virgilius depingunt hunc canem trifaucem cum coma serpentina, quæ non apparet in hac imagine, nec etiam in priore imagine Herculis. Sed observandus est Orpheus totus nudus & sic fictus ad morem heroum cum vinculo circa crines, aut etiam quod hic habitus ita conveniebat descensui ejus ad regnum umbrarum, quo ille profectus est exoneratus omnibus exuviis, præterquam mortalitatis. Fascia autem vel diadema, quod grandis hic poeta gestat in capite in typum honoris & divinitatis, fuit quoque attributum Homero, Pindaro & aliis poetis ac philosophis, ut apparet in eorum statuis.

9. APOLLO ET MARSYAS.

Hæc imago non modo notabilis est ob fabulam Marfyæ ligati ad truncum, ut excorietur, quo supplicio

plicio affectus fingitur, propterea quod certare & comparare se Apollini voluit cantu; sed quod sub ipsius Apollinis forma exhibetur Nero citharædus; qui sic venditabat suam musicam, gestiebatque laudari ob victorias cantu reportatas: unde is non solum Romæ in scena, sed in Græciam quoque profectus est ad quærendas coronas in ludorum publicorum solennitatibus, jubens erigi sibi statuas habitu citharædi, in quo, etiam cum cithara in manibus, videmus eum in numismatibus, quæ ille cudi fecit, ut narrat Suetonius. Etiam adfuerat Nero fingere heroas & deos ad suam effigiem, ut ipse ille auctor scribit: *Item Heroidum & Dearum personis effictis ad similitudinem oris sui*; qualem nunc videmus in forma Apollinis, cui eum comparavit Seneca ob præstantiam canendi, inducens eundem Deum sic illi loquentem.

*Ille mihi similis vultu, similisque decore,
Nec cantu nec voce minor.*

Est etiam ad truncum suspensa duplex Marsyæ tibia in modum tropæi, & ex sedili pendet persona Sileni, utpote ipso Marsya hic exhibito tanquam Sileno cum cauda, non tanquam satyro, qualis occurrit in statuis, pro variis poetarum & sculptorum fictionibus. Antepedes Apollinis puer uno genu se demittit in terram, cui Deus porrigit cultellum vel stylum ad detrahendam ligato Marsyæ pellem. Neque sane dubito, quin Romæ in hortis Serenissimi Magni Ducis, statua hujus similiter uno genu ingeniculantis, velut apparantis mucronem cultelli in cote, sit facta ob eandem

eandem causam effectumque respicientis & expectantis mandatum Apollinis, qui in alia statua exhiberi debebat, ut conspicitur alia Marsyæ ligati in iisdem hortis. Goriæus in dactyliotheca ponit achaten fardonycem sculptum ab duabus partibus: in una sunt duo capita unum modo latus sui ostendentia, Nero & Agrippina mater ejus, addita ante stella, ab tergo lyra: in altera est cœlatum idem hoc sigillum Marsyæ & Apollinis in similitudine Neronis juvenis, facta allusione ad citatos Senecæ versus. Non dissimile est aliud sigillum prolatum ab Guil. Choulio in libro de religione Romanorum, cum literis circa: NERO. CLAUDIUS. CAESAR. AVGVSTVS. GERMANICVS. P. MAX. TR. P. IMP. P. P. quæ tamen literæ ut sunt hodiernæ & tractæ ex numismatibus Neronis, sic me cogunt dubitare de sinceritate illius sculpturæ. Sed hoc vere antiquum Neronianum sigillum sculptum in rubra jaspide, mihi subministratum fuit ab incomparabili benignitate Illustrissimi & Reverendissimi Camilli Maximi Patriarchæ Hierosolymitani, & Clerici Cameræ Apostolicæ, cujus merito, præter tenue id, quod protuli in parte prima, etiam vereor ne nunc quoque impar sim, quoniam ille dignissimus Prælatus animum possidens & ingenium ornatum locupletissima virtutis & scientiarum supellectile, emicat & splendet velut maximum lumen hujus aulæ, & acclamationibus publicis undique fruitur.

10. CITHARISTRIA.

Eximia hujus sculpturæ gratia, quamvis in massa vitrea & non in lapide duro, facit eam notabilem, ut

Pars II.

d

&

& nomen excellentissimi artificis Onisæ, cum literis ΟΝΗCΑC ΕΠΟΙC, hoc est, *Onelas fecit*. Sane vidi duo talia exempla in sardio cum citharistria, eodem habitu, quorum unius ectypum in sulphure habeo penes me. Tertium conspicitur impressum in Dactyliotheca Abr. Gorlæi in onyce num. 39 secundæ partis, ubi in locum figuræ nudæ supra pilam vel monumentum exhibetur Victoria, quæ in altum elevat coronam ad coronandam illam citharistriam, ut primam in cantu & vincentem. Sed quaecunque sit illud Gorlæi sigillum, certum est in hoc archetypo cum nomine artificis & in duobus aliis non esse Victoriæ super illam basin; sed Heros est nudus cum galea ex usu Græcorum, qui solebant erigere statuas tales & monumenta heroica, ut ex multis locis deprehenditur apud Pausaniam: & videtur citharistria canere laudes alicujus herois ad monumentum ejus. Eadem consuetudo colligitur ex Homero in Odyssea, quum fingit Musas cantantes ad sepulcrum Achillis, unde Pindarus

*Citharæ imperantes hymni
Quem Deum, quem heroa,
Quem hominem sonabimus?*

Ad Pindari imitationem Horatius oden suam incipit.

*Quem virum, aut heroa lyra vel acri
Tibia sumis celebrare Clio?
Quem Deum?*

Sed præter hanc consuetudinem invenio apud Pausaniam,

niam, Spartam, unde civitati Spartæ nomen est datum, formari mulierem, quæ pulsabat lyram, & ejus statuam videri potuisse Amyclis, quæ forsitan posset exhiberi in hac imagine cum heroica statua mariti sui Lacedæmonis, qui nomen dedit Lacedæmoniis, & cujus heroicum sepulcrum erat Therapnis. Cæterum Spartani adeo delectati sunt sonitu lyræ, ut in bellis ea usi sint vice tubæ vel tympani. Similis citharistris vel lyrista conspicitur in nummis Lesbi, & creditur esse poetria Sappho, inventrix plectri & carminis Sapphici.

II. MERCURIUS CUM ARIETE.

In agro Corinthiaco, ut memorat Pausanias, erat statua ænea Mercurii sedentis, cui prope aderat aries, quia is Deus supra omnes alios credebatur custodire & augere greges & armenta. Idem Pausanias refert versus Homeri ex Iliade, qui describunt Phorbantem Ilionei patrem pecoris ditissimum, quia præter cæteros Trojanos gratus erat Mercurio, quorum hæc est versio,

*Hic tibi natus erat pecoris ditissime Phorbas,
Quem sibi præ cunctis carum Cyllenia proles
Ditarat Teucris.*

Hic Mercurii cultus forsan exortus inde quod esset Deus opum, quæ antiquissimis temporibus consistebant in pecoribus, unde apud Romanos quoque pecunia appellata est, & cum hac nota nummi primum cusi sunt ab Servio Tullio.

In priore parte harum gemmarum num. 17 occurrit sardius cum ariete & duabus frumenti aristis, & in annotationibus dictum est, hunc fuisse arietem Mercurii, qui tutelaris Deus armentorum ideo, quia etiam spicæ vel aristæ eidem Deo sacræ. Habitus fuit Mercurius idem soli, qui in signo arietis operatur in mundo vim caloris, prout diximus ex auctoritate Martiani Capellæ.

12. A E S C U L A P I U S.

In hac imagine exhibentur Dii medici, ab antiquis agniti Dei custodes salutis. Ab dextra conspicitur Æsculapius in solito cultu, innixus baculo cui serpens circumvolvitur, ad sinistram Hygia vel Salus, illius credita filia: in medio parvulus Telesphorus Deus restituendæ valetudinis, sic appellatus *πλεσφόρος* ab confirmanda ea post morbum, infirmis plenissimum robur reddens ac pristinum vigorem. Hoc modo tria ista numina depingi solebant, ut colligitur ex Pausania, ex Aristide, ex numismatibus & inscriptionibus. Poculum, quod Hygia manu tenet, appellabatur *ὕγεια*, vas salutis, apud Pollucem, & apud Athenæum *μετάνητρον*, quæ erat res sacra, tanquam crater Jovis. Telesphorus tegit verticem suum pileolo, quod dicebatur *bardocucullus*. Corona laurea, quæ superius apparet, ut opinor, fuit dedicata huic Deo conservatori, qui juxta Festum Pompejum coronabatur lauro, quoniam hæc idonea erat multis remediis; modo non sit præmium ludorum quinquennialium, qui celebrabantur Æsculapio Epidauri, ubi credebatur esse natus. Literæ CYZETE ME pro CŌZETE

ME notant *servate me*, aut *date mihi vitam*, ab *σώζειν* *servare*, quæ erat formula precum ad hos Deos ad impetrandam sanitatem.

13. SACRIFICIUM PRIAPI.

In hoc sacrificio continetur mixta forma Priapi & Bacchi portantis thyrsus in humero, & sic colebatur Priapus in urbe Lampsaco, credentibus Lampsacenis hunc ipsorum Deum esse eundem Baccho, ut narrat Athenæus. *Magno in honore habetur Priapus Lampsaci, quia ex epitheto idem est & Dionysus, sic dictus ut triumphus & dithyrambus.* In solennitate Dionysiacâ Ptolomæi Priapus adstibat Baccho coronato auro & hedera in curru: & in alio curru vehebatur thyrsus, in alio phallus: & id sæpe conspicitur in mysteriis Bacchi, sic ut noster typus vocari possit *Bacchophallicus*: quumque alter esset Deus hortorum, alter vindemiarum, adorabantur ab rusticis, qui sacrabant eis poma & uvas, ut apparet hic eos sacrificare in ara rudi & agresti. Illa vero, quæ cum pomis in canistro portat veretra vel phallos, refert consuetudinem consecrandi Priapo has obscænas figuras eo modo, ut solebant mulieres.

*Obscænas rigido Deo tabellas
Ducens ex Elephantidos libellis
Dat donum Lalage.*

Et sicut solebant poma ex ceris ficta offerre pro veris ac naturalibus, sic ex eadem cera aut creta aut alia materia fingebant obscænas has figuras, quales nunc videntur.

*Letus Aristagoras natis bene villicus uvis
De cera facta dat tibi poma Deus.
At tu, sacрати contentus imagine pomi
Fac veros fructus ille, Priape, ferat.*

Præclarus hic varius lapis electus est ex gemmis Illustrissimi & Excellentissimi Viri Lælii Ursini, Principis Nerulæ, qui dignatus fuit eum donare huic libro, quem ego hic nomini ejus consecro, unde jam quoque in parte priorè honorem mihi mutuatus sum.

14. BACCHANTES.

In hoc sigillo exhibentur bacchantes saltatores, armati, & cum personis ante vultum, imitantes reditum Bacchi ex Indis, quo illum sequuti fuerunt Corybantes & armata multitudo. Primus super humerum gerit socium, & manu subrigit ejus frontem caputque ebrietate labens. Secundus in humeris gerit puerum nudum, qui tergo ejus insultat brachiis colum tenentibus. Fieri non potest, ut ulla dubitatio oriatur, quin tres illæ priores figuræ non sint larvatæ eodem larvæ genere, galea & lorica & ratione sculpturæ præferentibus modum Ægyptium; atque ita exprimuntur antiquissimæ cerimonix Bacchi, ab Ægyptiis profectæ ad Græcos & Romanos. In vetusto marmore, quod exstat in palatio Illustrissimi & Reverendissimi Patriarchæ Camilli Maximi, sunt sculptæ quatuor bacchantes foeminae ad eundem Ægyptium modum, quæ sibi præbent manus ad saltandum in habitu simili, ex quibus prima vultum sibi operit larva barbata prorsus

sus ad hanc nostram conveniente. In prima parte num. 158 habuimus sardium cum insculpto milite Romano, qui in humero gerit alium militem mortuum cum titulo CARITAS MILITARIS; ille videtur ad hanc bacchantium imaginem pertinere.

15. V E N V S.

Hic eximius varius lapis tum propter artem, tum propter abditum sensum in figura Veneris pretiosissimus videtur, servaturque inter gemmas Eminentissimi Principis Cardinalis Virgilii Vrsini. Sed in hoc nihil mihi residuum fecit erudita explicatio Bartolomei Ginii summo huic viro ab secretis; qui quum sit Musarum candidatus, in ætate sua etiam juvenili ab eisdem accipit suffragium ingenii ad claritatem nominis sui. Itaque cujus doni ille me participem fecit, id hinc collocandum putavi. Si quis in unum colligere vellet omnia ea, quæ ab mystica antiquitate de Venere sunt scripta, dubium non est, quin brevi videret repletum non exiguum volumen; quoniam sive vertatur oculus ad fabulosas poetarum inventiones, sive considerentur varii gentium cultus, existit celeberrima & clarissima; adeo ut etiam abditissima philosophiæ ipsius arcana non tacuerint de ea. Mihi autem non est animus hanc rem suscipere, tanto magis, quod hic sit alienus locus. Sed sufficiet nunc delibasse quasdam eruditæ antiquitatis partes, relictis aliis multis, quarum ope explanetur aliquo modo sensus nobilissimi hujus varii lapidis. Venus culta fuit, ut Dea amorum; qui licet infiniti numero habiti fuerint, ut monstrat Staius Epithal. Stellæ & Viol.

*Fulcra torosque Deæ tenerum premit agmen
Amorum,*

& Claudianus de nuptiis Hon. & Mar.

*Mille pharetrati ludunt in margine fratres
Ore pares , ævo similes , gens mollis Amorum ;*

Nihilominus reliqui omnes sunt filii Nympharum, at duo soli Veneris, exhibiti per duos pufiones, qui conspiciuntur in hoc vario lapide. Primus ex ea & Mercurio natus, appellatusque Cupido, Deus amandi. Secundus ex Marte & nominatus Anteros, numen, ut quidam auctores putant, amori contrarium, licet alii velint esse mutui amoris Deum. Unde ab Ovidio in Fastis Venus appellatur *geminorum mater amorum*, & Seneca Hippol.

*Diva non miti generata ponto,
Quam vocat matrem geminus Cupido.*

Veneri adsignatas esse sagittas, non est novum. Mihi tamen videtur requirere hoc ipsa elegantia, ut mysterium numeri earum investigem: quippe si dicerentur esse solum duæ, dici posset eas esse, quarum meminit Ovidius in primo libro Metamorphoseon, ex quibus una aurea conciliet benevolentiam & affectum, altera ex plumbo causetur fastidium & contemptum.

*Deque sagittifera promit duo tela pharetra
Diversorum operum : fugat hoc , facit illud
amorem,*

*Quod facit , auratum est & cuspide fulget acuta :
Quod fugat , obtusum est , & habet sub arundine
plumbum.*

Sed

Sed quum sint tria spicula, hoc eorum numero videtur mihi explicari sententia Platonis, qui censet tria genera Amorum reperiri: *Unus divinus cum incorrupta mente & virtutis ratione conveniens. Alter degeneris animi & corruptissimæ voluptatis. Tertius ex utroque permixtus.* Primus rationis proprius, occupatus in honesto, & universus purus, bonus & plenus dulcedine propter possessionem illius boni, unde maxime perfectus fit animus humanus. Secundus huic contrarius, & proprius sensuum, id unum agit ut nanciscatur id, quod effrenato cum impetu desiderat: unde fit impurus & plenissimus infinitarum amaritudinum, sequuntur eum varii dolores & jacturæ & super omnia pudor ac pœnitentia. Tertius est Amor ille, qui medius velut inter horum duorum naturas intercedens, nec sic declinat ad honestum, ut penitus excludat volupe; nec sic dominari in se patitur rationem, ut prorsus sensui deneget suas voluptates: ita ut hoc modo mixtus producat operas causis suis congruas: det gaudium & dolorem, risum & luctum, dulce & amarum, prout connexus est vel rationi vel sensui. Omne hoc ingeniose probatur ab Claudiano, qui sub poetica allegoria proferens hanc Platonis opinionem, scribit in poematio de nuptiis Honorii & Mariæ, quasi in horto Veneris

*Labuntur gemini fontes, hic dulcis, amarus
Alter & infusus corrumpit mella venenis.
Unde Cupidineas armavit fama sagittas.*

Ita ut si sagittæ amorum temperentur in his fontibus

Pars II.

c

liquo-

liquorum dulcis, amari & mixti, prout ostendit clare
 versus iste postremus, liquidissima ratiocinatione se-
 quatur, Veneris sagittas esse trium generum (plane
 ut conspicitur in hoc vario lapide) ex quibus deinde
 unaquæque in animos instillat & fundit cum affecti-
 bus amoris eas qualitates, quas ipsæ ex eo liquore, cui
 fuerunt intinctæ, & unde ipsis aliquid adfusum est,
 adsumperunt. Stat autem sinistra manu innitens
 palo, circa quem volvitur vitis onerata uvis; dextra
 autem monstrans sagittas: innuere volens Venerem
 casuram, nisi Bacchus eam suffulciret; neque fore ut
 posset expedire arma sua, nisi hic subministraret vim
 vigoremque, quoniam *Vina parant animos Veneri*.
 Itaque etiam Cupido extendit manus ad colligendas
 uvas, quia vinum, quod efficit spiritus vividiores
 & membra vegetiora, ex opinione Achillis Tatii
 lib. 2 est *amoris pabulum*. Præterea Venus tenet spi-
 cas, quia frumentum illi immolabatur, cujus causam
 dat Suidas, *quia elixum frumentum excitat ad Vene-
 rem*. Vel etiam nuditatem ejus, spicæ & uvæ signifi-
 cant, quippe *sine Cerere & Libero friget Venus*.
 Sed ut transeamus ad nobiliores hujus Dææ contem-
 plationes, spicæ & vitis repleta uvis demonstrant
 plane Venerem esse eandem Naturæ producenti &
 conservanti res singulas. Apulejus lib. 2. *En adsum-
 tus commota, Luci, precibus rerum Natura parens*.
 Et mox. *Me fluctuantes Cyprii Paphiam Venerem ap-
 pellant*. Etiam ab Lucretio hæc eadem conside-
 rata fuit, quasi esset potestas efficacior quam na-
 tura.

*Aeneadum genitrix, hominum divumque voluptas,
Alma Venus.*

& statim.

Quæ quoniam rerum Naturam sola gubernas.

Sit igitur Venus aut Mens gubernans naturam, aut numen quoddam velut idem ipsi Naturæ: constat satis eam per omnia & in omnia diffundere suam vim, & sicut loquitur citatus statim auctor

*per maria & montes fluviosque rapaces
Frondiserasque domos avium, camposque virentes
Omnibus incutiens blandum per pectora amorem,
Efficit, ut cupide generatim secla propagent.*

Quoniam vero ad hanc propagationem rerum, præter cætera præcipue utitur Sole & Luna, velut primariis instrumentis, adjuvante eam altero per calorem, altera per humorem; hinc est, ut duo illi planetæ adumbrentur per uvas & spicas, & Sol intelligatur per Bacchum, Luna per Cererem, quo modo colligit Macrobius, qui large differit de horum Deorum naturis, & Virgilius in Georgicis, quum invocans Solem ac Lunam non aliis appellationibus eos afficit, quam Bacchi & Cereris,

*Vos o clarissima mundi
Lumina, labentem cælo quæ ducitis annum,
Liber & alma Ceres.*

Porro fingitur Venus corpore juvenili, ad notandum fervorem ac promptitudinem agendi, quæ inest natura

turæ ad renovationem & propagationem individuum, quum juvenus sit ætas supra reliquas idonea ad generandum. Etiam nuda, quoniam tunc ista Dea apparet formosior, quum non est tecta, & quum humanus intellectus ope contemplationis tollit quasi velamentum corpori bene ab natura fabricato, hoc est, se jungit per fermocinandi interventum cognitioni causarum occultarum. Tenet insuper manu spicas & uvas, ut indicet duas tempestates æstatem & autumnum, in quibus videtur plus, quam in aliis hæc magna Mater occupari ad munera sua generi humano effundenda. Ad has considerationes me duxit mixta hujus Dææ imago. Nihilominus confido fore, ut pulchritudo ejus inveniat novum Parin, non tam corporis judicem, sed spectatorem melioris ac beneficæ formæ.

16. VENUS MARINA.

Venus insidens capræ marinæ, velociter currit per mare, sublevans dextram inque ea ramum myrteum. Prope sequitur Amor in aquis, stimulat & impellit capram ad cursum, alludens ad Venerem, quæ in omnibus partibus capricorni delectatur amoribus amatque jocos ac delicias. Centerem quoque hanc esse unam ex nymphis, matrem Amorum, sicut videtur placere Philostrato esse earum filios: ac Nereides in variis monstris marinis, tigribus, leonibus, tauris, arietibus & capris conspiciuntur in antiquis marmoribus fictæ ab sculptoribus, & descriptæ ab poetis, unde Statius:

Nec,

*Nec non & variis vectæ Nereides ibant
 Auditorum ore feris : hanc pisce volutam
 Sublevat oceani monstrum Tartesia tigris,
 Hanc timor Ægæi rupturus fronte carinas
 Trux aries, hæc cæruleæ suspensa leonæ
 Innatat, hæc viridem trahitur complexa juvencum.*

Claudianus inducit unum modo Amorem filium Veneris, qui sagittis petit Deos regesque, vultque, ut alii nati ex nymphis feriant vulgus plebejum: simile indicabimus numero 20 in imagine Geniorum. Sic Nymphæ & Dææ maris & ipsa Venus insidentes Tritonibus & marinis monstris sculpi solebant, ex opinione eorum, qui principium rerum statuebant humorem. Valde vellem, ut affirmare possem, hac imagine exhiberi capricornum cum Amalthea, ab Jove inter stellas relata propter nutrimenta.

17. NEREIDES.

In proxima imagine fatis dictum est de Nymphis & Nereisin, ita ut nunc nil nisi laudanda sit præstantia sculpturæ.

18. HERMAPHRODITUS.

Hermaphroditus jacens fingitur ad similitudinem Veneris matris suæ cum Amoribus, quorum unus pulsat lyram, alter inflat calamos syringis, tertius cum ventilabro concitat auras & auget somnum. Quanquam in illis primis & puris Romanorum moribus Hermaphroditi habitifuerint pro monstris, &

inter prodigia abjecti, tamen postea locum acceperunt inter delicias, ut scribit Plinius, post admissa Romam vitia Asiaticorum & Græcorum, qui statuas inde & imagines fabricarunt. Exstat epigramma Philippi in statuam Hermaphroditi, quæ erat in balneo, portans in nomine & in corpore duplicem naturam Mercurii & Veneris parentum suorum, in hanc sententiam.

*Viris Mercurius sum, mulieribus vero Venus videor,
Utriusque enim fero symbola mihi parentis.
Propterea non absurde me Hermaphroditum posuere
Viris & mulieribus communi lavacro filium ambiguum.*

Alia statua marmorea Hermaphroditi ad vivum & delicatum facta videri potest Romæ in villa Borgesiorum, jacetque incurvato pectore & capite super collecta brachia, revelans humeros, nates, mammas, ac universo præterea corpore nudo, sed & neutra ex naturis abscondita.

19. L E D A.

Captus Jupiter amore Ledæ, conjugis Tyndareii Laconum regis, ad potiendum ea, vertit se in cygnum, & sic ludens cum illa fruitus est amore, ut notum ex fabulis, & hæc imago demonstrat, velut exprimens sententiam sequentis distichi.

*Aspice; Leda Jovem ficta sub imagine cygni
In gremio falsam credula fovit avem.*

Lapis, ex quo pulchrum hoc ectypum haustum est, custoditur inter gemmas Illustrissimi & Excellentissimi Flavii Ursini Ducis Bracciani, qui fulget non modo luce & altitudine natalium, sed etiam variis simul ornamentis nobilissimi sui ingenii. Unde huic labori pretium extenditur ex pluribus variis lapidibus, petitis ex divite illius dactyliothea, excellentissimis argumento & sculptura, quorum dignatus est mihi indulgere usum.

20. GENII VENATIO.

In hac sculptura exhibetur lusus venationis Amorum, qui exstimulant canes in duos cervos, vulpem & aprum. Similes lusus infantium alatorum sculpti sunt in vasibus & marmoribus antiquis, non modo illis, quæ pertinent ad Venerem & Bacchum & Nymphas, sed ad luctas, venationes, cursus navium, bigarumque & quadrigarum in circo, quorum aliqua profert Panuinius in libro de ludis circensibus. Sed & sine consideratione horum præbetur his aliqua lux ab Martiale in epigrammate, quod inscripsit de ludo puerorum cum juvenis: unde colligitur lusus tales puerorum fuisse in usu, eosque cucurrisse in circo super tauros mansuefactos ad hoc ab ferarum dominis, qui domabant tigres, leones, pantheras, instituebantque ut traherent currus, in quibus videmus aurigas esse pueros sic sculptos in habitu Amorum. Hæc contemplatio posset in hac nostra imagine prævalere, nisi aliter Philostratus persuaderet in elegantissima illa Amorum pictura, jocos eorum referens ad

ad sensum naturalem, & concludens varios esse genios præpositos naturæ humanæ in omnibus affectibus, ut declarabitur in proxima imagine.

21. JOCUS GENII.

Joci horum puerorum delineati sunt in pulcherrima massa vitrea coloris amberini, quæ exstat in museo antiquitatum Jo. Petri Bellorii. In ea exprimuntur luctatores & pugiles, demonstrantes variis modis motus tenerorum membrorum in stringendo se invicem &prehendendo brachiis, & percutiendo manibus. Sic videlicet pueri adsuescebantur exercitiis in gymnasio, atque adeo unus illic apparet fictus quasi gerens officium progymnastæ & magistri, cum virga assistentis illi, qui victus labitur. Similem progymnasten vidimus in prima parte, num. 146. Præterea sunt illic præmia victoribus posita, unoquoque se incitante ad gloriam, dum alter portat coronam & palmam. Duabus pilis imposita sunt alia præmia, vas nimirum aliquod ex illis, quæ solebant dari in sacris certaminibus Olympicis & Pythiis, & sagitta cum arcu, donum sane congruum Amoribus. Est & alius, qui ducit gyrum, & ante apparet vas non quidem productum in præmium, sed videtur plenum liquoris, quum prope adstet alter, qui implet poculum ad bibendum. Ludi & exercitia ista puerorum celebrabantur Olympiæ, instituta post ætatem Phidiæ sculptoris, qui simulacrum Jovis Olympici fecit, ut annotat Pausanias, qui etiam prodit quasdam memorias ac statuas puerorum, qui adepti fuerunt palmas vel

vel cursu vel lucta vel commissione cœstum. Hic vero sunt expressi omnes nudi ad speciem Amorum cum alis, forsitan ad significandum genium, qui necessario requiritur in quocunque & quacunque disciplina tam animi quam corporis.

Ad hanc opinionem commoveor imagine Philostrati non minus suavi & elegante, quam docta, ubi inter alios ludos depinguntur varii luctatores, & quum venit ad explicandam imaginis mentem, ait multos esse Amores Nympharum filios, qui regant omne mortalium genus, eosque esse multos, quia multæ etiam sunt res hominibus placentes; amorem vero cœlestem in cœlo occupatum esse rebus divinis. Hi igitur ex sententia Philostrati sunt Amores & genii humani, & cum eo consentiunt poetæ. Quippe Silius Italicus describit integrum exercitum volantem per cœlum.

Mittit se cœlo niveis exercitus alis.

Stattius quoque turbam circa lectum Veneris, quæ hanc comitetur.

Fulcra torosque Deæ tenerum premit agmen Amorum.

Claudianus vult unum ex Venere natum, qui Deos regesque sagitta petat, alios autem esse filios Nympharum, & ab eis feriri plebem hominum per res amatas, quæ omnia cum Philostrato conveniunt.

*Mille pharetrati ludunt in margine fratres
Orepares, habitu similes, gens mollis Amorum.*

Pars II.

f

Hos

*Hos Nymphæ pariunt, illum Venus aurea solum
Edidit, ille Deos cælumque & sidera cornu
Temperat, & summos dignatur figere reges,
Hi plebem feriunt.*

22. VENATIO.

In venationibus, quas Romani Imperatores exhibebant populo in ludis circensibus, in arenam prodibant omne genus & ingens numerus ferarum, ursi, leones, tigres, elephanti, & animalia maxime peregrina, quæ vel in dies & separatim spectaculum præbebant multa ejusdem generis, aut universa simul confuseque committebantur, ut conspicitur in hac sculptura, ubi & bestiarii in equis. Cui rei illustrandæ prætermisiss multis scriptorum locis, adferemus illum solum ex Dione de talibus ludis ab Nerone celebratis, ut sic describatur hæc imago. Exhibuit Nero spectaculum, in quo viri in equis magna cursus velocitate impetebant tauros, eos occidebant, & ab equitibus, satellitibus ipsius, hastis transfixi fuerunt quadringenti ursi & trecenti leones. Sculptura ipsa, quæ facta est in sardio, & ex dactyliothea Illustrissimi & Excellentissimi Flavii Ducis Bracciani, triplo grandior circiter est, quam hæc imago, & aliquanto magis. Nec mirum videri debet, quod in ea conspiciatur arbor; quoniam circus maximus etiam arboribus ornabatur, ut illic ad speciem silvæ venatio ferarum institueretur, prout legimus præcipue apud Vopiscum in vita Probi.

23. MUTIUS SCAEVOLA.

Celeberrimum est Mutii Scævolaë factum, quo nobilitatum fuit nomen Romanum; cujus memoria etsi in prima parte cum ejus imagine exhibita fuerit, tamen hic melius exprimitur ejus intrepida fortitudo coram rege Porfenna, firmiter tenentis dextram in ardentibus flammis cum stupore & terrore hostium. Hæc præclara sculptura in agate exstat penes Innocentium Ferrarium, qui in cognitione elegantiarum antiquarum, numismatum, & sculpturarum & variorum lapidum, denique omnium deliciarum peregrinarum optime versatur usu multorum annorum & familiaritate doctorum hominum: quum interim ex illis nobilibus reliquiis, quæ quotidie ad eum veniunt, locupletet thesauros & musea principum & illustrium hominum tam Italorum quam exterorum cum voluptate & favore omnium.

24. TRAJANUS:

In hoc præclaro vario lapide effingitur Trajanus, expugnans aliquem e populis Germaniæ, in qua provincia erat, quum adoptaretur & vocaretur ad imperium ab Nerva, cum titulo Cæsaris & Germanici. Similis figura equestris exhibetur in numismate ejus, ubi pro Germano conculcat Dacum, ad significationem victoriæ Daciæ. De moribus Germanorum refert Tacitus, eos incessisse nudos, tantum sago se velantes per fibulam alligato vel etiam spina, ut apparet ex hac figura, quæ portat sagum nodatum circa collum, omnibus aliis partibus nudis manentibus. Quin

etiam caput galea abscondit; & hæc sunt verba Taciti, loquentis de peditibus: *Nudi aut sagulo leves, nulla cultus jactatio, scuta tantum lectissimis coloribus distinguunt, paucis lorice: vix uni alterive cassis, aut galea.* Et postea sequitur: *Tegumen omnibus sagum, fibula aut si desit, spina consertum.* Quod ad reliqua attinet, ex humerali equi Imperatoris, quod ex pelle factum, prodit caput tigris minacis faucibus apertis, & quasi morsuræ. Id horridum ornamentum facit ad terrendos hostes & in aliis quoque exhibentur ursi vel leones. Etiam hæc pretiosa gemma benigne mihi supeditata est ab Illustrissimo & Excellentissimo Flavio Ursino, Duce Bracciano.

25. P V G N A:

Ex his alter est Germanorum aliquis, totus nudus & sine sago, quia ut refert Tacitus, *nudi aut sagulo leves.* Figura equestris refert aliquem ex centurionibus Romanis.

26. G L A D I A T O R E S.

Postquam gladiatores occidissent in arena adversarios, eos sublevabant à terra ad fidem & testimonium præbendum victoriæ, ostendebant populo, qui illis applaudebat, ut exprimitur in hac imagine victor sublevans victum mortuumque & spoliatum omnibus armis, in humerum attrahens eum nudum ab terra, ubi genu connititur. Retinet modo ille scutum & gladium. De hoc more ostendendi victum populo in
pignus

pignus victoriæ loquitur Scholiastes Juvenalis ad hunc versum satiræ 3.

Pinnirapi cultos juvenes juvenesque lanistæ.

Pinnirapos autem dicit lanistas ex habitu gladiatorum, quia post mortem retiarii pinnam, id est, manicam rapit, ut ostendat populo se vicisse. Gladiatores bini committebantur, & dicebantur gladiatorum paria. Arma eorum erant galea, scutum & sica, hoc est, gladiolus & brevis ensiculus. Hæc imago ducta est ex gemma Illustrissimi & Excellentissimi Lælii Ursini Principis Nerulæ.

27. A R I S T O M A C H V S.

Hic omnem vitam philosophari cupiens de natura apium, eam in observandis earum moribus & mirabilibus operibus consumpsit, spatium LXII annorum, librosque scripsit de stupenda earum indole & ingenio, de quo cecinit Virgilius.

*Esse apibus partem divinæ mentis & haustus
Ætherios dixere.*

Sic præclare & ad vivum fere videmus exprimi hunc philosophum intentum contemplationibus apium, assidentem iis & fixum in spectandis alvearibus, ut solebat ille assiduus esse in spectanda earum vita & affectu. Atque inde fuit creditum, eum captum fuisse earum amore. Meminit ejus Plinius & Philiscus Thasius, qui etiam celebratus fuit apium amator, habitans in de-

fertis, unde etiam cognominabatur agrestis vel filvestris, ut quidem Plinius concipit indicem capituli IX libri XI historiæ naturalis de amatoribus apium. *Ne quis miretur amore earum captos Aristomachum Solensem duodesexaginta annis nihil aliud egisse. Philiscum vero Thasium in desertis apes colentem Agrium cognominatum, qui ambo scripsere de his.* Idem quoque confirmant Cicero & Ælianus. Hæc sculptura in sardio hodie possidetur ab Nobilissimo & Humanissimo D. Sunderland, Pari Angliæ, qui in itinere suo Romam versus cum meo summo honore dignabatur oculos suos ponere ad cognoscendas notabiles antiquitatis reliquias, quas domi meæ servo & imprimis in mea dactyliothea, unde ego non tam præclaris tanti viri moribus addictus vivo, quam admiror ingenium & eruditum ejus acumen circa res lectissimas & peregrinas.

28. HERACLITVS.

Heraclitus Ephesius semper dolebat, quoties domo exibat, & admirabatur res humanas, considerans verissime, quam unusquisque homo in qualicumque fortuna, sit plenus miseriarum & perpetua materia gravissimorum incommodorum. Ejus opinio fuit principium mundi pendere ab igne, & calorem esse, qui animaret hoc universum ad rerum generationem; unde in luctum ejus lusimus his versiculis.

*Quid miseram fletu comitaris, Heraclite, vitam?
Fletibus adsiduis parcere disce tuis.*

*Ne lacrimis ignes extinguas semina rerum,
Et sine principio cuncta repente cadant.*

In altera parte hujus varii lapidis exstat effigies Democriti.

29. DEMOCRITVS.

Democritus Abderita, contra quam Heraclitus, ridebat res humanas. Hic vivens & philosophans in hortulo non frequentabat civitatem, ne stultitiam hominum videret. Quum vero audiret procellas & mutationes fortunæ vel felicitis vel contrariæ, in risum solvebatur, velut ob res ridiculas, quæque stolidis accidant, & talis nunc exhibetur. Quia autem opinio ejus fuit, mundum fuisse compositum ex infinitis atomis, ludamus etiam in risum hujus.

*Stultitiam humanæ rides, Democrite, vitæ,
Et curas hominum risibus assiduis.
At risus moderare tuos, & siste parumper,
Innumeros donec dinumeres atomos.*

30. ALEXANDRIA.

Figuram sedentem in ripa fluminis opinor esse Genium Alexandriae in Ægypto in habitu mulieris; innititur cubito super caput Nili, una manu sceptrum tenens, alteram deponens in panario vel calatho pleno frumenti, cum tribus eminentibus aristis in typum fertilitatis ejus regionis. In vertice habet pro insigni cidarim vel sacram mitram, cum flore loti, in humeris

meris parvam chlamydem vel humerale virgatum, quale observatur in figura Ægyptia Spei, usitatae quoque Romanis Imperatoribus in numismatibus. Post Nili caput est scorpio cæleste signum, quando mense Novembri finita inundatione, quæ operuit campos, & Ægypti regione limo pinguefacta semen in ipsius horoscopo fit fæcundissimum. Puer, qui se quasi ad-movet, & manum ponit super panarium, significat alimenta frugum vitæ necessaria. Et simile conspicitur in figura Annonæ in nummis, nempe puer, ut prope eam pateat vas cum frumenti spicis. Non longe absunt tria ædificia, quæ etsi optime referri possint ad tria templa consecrata Isidi, Osiridi, Harpocrati, aut alteri Ægyptiorum numini, cum flore loto in culmine, qui erat sacer: nihilominus non erit absurdum & ab vero alienum, si dicamus esse tria horrea vel granaria Alexandria. In aqua apparent triremis & navis oneraria; quoniam nobilis ille portus ita situs est, ut ab latere septentrionali habeat Ægyptium mare, ab meridie lacum vel Mareotin, quæ repletur ex Nilo. Memorat Strabo hunc portum opulentia sua & opportunitate anteire omnes alios portus totius orbis, utpote idoneum maxime ad res maritimas, & simul commodum ad merces ex regione evehendas occasione fluminis, & per hunc lacum multitudine & opulentia mercium alteri maritimo portui fuisse præpositum. Insuper etiam exhibentur in hac imagine varia animalia, non tam fluviatilia & peregrina Ægypti, sed valde communia & familiaria usibus humanis, equus, bos, oves, cervus, cum pastore, quibus indicantur armenta & pascua & opulentia regionis.

Etiā

Etiam ab postico se ostendit crocodilus, qui videtur aut sculptus aut depictus in mensula, quod animal symbolum est Nili vel Ægypti, & sacrum existimatum. Et hæc dicta sint ob figuram Alexandriae. Quod si quis per scorpionem velit indicari Africam, & per caput cum proluxa barba & crinibus Oceanum & mare Libycum, & frumentum aliaque symbola referre ad fertilitatem ipsius Africae; non ulterius huic rei immorabor, relinquens unumquemque expositioni suæ & sententiæ. Cæterum hæc egregia sculptura in lapide cyaneo numeranda est inter pulcherrima vetustatis vestigia: ego autem hic illam inserui ad augendum gemmarum mearum splendorem; & ad illuminandum hoc opusculum nomine Eminentissimi & Reverendissimi Principis Cardinalis Leopoldi Medicei, Principis, qui patrocinio suo excitat conspectiora ingenia & doctissimas Academias non minus, quam eo, quod & ipse generosum suum animum pascit & oblectat in sublimioribus studiis & amore antiquitatis eruditæ: ita ut maximum meum decus sit, quod dignus habear, qui genio tam gloriosi Principis in hac re serviam.

31. FORTUNA ANTIOCHIAE.

ΑΛΕΞΙΤΥΧΗ ΑΝΤΙΟΧΕΩΝ, hoc est, Fortuna ab malis conservans Antiochenos. Id cognomen sæpe attributum fuit Apollini & Herculi, Geniis & Diis ἀλεξινάχαις: quia credebant illos averruncare res noxias; sicut alter sagitta petit Pythonem, alter occidit feras & monstra. Pausanias citat Pindarum, qui

Fortunam cognominaverit Φερέπλιν, tuentem civitates, legiturque apud Goltzium ΤΥΧΗ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΝ, & apud Trifanum, ΑΓΑΘΗ ΤΥΧΗ ΤΕΡΕΒΕΝΤΙΝΩΝ ΚΑΡΧΕΔΩΝ Bona Fortuna Terebentinorum Carthaginiensium. Cæterum Fortuna conspicitur ea forma, qua Bupalus sculptor statuam ejus fecit Smyrnæis cum polo in vertice, & cornu Amaltheæ ad declaranda Fortunæ bona. Clavus cum globo fuit ei attributus ab illis, qui credebant eam gubernare universum hoc, & eo modo frequenter sculpta occurrit in numismatibus & in statuis, atque etiam cum clavo depingebatur Fortuna Redux. Nihilominus hæc sculptura in heliotropio præclarior est & notabilior ideo, quod ab utroque latere sculpta est cum sequente imagine: ipsa autem dimidium habet magnitudinis, quæ expressimus imaginem.

32. C I R C V L A T O R.

ΕΤΤΥΧΙΑ ΜΑΡΚΕΛΛΕ ΕΙΡΗΝΗ. Bona Fortuna Marcello, Pax. Videtur hic Marcellus fuisse Antiochensis, & hanc tesseram vel symbolum illi datum fuisse ab aliquo amico ejus vel amica, optante illi bonam fortunam, tutelam, pacem, ac prosperitatem. Inveniuntur gemmæ annulorum cum literis cavis & exstantibus, cum eodem augurio bonæ fortunæ sine ulla imagine, sed solis vocabulis. Legitur in onyce literis candidiselevatis ΕΙΡΗΝΗ ΕΡΟΣ, Pax & Amor. Ejusmodi erant annuli, qui ab amantibus donabantur in pignus amoris & fidem, de quibus elegiam commentus est Ovidius, quæ sic incipit.

*Annule formosæ digitum vincture puellæ,
In quo censendum nil nisi dantis amor.*

In ejus fine:

*Irrita quid voveo? parvum proficiscere munus;
Illa datam tecum sentiet esse fidem.*

Hi annuli servabantur cum cura & quadam zelotypia, ne ab ullo unquam viderentur, ut colligitur ex Plauti *Asinaria* in pactis juvenis illius,

Spektandum ne cui annulum det, neque roget.

Illos vero annulos, in quibus simpliciter amicis precabantur pacem & bonam fortunam, credibile est datos fuisse, quum peregre proficiscerentur, ut solebant tunc felicia omnia precari; quando etiam illis dabatur ectypum faciei, ut ex Senecæ auctoritate conatur probare Tomafinus in libro de tesseris: *Amicos peregre abeuntibus imaginem suam donasse indicat Seneca cap. 40, quam sine dubio circumferebant in annulo.* Jam igitur venienti mihi ad expositionem hujus figuræ videtur hic esse posse unus ex circulatoribus, quos conducebant propter mansuefactas feras ad voluptatem populi, & ad lucrum inde colligendum. De tali loquitur Apollonius Tyaneus apud Philostratum, inducens leonem, in quo erat anima regis Amasios, eratque aliquis Ægyptius, qui illum monstrabat, ducens eum ligatum, non secus ac mansuetissimum canem: unde hic leo non modo blandiebatur suo rectori, sed cuicumque occurrenti. *Vir quidam leonem man-*
g 2
suefa-

suefactum ex loro veluti canem, quocunque volebat, ducebat. Leo autem non modo ipsum, qui se ducebat, blandiebatur, sed ceteris omnibus, qui obviam accessissent. Tali modo vir mercedem querens. Nihilominus verius mihi videtur hanc imaginem exhibere quendam ex ferarum magistris, qui eas domabant, docilesque & idoneas reddebant ad se accommodandum ludis, & ad trahendas redas jugo alligatas, ut sic oblectaretur populus in theatro: tales vero erant tigres, pardi, apri, ursi, leones, & elephantum, de quibus agit Martialis in lib. de spectaculis

*Picto quod juga delicata collo
 Pardus sustinet, improbeque tigres
 Indulgent patientiam flagello,
 Mordent aurea quod lupata cervi,
 Quod frænis Libyci domantur ursi,
 Et quantum Calydon tulisse fertur,
 Paret purpureis aper capistris,
 Turpes effeda quod trahunt bisontes,
 Et molles dare jussa quod choreas
 Nigrobellua nil negat magistro,
 Quis spectacula non putet Deorum?*

Et in alio epigrammate de leone, cujus initium est,

*Verbera securi solitus leo ferre magistri,
 Insertamque pati blandus in ore manum.*

Noster morio vel, si ita volumus, magister ursi altera manu admovet flagellum, altera tenet escam, duo frustra carnis, incitans eum verberibus & simul inescans

ac sollicitans ad saltandum & ludos præbendos ac saltus. Brachium alterum habet nudum, alterum fasciis vel cingulo coriaceo circumvolutum vel etiam ferreo ad se muniendum contra unguis feræ in accessu ad escam. Etiam cinctus est circa stomachum & inferiores partes tiliarum & pedes cum caligis quas vocabant reticulatas, de quibus loquitur Trebellius Pollio in Gallieno. *Caligas gemmatas annexuisse dicitur, cum campagos reticulos appellaret.*

33. M I T H R A.

Romæ in diversis locis reperiuntur tabulæ marmoreæ antiquæ cum insculpto Deo Mithra Persarum, in habitu ferientis prostratum taurum, per quod allegorice innuitur virtus solis super terram & sæcunditas universæ naturæ, quum idem sit Deus Ægyptiorum Osiris, qui Persarum Mithra, ut eleganter describit Statius:

*seu te roseum Titana vocari
Gentis Achæmenia ritu, seu præstat Osirin
Frugiferum, seu Persei sub rupibus antri
Indignata sequi torquentem cornua Mithram.*

Dicimus igitur bovem projectum esse symbolum terræ, in quam penetrat radio suo Sol, eamque sæcundat. Est autem ipse Sol effectus eo modo, quo ab ipsis Persis adorabatur sub nomine Mithræ, & cum pileo in capite ex more ejus gentis & succincta veste, qualis describitur ab Luciano in concilio Deorum. *Mithras ille Medus, qui indumento Persico amictus actiara re-*

dimitus est. Verum Lutatius Statii interpres censet taurum esse primum cæleste signum, ab sole calcatum ac pressum tempore verno, & per cornua taurina intelligi lucem, quam luna ab eodem sole accipit, qui fingitur capite leonino, qualis conspicitur in aliquo marmore. *Mithræ simulacrum fingebatur reluctantis tauri cornua retentare, quo significabatur lunam ab eo lumen accipere, cum cæperit ab ejus radiis segregari. Erat enim sol leonis vultu cum tiara, Persico habitu, utrisque manibus bovis cornua comprimens; siquidem sol principale signum inculcat & premit, leonem scilicet, ideo quod hic Deus ceteros sui numinis & potentiæ impetu excellat, ut inter reliquas feras leo, vel quod sit rapidum animal.* Quidquid sit, fane possunt omnia illa per taurum significari & cæleste signum, & luna, & terra, pariter ad generationem res concurrentes & inservientes; unde in pulcherrimo marmore villæ Borgesianæ in urbe Roma ex cauda bovina prodeunt foras duæ spicæ frumenti jam maturæ, quæ non apparent in nostra imagine. Ergo calcat Deus Mithra & genu premit illud animal, & manu altera tenet alterum cornu, altera vero stringit sicam, & percutit dorsum; quo indicare voluerunt solem in signo tauri mense Aprili aperire gravidam terram, & calore suo educere & foras protrudere semina ad rerum proventum. Quoniam vero mense Octobri post maturitatem frugum, sole versus scorpionem declinante, semina amisso vigore propter frigus concluduntur de novo ad colligendam fecunditatem in visceribus terræ, hic effectus significatur per scorpionem, qui se adjungit genitalibus tauri, seque admovet virtuti fecundæ.

cundæ. In marmore Borgeſiano perſpicue videtur ſcorpio ſupra tauri genitale membrum, & eo amplius, etiam cancer ſub teſticularibus, quia in hoc ſigno menſe Junio ſol incipit ad ſimilitudinem hujus paulatim ſe removeſcere a nobis, & virtus ſolis tempore verno in Tauro diſcuſa incipit deficere in Cancro, & proſus in ſigno ſcorpionis contrahitur ac diminuitur, de quo videndus Macrobius in Saturnalibus. Et propterea in eodem marmore ſculpta eſt ab uno latere fax, quæ ſublevatur in aerem, prope caput Tauri; ab altero latere alia fax declinat verſus terram juncta ſcorpioni. Sed ut perſequamur alia hieroglyphica & figuras in noſtra imagine expreſſas ex ritu magiæ naturalis Perſarum, cujus princeps fuit Zoroaſtres, eodem modo videmus teſtudinem poſt taurum, quæ innuit tardum motum hiemis, & canem, qui procurrat ad cruorem tauri percuffi lambendum, eoque ſignificat alimentum animalium terreſtrium, ſicut per delphinum intelligi poſſunt aquatica. Hinc & inde recti in pedibus ſtant duo adoleſcentes pileati, quorum unus foras emittit ſemen ex genitali membro, quo notatur principium agendi, motus & forma generationis; alter una manu monſtrat vel tangit proprium ſinum apertum a veſte & nudum, per quem notatur foemina in conceptione, concludens & fovens ſemen, eſtque principium paſſionis & materia: id quod hæc perficere nequit ſine calore, quem ab ſuperiore parte accipit, expreſſum in flamma, quam tenet alia manu in altum elata. In quibus figuris deprehenditur eſſe apud eos convenientiam aliquam inter myſteria Attidis & Miſthæ, quia utraque explicabant virtutem ſolis caloremque,

remque, & conspiciuntur nonnullæ figuræ & icunculæ Attidis cum sinu vestis aperto, forsan denotantes geminam ejus naturam, eaque vestis omnino est huic nostræ persimilis, cum pileo Phrygio, tantum non ejusdem formæ Persico. In summo positum est caput solis radiatum, & uno latere conspicuum, cum virga ab postico, qua solet ille equos suos concitare ad cursum, vectus velocissime & calore suo herbas, plantas & animalia vivificans. Ex adverso adspicit lunam, quæ nocturno suo humore & incrementis humectat & influit in res omnes, temperatque siccitatem & calorem solis, unde oritur harmonia & temperatio universi. Sed conjunctio eorum apparet inferius in alia facie solis rotunda & radiata cum luna bicorni, quæ illam infra cingit, & ab Ægyptiis vocata conjunctio Isidis & Osiridis, hoc est, temperamentum naturale justaque & æqua conjunctio calidi & humidi. Superstant septem stellæ, seu sunt planetæ five æther cum fulmine Jovis: quia cœlum sua infusione inspirans terram promovet fertilitatem. Per caduceum Mercurii aer intelligitur. Sagitta notat amorem voluptatemque, quam capit in animalibus genus suum propagantibus, prout describit Lucretius,

*Denique per maria ac montes fluviosque rapaces
Fronduferasque domos avium camposque virentes
Omnibus incutiens blandum per pectora amorem
Efficis, ut cupide generatim secula propagent.*

Nisi forte per sagittam intelligitur sagittarius, qui missu sagittæ significat omnium vitam ab radio solis

pendere. Sub sagitta est stella cum aspide, eo modo, quo illa in Ægyptiorum hieroglyphicis effingitur, apud eos existimatus Genius salutaris, quia anguis plenus est ignei spiritus ac fœcundi, quippe nascens sine semine renovat quotannis pellem. Adhuc inferius ponitur cornucopiæ, ad implendum se ex fœcunditate tempestatis, quæ in anno obtinet. Insuper in aere conspiciuntur aquila Jovis, corvus Apollinis, qui ales ei consecratus ob divinationem, ut adfirmant Plinius & Ælianus, & cum his hasta ad formam τ, qui character tauticus vocatur etiam salutaris creditus & fœcundus; sed & infra prope tauri caudam additus est ei clavus hamatus, qui exprimit connexionem perpetuam rerum superiorum & inferiorum. Denique adest ramus palmæ, in cujus medio appensum est cranium mortis, quoniam omne quod nascitur & generatur, obnoxium est morti & corruptioni. Illa rerum omnium in mundo victoriam obtinet, ac de iis triumphat, unde Ovidius.

*Quaque ruit, furibunda ruit, totumque per orbem
Fulminat, & cæcis cæca triumphat equis.*

Sub his hieroglyphicis etiam considerari possunt quatuor elementa, per taurum terra, per delphinum aqua, per caduceum aer, per fulmen ignis, & per stellas planetæ, prout singulæ appropinquant suis signis. Ab postico hujus imaginis Mithræ in eodem lapide sculptus est leo, de quo in sequente numero.

34. L E O M I T H R I A C V S.

Hic leo sic sculptus in averſa parte præcedentis
Pars II. h ima-

imaginis Mithræ, videtur per apem, quam ore tenet, alludere posse ad ænigma Sampsonis, memoratum a sacris literis *e forti egressa est dulcedo*. Sic in ore Platonis, Pindari & ipsius Jovis recens nati mellificarunt apes, velut auspicia in hoc imperii & in illo lyricæ dulcedinis. Etiam dici posset, hunc leonem sic sculptum fuisse amuletum commodum & felix, quia in horoscopo suo is facit hominem regium & magnanimum, & hæc ipsa natura reperitur quoque in ape magnanima simul ac regia. Quum autem hæc figura referri debeat ad sensum alium; dicemus convenire apem cum reliquis animalibus consecratis Deo Mithræ, cujus profecto symbolum est leo hic sculptus in eodem lapide heliotropio, qui portat nomen effectusque solis, & propterea hic ipse lapis frequenti in usu erat ad vanitatem magorum, quum Mithra & Sol unus idemque Deus esset, diversis nominibus adoratus sub forma leonis. De sole in forma leonis multa referunt Orus Apollo & Macrobius, qui eo amplius dicit, Ægyptios consecrassè hoc animal in Zodiaco ea parte coeli, ubi præcipue in cursu anni fervet sol potentissimo fervore, vocantes leonem domicilium solis: & in numismate Caracallæ conspicitur leo capite radiato, fulmen ore tenens pro ape, pro diversis symbolis ac mysteriis. De Mithra in forma leonis loquitur Tertullianus contra Marcionem, & Porphyrius in libris de abstinentia refert initiatos, quum participes facti essent mysteriorum hujus Dei, appellatos leones. *In mysteriis Mithræ communionem quam habemus cum animalibus, subindicare volentes per animalium nomina consueverunt nos inter distinguere, adeo*

ut eos, qui cum initiati participes sunt ejusdem sacrorum, leones vocent. In marmore Borgefiano, cujus partem paulo ante descripsimus, super prostratum bovem sculpti sunt sol & luna in fuis curribus, & in medio duæ figuræ in pedibus erectæ, unaquæque involuta serpenti, & cum capite leonino, ut adorabatur sol ab Heliopolitanis & Leontopolitanis. Quibus duabus figuris interpositæ sunt septem aræ cum totidem gladiolis similibus Mithriaco, quia fortassis simul cum sole sacra fiebant aliis planetis ad placandos eos & faciendos benignos, ex opinione potentiæ, quam habet quisque Deus in sua stella & conspiciendo importat bonos vel infaultos influxus. Sic in nostra imagine septem numeramus stellas circumdatas orbibus Græcorum characterum, ex quibus etsi trahi nequeat aliqua sententia, verissimile tamen est eos alludere ad potentiam & beneficium illorum influxum. Hinc Damis apud Philostratum refert, Jarcam principem Brachmanum dedisse Apollonio Tyaneo septem annulos cum nominibus totidem stellarum, quos hic gestaverit singulos per vices, distinguens eos quotidie pro appellatione istarum stellarum. Varii characteres & figuræ sculptæ fuerunt sub certis signis zodiaci vel quadraturis, & astrorum positionibus, quas promittebant sibi fore bonas ad variarum rerum exsequutionem: unde & Plinius vanitatem magicam detestans refert quorundam opiniones, credentium, nomen solis vel lunæ insculptum amethysto & gestatum in collo observatis quibusdam solennibus esse valens remedium contra veneficia, grandines aliaque incommoda: idemque prodesse ad consequendam gratiam

& se faciendum amabilem; & similes effectus quoque sperabant ab aquila & scarabæo, si smaragdo incideretur. Medici quidam & Astrologi etiam per fraudem adseveraverunt, figuram leonis in auro sculptam & collo suspensam tollere dolores calculi; siquidem certis temporibus & horis ea sculptura facta esset, nempe quum sol ingreditur in primum gradum leonis. Alexander Trallianus, medicus non obscuri nominis affirmat, imaginem Herculis leonem strangulantis valere ad eundem dolorem; quæ figura exhibita est in prima parte. Quod ad literas attinet, ex quibus diximus non posse educi aliquam sententiam; ejus rei causa est, quod illi, qui utebantur magicis, solebant obnubilare mentem suam gryphis & ænigmatibus, unde eos Hieronymus vocat tormentum verborum, Apulejus literas ignorabiles, Lucianus barbaricas & non significantes. Illi autem corrumpebant verba & sensus, resolvendo & separando omnes literas, ut sic possent unicuique illarum dare singularem sententiam ac significationem, aut componendo per transpositiones & commutationes, ut huic rei quoque adsueverunt Hebræi in malo usu cabalæ, quæ velut pars est magiæ. Ab his & ab Basilidianis, ut refert Jo. Chisletius in eruditissimo libro de gemmis Basilidianis, prave scriptum invenitur ΔΟΩΝΑΙ pro ΑΔΩΝΑΙ, & ΑΙΟ, ΙΩΑ pro ΙΑΩ, quod est nomen solis, usurpatum in sacris versibus Apollinis Clarii, prout scribit Macrobius, & frequens in figuris ejus, qui appellatur Abraxas. Sic legi literas CAΔ commutatas ordine retrogrado pro ΔΑC, quæ vox notat tedam vel flammam facis, quæ tres literæ sculptæ erant in heliotropio sub

caput solis ab latere sculptum, cum virga & face. Unde opinio mea est, globos characterum, qui circumdant septem figuræ hujus stellas, depravate scriptos esse & pari cum transpositione, sicut in tribus superioribus scribitur ac repetitur ΤΕΛΙΚΟΝ, quod potest esse pro ΤΕΛΙΚΟΝ, hoc est, bonum illud, quod pertinet ad ultimum finem, potestque intelligi sub eo, quod ab stellis petantur influxus felicitatis. Altera vox ΦΙΔΕΛΚΙ videtur pro Φιλέλι, quasi haberet vim attrahendi amoris & amicitix. Sed hæc dicta sunt non plane per veram, sed alludentem interpretationem, proprio sensu relicto doctis & linguarum peritis.

35. L E O M I T H R I A C U S.

36. A B R A X A S.

Ab Basilide Alexandrino Ægyptio provenerunt monstrosæ imagines idoli ipsius Abraxas, quod sub prodigiosis formis sectatores ejus dederunt, intelligi volentes falsissime, illud esse potentissimum ad averruncanda omnia mala fortunatumque ac felicem faciendum hominem; unde id multimodis sculptum reperitur in palis annulorum sub hieroglyphicis & figuris Osiridis ac Mithræ, ex superstitionibus antiquis Ægyptiorum & Persarum, non aliud denotans quam solem; & unaquæque ex literis vocabuli completitur numerum annui cursus solis, ut observat Hieronymus. Sed ad exponendam hanc imaginem dicimus, Ægyptios, ut refert Plutarchus, finxisse Osiri-

rin membro virili erecto, ad respectum virtutis generantis & foecundantis; quoniam ex mente philosophi, Deus & sol generant hominem & omnes res. Deus Priapus idem existimatus fuit solis, & Orpheus in hymno attribuit illi qualitates [solis, splendentis in mundo & adferentis lucem. Membrum virile videbatur favere foecunditati, solebantque pueri id gestare appentum collo sub appellatione fascini, quæ superstitiones ortum habebant ex antiquissimis Priapi & Bacchi cærimoniis. Etiam putabant Ægyptii solem esse eundem Priapo & Tempori, qui virtute sua se demonstraret, quæ peragrat Zodiacum & annum efficit. Talis nunc is exhibetur cum alis in humeris & pedibus in rapidissimo suo cursu, & ut ait Macrobius, pennæ attribuebantur Mercurio, ut is ornaretur natura solis, quippe quæ esset anima mundi & velox instar mentis. Propterea Ægyptii fingebant alatum simulacrum solis, cujus pennæ erant gemini coloris, claro altero & splendente, quum nempe sol circumdat partem superiorem zodiaci, altero cœruleo, quando in parte inferiori percurrit signa hiemalia. Abraxas dextra elevat sceptrum cum capite upupæ, quæ avis propter quatuor colores in pennis cristæ erat symbolum elementorum ac tempestatum: manu vero sinistra tenet scorpionem. Refert Scaliger has supersticiosas figuras & amuleta in usu fuisse apud Arabas, quibus appellata fuerunt *Talismans*, gestataque in annulorum gemmis, sculpta certis cum observationibus lunæ, temporum, signorum & astrorum cælestium positionis ac benefica habita, atque adeo inde promittentes sibi stupendas vires contra serpentum

pentum morsus, scorpionum pungentes tactus, hostium verbera: narratque Hali Aben Rodan sanavisse hominem ab scorpione punctum sola hac tali figura impressa in grano thuris, eumque in hunc finem portasse illam in gemma annuli sculptam, quum in cœlo observaretur illud signum, & cosmographum Arabem loqui de regione quadam appellata Hempts in tertio climate, & civitate ejusdem nominis condita cum hac observatione, nunquam in eam introire serpentem vel scorpionem, & si quis deferatur usque ad portam, statim mori: id quod simile videtur ei, quod memorat Tzetzes in chiliadibus suis de Apollonio Tyaneo, eum liberasse Byzantium & Antiochiam ab ciconiis & vespis, jubendo quasdam earum sculpi in marmoribus. Hæc figura ergo, ut videmus, una manu tenet scorpionem, quo indicio observat ejus adscensum & ἀποσκοπῶ, & altera transfigit & percutit utrumque femur stylo vel clavo longo; & hoc erat amuletum contra violentias hostium, quum & cultelli reperti sint his clavis similes aliaque instrumenta ex metallo signata characteribus, stellis ac numeris magicis. Etiam diceremus, quum superstitio hujus Abraxas sit undiquaque similis illi quæ in Mithra obtinuit, etiam illum imitari hunc in effundendo sanguine & se cædendo. Illud constat pro certo in sacrificiis Mithriacis solitos eos fingere, quasi se percuterent & occiderent, ut apud Lampridium legimus in Commodo, illum non simulate, sed vere intulisse mortem uni horum sacrificulorum. *Sacra Mithriaca homicidio vero polluit, cum illic aliquid ad speciem timoris vel dici vel fingi soleat: & eodem modo idem ille*

ille Commodus præcepit, ut Bellonarius vere incidere-
ret sibi brachium, qui solebant mimica & imaginaria
sibi vulnera inferre. Restat adhuc ut loquamur de
duobus brachiis, quæ extenduntur post alas cum ma-
nibus, quæ pugno comprehendunt duo sceptrâ vel
bacula ab dextro & sinistro lateribus, quæ designant
potentiam solis ab ortu ad occasum; quoniam dextra
& sinistra ex opinione Pythagoræ & Platonis signifi-
cant orientem & occidentem. Sub alatis figuræ hujus
pedibus serpens se in gyrum torquet, ita ut mordeat
caudam; solitum hieroglyphicum perpetuæ mutatio-
nis in tempore & anno. In ejus gyro includuntur
quatuor animalia, cancer, canis, corvus & quar-
tum Ex his primum, nempe cancer, frequens
est in figuris ☿ Abraxas & Mithræ, qui etsi magis con-
veniat naturæ lunæ quam solis, nihilominus ut sta-
tuunt astronomi veteres, facit influere gratiam ac po-
tentiam contra hostes, fugans eos & ob hanc rem in-
sculpebant annulis. Apud Platonicos designat nata-
lem hominum, quia existimant animas per portas
Cancris ad nos delabi; sicut per Capricornum trans-
eunt illæ Deorum. Canis colebatur ab Cynopolita-
nis, qui sub ejus forma adorabant Anubin & solem,
& in eo sculpebatur amuletum ad tutelam & virtutem
militarem ex fortitudine, ut lupus erat dedicatus
Marti. Corvus sacer erat Apollini, ales auspiciatissi-
mus & boni ominis, estque hic etiam frequentissi-
mus in imaginibus Mithræ & ☿ Abraxas.

37. CHARACTERES MAGICI.

Hi characteres sculpti sunt in averso latere præ-
ceden-

cedentis gemmæ, quam descripsimus, & Abraxas, ex quibus quia non successit mihi expromere ullum sensum, relinquimus eorum interpretationem eruditioribus, maxime quum in superiore figura leonis aperuerimus difficultatem, unde istæ magicæ literæ prorsus non pateant intellectui.

38. MENSA SACRA AEGYPTIA.

Eam manu tenet sacerdos, ut in sequentibus duabus figuris. Est vero illa sic particulatim sculpta, ut melius comprehendi posset forma rerum, quæ in illa exposita sunt, de quibus num. 40

39. SACERDOS AEGYPTIUS.)

De quo vide num. sequente.

40. SACERDOS AEGYPTIUS.

Cum sacra mensa. Figura hæc exhibetur in gemino conspectu, ut ab omni latere pateat cum suis hieroglyphicis, simul cum superiore parte sacræ mensæ, notata num. 38, à qua incipiemus. In illa igitur consistunt duæ hydriæ aut vasa aquæ, item duo fasciculi spicarum frumenti, & in medio canistrum cum panibus vel potius pomis, & infra est mensura rerum liquidarum. Ab margine ipsius mensæ & a manibus ac brachiis sacerdotis pendent frondes, & flores & animalia aquatica, & inter illa lotus Niloticus, sex volucres similes anatibus, & pisces duo. Sententia fuit Ægyptiorum sapientium, materiam humidam fuisse ori-

ginem omnium rerum, ut memorat late Plutarchus in libro de Iside & Osiride, unde Homerus & Thales formati doctrinis Ægyptiis pronunciarunt aquam fuisse originem universi. Insuper statuebant Ægyptii, Osirin & Nilum fuisse eundem Deum & principium humoris, qui commiscens sese Isidi, quæ est terra, irrigatione sua eam fœcundaret ad generandum. Hac occasione in mensa locatæ sunt duæ hydriæ aqua Nili sacra repletæ, cum duobus aristarum fascibus; quoniam is fluvius inundando terram Ægyptiam pinguefacit, & est occasio ubertatis & materia ac vis feminis, eaque regio ob frumenti proventum fit felicissima. Quin etiam sacerdotes in cærimoniis ejus Dei præferri jubebant vas aquæ plenum, atque ita manifeste in hac mensa subindicatur & exponitur benignitas humidi elementi & Nili, quem Patrem & Deum ipsi existimabant. Lotus exsurgit supra aquam, quæ planta, ut vult Theophrastus, vel herba palustris dedicata est Isidi & Osiridi, cujus flos in se & aperiendo & claudendo sequitur motum solis ab ortu ad occasum. Et hæc est virtus solis illabens in humida, præterquam quod ab eis sacerdotibus pro uno eodemque Deo habiti sint Sol, Osiris & Nilus, pro diversis eorum operationibus in generandis rebus. Quod ad pisces attinet, scribit Lucianus in dialogo de Astrologia, Ægyptios, qui colunt signa piscium, alioqui non solitos vesci piscibus, quia habebantur sacri, ut qui humori adscribebant principia naturalia. Herodotus scribit in Nilo nasci quædam aquatilia, quæ Ægyptii pro sacris habeant; & certum genus piscium, quod appelleretur squamosum, & quoque anguillam. Pari modo

modo sacerdotes Megarenſes Neptuni nullo modo edebant piſces ; quia is Deus appellabatur genitor maris. Syri ſacra faciebant Neptuno Primigenio, credentes hominem natum eſſe ab humida natura, unde fiebat, ut venerarentur piſcem : & hæc ſententia placuit Anaximandro, qui ſibi imaginabatur in piſcibus fuiſſe genitos homines. Unde credere poſſumus piſces cum reliquis aquatilibus in menſa ſculptos eſſe, tanquam bonos Genios humidæ naturæ. Sacerdos nudus eſt & diſcalceatus, tantummodo coopertus femoralibus ab umbilico ad genua ; & hanc veſtem opinarer appellari limum, commodam ad uſum aquæ, quia λίμνη apud Græcos ſignificat ſtagnum, & λιμνώδης humidus & herboſus, ſicut ipſa veſtis eſt virgata & videtur ex lini herbis contexta, imo etiam ſuſpicari quis poſſet hinc derivatum eſſe limum apud Romanos, quod erat ſimile veſtimentum, uſurpatum ab popa, nudo in ſacrificio : ſed diverſa eſt ejus derivatio. Cæterum noſter ſacerdos habet inſuper quoque tutulum in vertice formatum ex pennis accipitris, alitis dedicati Oſiridi ipſi, de quo nihil aliud dicimus, quia non eſt antiquus, ſed additus figuræ pro ſolito ornamento. Athanaſio Kircherio placuit hanc figuram inferere libro de obeliſco Ægyptiaco, quem hodie videmus poſitum in area Minervæ, cenſetque piſces eſſe ſymbolum violentiæ Typhonis & furibundi impetus, & ſacerdotem ſupplicare ſupremo Naturæ genio ad arcendum ab Ægypto ſterilitatis incommodum. Nec ſane illis obviare volo, vel obſequii reſpectu, quo doctrinam ejus & merita proſe-
quor.

41. SEMIRAMIS.

Volunt hanc Reginam vultu & habitu virili & sparsis capillis referre Semiramis, quum audita Syrorum defectione festinans neglexit se pectere, nec nisi parta victoria venit ad ornandos crines. Eadem creditur esse Rhodogyne, de qua scribunt Philostratus & Polyænus, ita: *Rhodogyne lavans abstergebat, verum quidam nuncians subjectam gentem defecisse, illa non abstersis capillis, sed ita ut erant revinctis equum conscendit: & in fine, unde Persarum regium sigillum etiam nunc imaginem impressam habet Rhodogynen disjectis capillis præditam.* Id quod adnotamus in supplementum alterius figuræ Semiramidis in vario lapide, quæ est in prima parte. Hic autem conservatur inter antiquas gemmas Eminentissimi & Reverendissimi Principis Cardinalis Leopoldi Medicei.

42. CLEOPATRA.

Duæ aliæ imagines Cleopatrarum exhibentur in prima parte, quibus hæc adjungitur, quia hic varius lapis sculptus est artificiosissima sculptura, qui etiam venit ab incomparabili benignitate ejusdem D. Cardinalis Leopoldi.

43. POETRIA.

Vel sacerdos laureata.

44. И П М О Ф И О С. К Р А Е И Р О С.

Ermophius & Crairus, sive sint hæc duo conjuncta

juncta nomina, seu potius amici signati proprio nomine ex consuetudine Græca, sine prænomine & cognomine, quæ ab Romanis usurpabantur.

45. JUNIUS BRUTUS.

46. JULIUS CAESAR.

Duæ aliæ imagines Julii Cæsaris sunt impressæ in prima parte: hæc eis apponitur, non modo propter artificium sculpturæ in sardio, sed maxime ad exferendam gratam voluntatem, quam debeo Josepho Monterchio, viro nobili ex monte Pulciano & sacerdoti, quicum conjunctus sum & affectu & cognatione, & cujus hoc donum est. Meretur ille singularem laudem in eruditione antiquitatis, per quam colligit abundantem copiam numismatum, ea occasione, quum Romæ vivens in aula Illustrissimi & Excellentissimi Ducis Hieronymi Matthæi, nactus quoque favorem Illust. & Excellentissimi Marchionis Ludovici fratris ejus, inserviit erudito ejus virigenio, qui non minorem in literis, quam armis gloriam adeptus est.

47. AUGUSTVS.

Etiam de Augusto est edita imago in prima parte in hiacyntho: hæc altera est in sardio industrie sculpta.

48. LEPIDVS.

49. CAPVT IGNOTVM.

Hæc imago mulieris a quibusdam credita est Faustina Antonini Pii, ob certam quandam similitudinem & ornandi modum, de quo tamen non decerno. Nihilominus præstantia sculpturæ valde eam commendat; mihi autem est carissima, quoniam venit ab celebrata comitate Michaelis Periccivoli, præfect iequitum Serenissimi Magni Ducis, in cohortibus Messanis provinciæ Siensis. Hoc dono ille obligavit me ad publicam professionem æstimationis meæ & devoti affectus, quum etiam sit mihi gratissimus cognatus in communi patria oppido Boccheggiano.

50. CAPVT IGNOTVM.

51. INSCRIPTIO:

Antiqua marmorea.

D. M.

CLAVD. VICTORI
EQ. SING. D. N. VIX
ANN. XXVII. MIL. AN
VII. M. AUR. URSINUS
CA. HERES. AMICO
B. M. P.

*Dis Manibus
 Claudio Victori
 Equiti singulari Domini nostri vixit
 annis XXVII. militavit annis
 VII. Marcus Aurelius Ursinus
 Camilla heres amico
 bene merenti posuit.*

Dum hoc opus imprimitur, inventa est inscriptio ista, eo tempore quo Illustrissimus & Excellentissimus Flavius Ursinus Dux Braccianus me participem faciebat pretiosarum istarum gemmarum, quas hic edidimus. Placuit ea Principi illi & quia studiosissimus est rerum antiquarum, & quia continetur in ea cognomen *Ursinus*, atque ideo hic eam posui servandæ memoriæ ergo. De his equitibus, quos vocabant *singulares*, leguntur aliquot inscriptiones descriptæ ab Grutero, sed nec ille, nec quisquam alius, quod sciam, verbum de iis fecit. Invenitur in inscriptionibus *Eques duplaris Aug. Eques singularis Aug.* qui scilicet habebant stipendium simplex vel duplex vel in unum equum vel in geminum, sicut quoque legitur *duplaris & simplaris annonæ*. Vegetius lib. 2. *Torques aureus solidus virtutis præmium fuit, quem qui meruisset, præter laudem duplas consequeretur annonas; duplaris duas, simplaris unam.*

F I N I S.

ERRATA

Partis primæ sic corrige

Pag. 2 vers. 8 onyce. 26, 14 Mytilen. 32, 12 instinctas 38, 22 zapphirini.
48, 24 præpone 126. 70, 2 focmi. 76, 22 qui solent. 78, 25 saunam.
80, 2 quippe 82, 3 huic

Partis II.

Pag. 2 vers. 28 studio videmus philosophos 11, 28 de dignitate. 18, ult.
gestat? 22, 1 decachordo. 36, 24 matribus. 59, 17 illarum

MINERVA

1

Statua in Agata

PALLADE

2

In Cameo

1875

MEDUSA

3

In Niccolo

A. OVERMAN

Portrait of a man

ISIDE E SERAPIDE

4

In Niccolò

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

1918

1918

HERCOLE E CERBERO

5

In Agata Varia

[Faint, illegible handwritten text]

In Calcidonia Zafferina.

[Faint, illegible handwritten text]

In Cristallo

VICTORIA

[Faint, illegible handwritten text]

In Cameo

ORLEANS

In Corniola

In Pasta Gialla

1857 207/10

1857 207/10

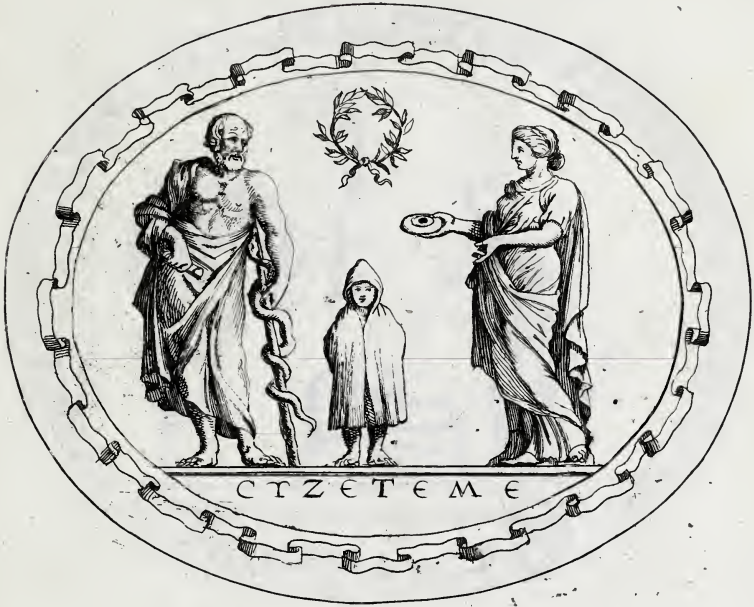
In Corniola

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

University of Chicago

ESCVLAPIO HYGIA TELESFORO ¹²

In Cameo

THE UNIVERSITY OF CHICAGO PRESS

Handwritten signature or text, illegible due to fading.

In Cameo

In Corniola

In Cameo

In Lapis Lazzali

3.

WILLIAM H. ...

... ..

In Corniola

REVUE

de la Revue

ERMAFRODITO

In Cameo

THE HISTORY OF THE

In Cameo

Handwritten text, possibly a signature or a date, located below the circular illustration.

GENII
Caccia

20

In Cristallo

Faint handwritten text, possibly a signature or name, located below the illustrations.

In Pasta

In Corniola

Faint, illegible text or markings located below the stamp.

MVTIO SCEVOLA

In Agata

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

1892

In Cameo

THE
MUSEUM

1870

In Cameo

St. Constantine

St. Constantine

GLADIATORI

WENTWORTH

In Corniola

75

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

John C. ...

HERACLITO

In Cameo

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

1892

DEMOCRITO PARTE AVVERSA

In Cameo

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

ALESSANDRIA

In Lapis Lazzali

1871

For the Library
of the University of
Cambridge

In Elitropia

[Faint, illegible handwritten text]

In Elitropia

MITRA

In Elitropia

St. Lawrence

LEONE MITRIACO

In Elitropia

37

THE GREAT OCEAN

THE GREAT OCEAN

LEONE MITRIACO

35

In Plasma

LEWIS M. BAKER

Handwritten signature or name, possibly "L. M. Baker"

ABRAXAS

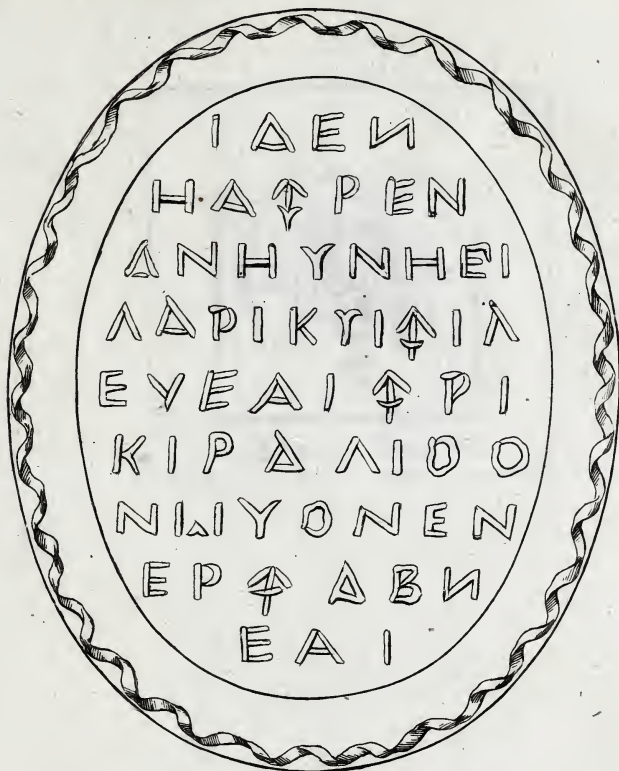
In Lapis lazuli

30

LIBRARY

For the Library

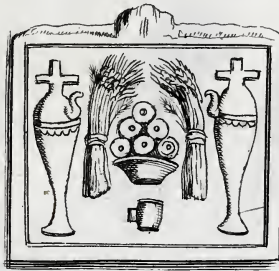
In Lapis lazuli

52

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

[Faint, illegible handwritten text]

Mensa Sacra

SACERDOTE, EGITTIO 39
in Pietra Rossa *egittia*

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

SACERDOTE
in Pietra Rossa

EGITTIO 40
egittia

SEMIRAMIDE

41

In Agata Sardonica

ALPHABET

[Faint, illegible text]

CLEOPATRA

42

In Cameo

For Library

In Corniola

13
BOTTLE

Handwritten signature or text, possibly 'L. J. ...'

In Diaspro Rossa

In Diaspro rosso.

76

GIULIO DIMVIO

Per Francesco...

In Corniola

1850

John Smith

In Corniola

LEPIDO

48

In Corniola

187

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

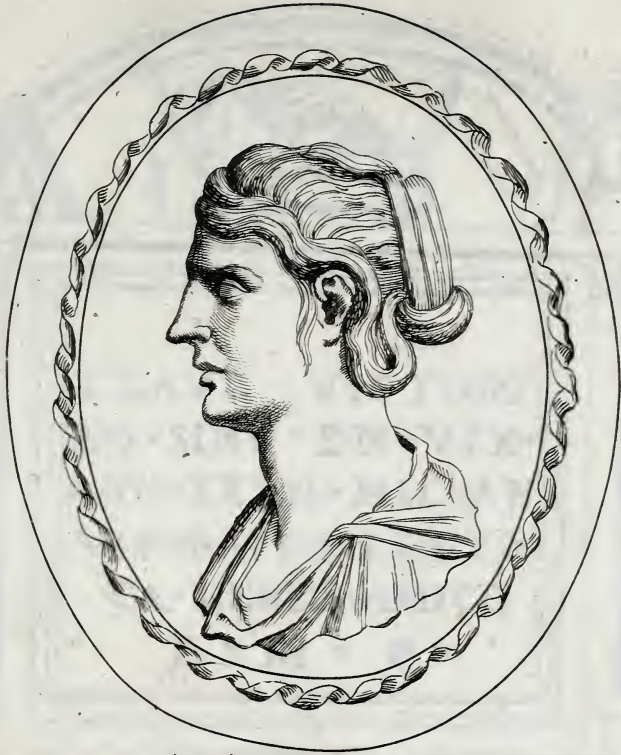
In Corniola

24

TESTAMENTO

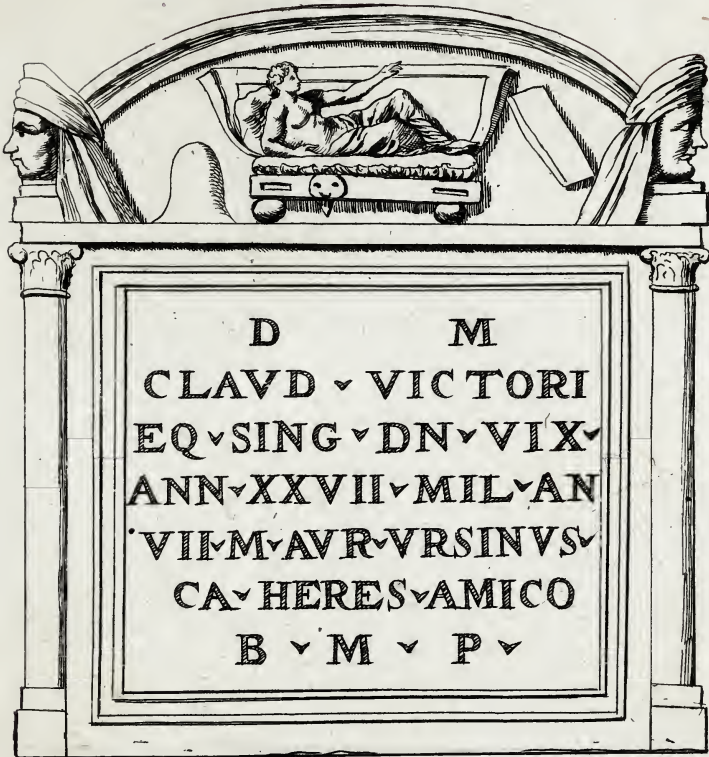
Jo. C. ...

In Corniola

See inside

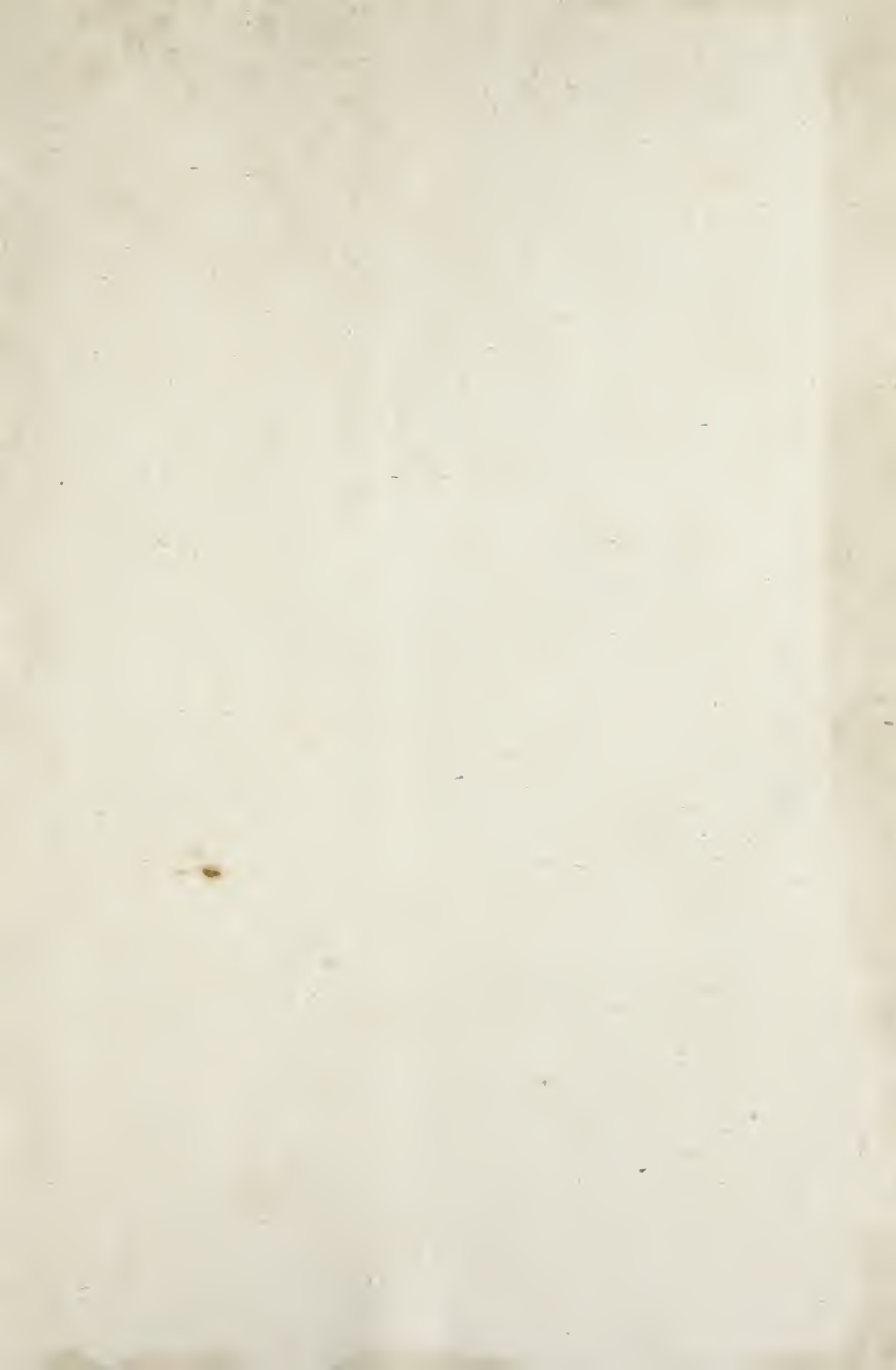

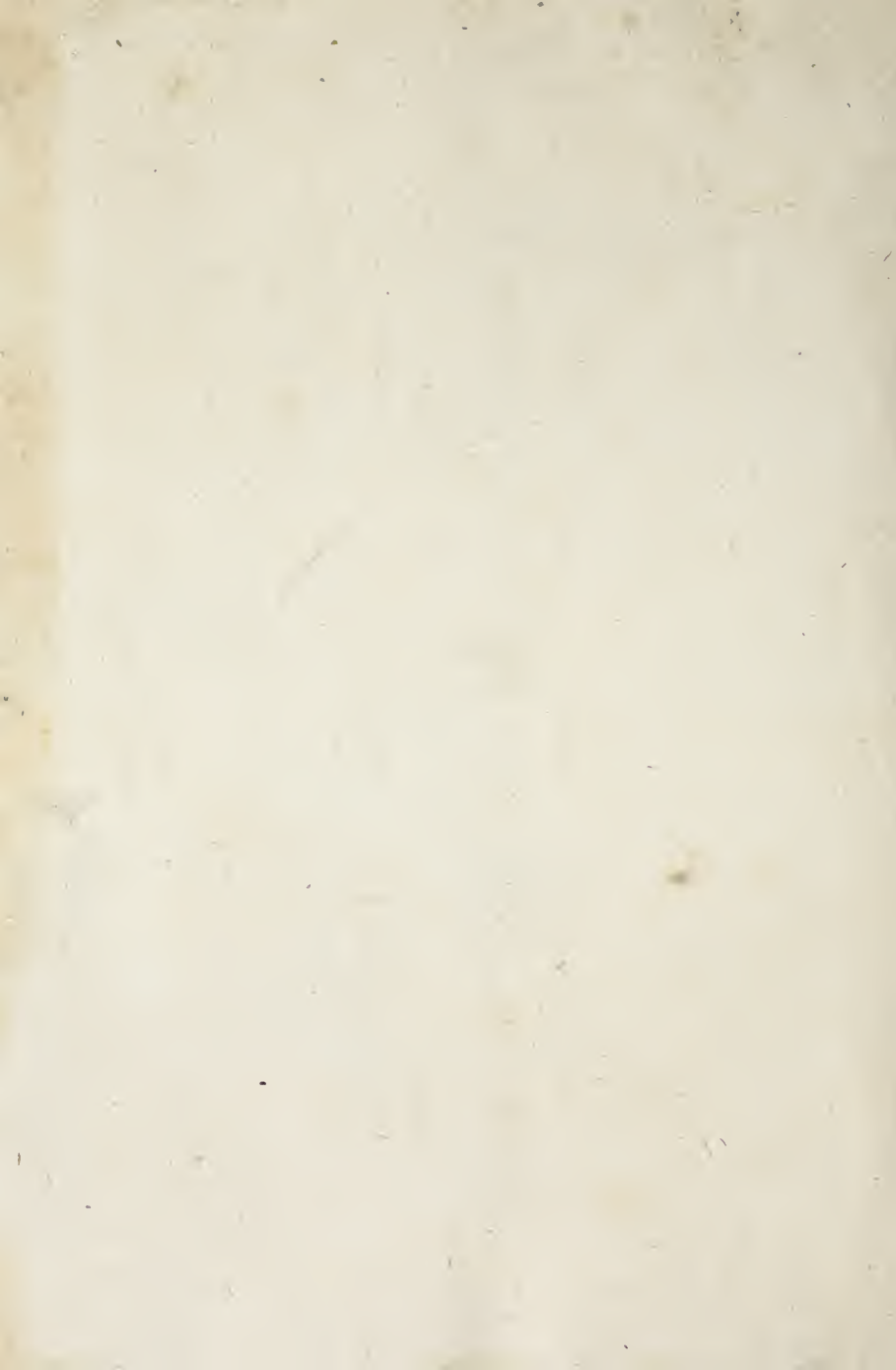

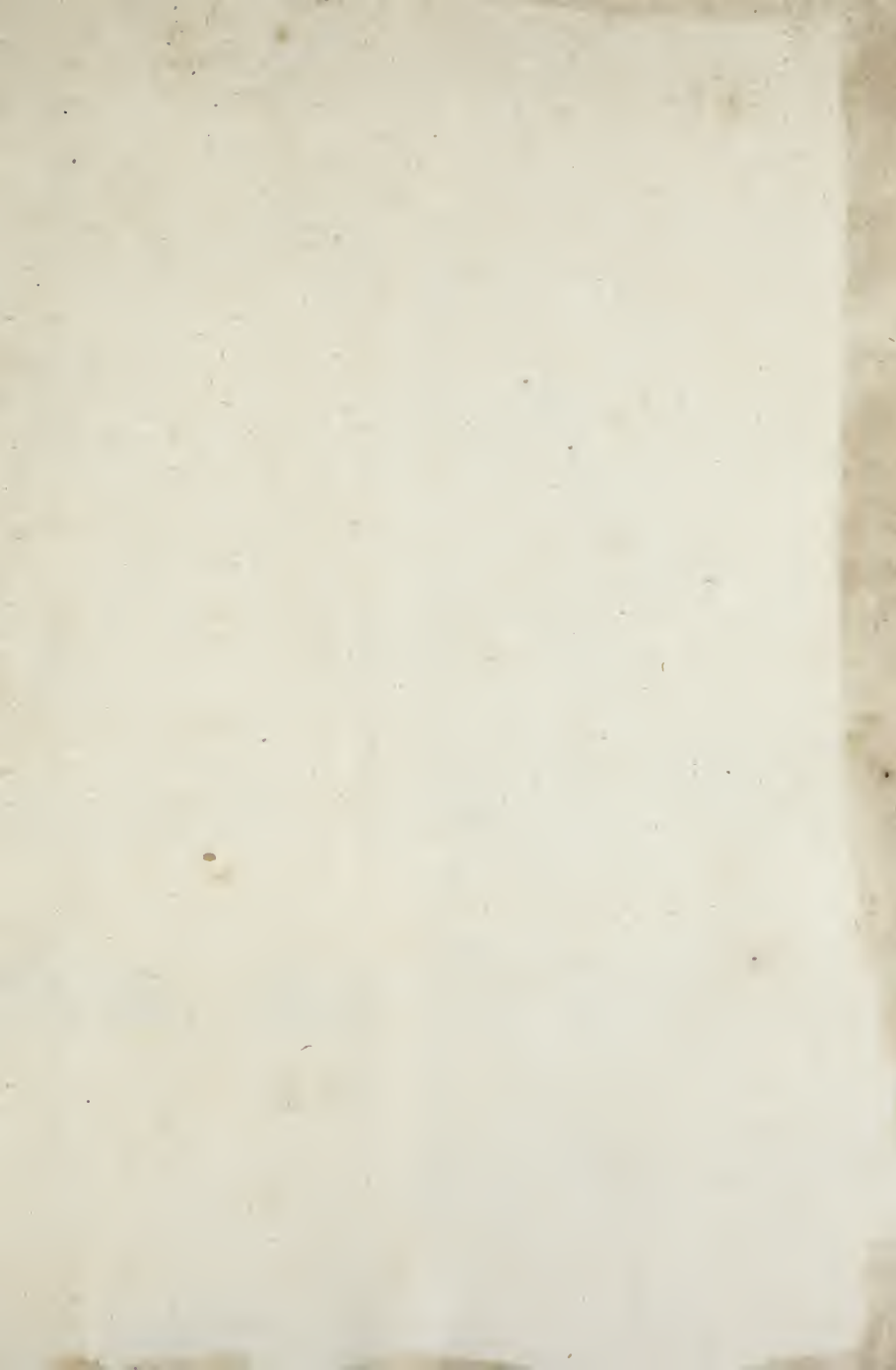

SPECIAL 82-B
2620

THE J PAUL GETTY CENTER
LIBRARY

